

การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

ศราวุธ สุทสุสน (มักได้)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2559

**Development of Mahanipata Jataka reading set for analytical thinking of
student-novices in Matthayomsuksa 1 of Nivesdhammapravat School.**

Sarawut Sutassano (Makdai)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education**

Department of Curriculum and Instruction

College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University

2016

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ
ชื่อผู้เขียน	ศราวุธ สุทสุสน (มักได้)
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี ทองएम
สาขาวิชา	สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก 2) เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก 3) ศึกษาความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกร และ 4) ศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 28 รูป เลือกโดยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนสามแฉกร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t - test (Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 81.43 / 96.25 2) ผลเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามแฉกร มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 3) นักเรียนสามแฉกร มีความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ตามที่กำหนดไว้จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.42 และนักเรียนสามแฉกรมีความสามารถไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.57 4) ระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามแฉกร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51)

คำสำคัญ : ชุดกิจกรรมการอ่าน มหานิบาตชาดก การคิดวิเคราะห์

Title Development of Mahanipata Jataka reading set for analytical thinking of student-novices in Matthayomsuksa 1 of Nivesdhammapravat School

Researcher PhraKhruSangkharak Sarawut Sutassano (Makdai)

Advisor Assistant Professor Dr. Anchali Thongime

Program Master Of Education Program in Curriculum and Instruction

Year 2016

Abstract

The objectives of this study were: 1. to develop Mahanipata Jataka reading set, 2. to compare analytical thinking before and after reading Mahanipata Jataka reading set, 3. to study ability in analytical thinking of student-novices, and 4. to study the satisfaction in Mahanipata Jataka reading set. The samples used in the study were 28 novices studying in Matthayomsuksa 1, Nivesdhammapravat School, in academic year 2016. The samples were obtained by purposive sampling. The research instruments were Mahanipata Jataka reading set, analytical reading ability test and novices' satisfaction questionnaire. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results of the study found that: 1. Mahanipata Jataka reading set analytical thinking of student-novices was efficient at the set criteria 81.43. 2. The result of analytical thinking of student-novices after the practice with the reading set was higher than before reading practice with a significant statistic figure at 0.05. 3. 71.42% of student-novices had reading ability over the criteria set at 80% upwards, and 4. The level of satisfaction in Mahanipata Jataka reading set was high overall (4.51).

Keywords: Reading set, Mahanipata Jataka, Critical thinking

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นเพราะได้รับความกรุณาให้ความช่วยเหลือ ซึ่งแนะและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ทองเอน อาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องของงานวิจัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในกระบวนการดำเนินการวิจัยมาตั้งแต่ต้นจนสำเร็จ ทำให้งานวิจัยมีคุณค่า ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภารัตน์ แสงจันทร์ และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่เมตตา เป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำปรึกษาพร้อมทั้งชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ แก่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความเคารพยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ดร.จตุพร มีสกุล อาจารย์ปริยากรณ์ เผือกผ่อง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญชัช วิกิตภูมิประเทศ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เมตตาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ฉบับนี้

ขอขอบคุณ คณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและได้สั่งสอนวิชาความรู้และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกตั้งแต่ต้นด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูผู้สอน โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ที่ให้กำลังใจและอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระราชวินัยสุนทร เจ้าอาวาสวัดนิเวศธรรมประวัติ ที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุน และเป็นกำลังใจมาโดยตลอดในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

และสุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดามารดาผู้ให้ชีวิตและคอยให้กำลังใจ ตลอดจนญาติพี่น้อง รวมทั้งเพื่อนๆ ที่เป็นกำลังใจมาโดยตลอด

พระครูสังฆรักษ์ ศราวุธ สุทสุตโน (มักได้)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๙
กิตติกรรมประกาศ.....	๑
สารบัญ.....	น
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	5
1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.....	9
2.2 ชุดกิจกรรมการอ่าน.....	25
2.3 มหานิบาตชาดก.....	39
2.4 การคิดวิเคราะห์.....	47
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	63
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	68
3.1 กลุ่มเป้าหมาย.....	68
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
3.4 การรวบรวมข้อมูล.....	72
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
4. ผลการศึกษา.....	76
4.1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80	76
4.2 เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดกิจกรรมการ อ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ.....	78
4.3 ผลของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกรชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ.....	80
4.4 ผลระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียน สามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ จำนวน 28 รูป.....	81
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	84
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	86
5.2 อภิปรายผล.....	86
5.3 ข้อค้นพบจากงานวิจัย.....	90
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	91
บรรณานุกรม.....	93
ภาคผนวก.....	97
ก ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก.....	98
ข แบบทดสอบเรื่อง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์.....	116
ประวัติผู้เขียน.....	125

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 สารที่ 1 การอ่าน.....	21
2.2 สารที่ 2 การเขียน.....	22
2.3 สารที่ 3 การฟัง การดู และการพูด.....	23
2.4 สารที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย.....	23
2.5 สารที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม.....	24
4.1 คะแนนแบบทดสอบชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาดชาดกเพื่อพัฒนาการคิด วิเคราะห์และคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสามแฉกร ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1.....	77
4.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาดชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน สามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	78
4.3 ผลคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนการคิดวิเคราะห์การอ่านของ นักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 รูป.....	79
4.4 คะแนนของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.....	80
4.5 แสดงระดับความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาดชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 รูป.....	81

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 องค์ความรู้ ทักษะสำคัญและคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	19
2.2 คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	20

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญเพราะกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของคนสังคมเป็นไปอย่างทั่วถึง ครูในฐานะผู้สอนจึงต้องตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะที่จะออกไปดำรงชีวิตในสังคมและโลกได้ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กๆ ในศตวรรษที่ 21 นี้ ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือ ดังที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ (2558) กล่าวว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) เมื่อผู้เรียนสนใจใคร่รู้และมีทักษะในการหาความรู้ผ่านทางเทคโนโลยีได้แล้ว ทักษะที่สำคัญและจำเป็นคือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่ได้ศึกษามาว่าอะไรดี ไม่ดี เหมาะสม ไม่เหมาะสม อะไรเป็นความจริงอะไรเป็นความเท็จ ซึ่งผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องคิดเป็น

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวถึง การคิดเป็นว่า เป็นการรู้จักใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจปัญหา รวมทั้งให้มีการคิดอย่างสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาเพื่อที่จะตอบรับสิ่งที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาศักยภาพทางการคิดของเด็กเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่นานาประเทศกำลังจับตามองและให้ความสำคัญสูงสุดในการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดหรือความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางการคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาเป็นอันดับแรก เพราะพื้นฐานทางการเรียนที่สำคัญทุกวิชาไม่ใช่อยู่ที่การท่องจำแต่เพียงอย่างเดียว ถึงแม้คนที่มีความรู้ความจำอย่างมาก แต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นับเป็นการสูญเปล่าทางการศึกษา สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัญหาที่เรากำลังประสบกันอยู่ เพราะระบบการศึกษาทั้งจุดประสงค์ การเรียนการสอน กิจกรรม ตลอดจนการวัดและประเมินผล เน้นการท่องจำเนื้อหาที่สอนให้กับเด็กจนเกินไป ไม่สามารถพิจารณาถึงสิ่งที่

ตนเองได้รับกังวลกับคะแนนซึ่งเป็นสิ่งสมมติอย่างหนึ่งเพื่อมาวัดคุณภาพหรือระดับการศึกษาของการที่เราจะให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนนั้น เราสามารถสอนให้เด็กรู้จักคิด และนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณค่า การสอนคิดไม่ใช่เป็นเรื่องยากถ้าครูหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทำความเข้าใจและเปิดใจกว้างให้รับกับสิ่งที่เกิดขึ้นจะทำให้การศึกษาในเรื่องของการคิดเกิดขึ้นได้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ให้ความหมายคำว่า “คิด” หมายความว่า ทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือประกอบให้เป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง คาคะเนก้านวม มุ่ง จงใจ ตั้งใจ ส่วนคำว่า “วิเคราะห์” มีความหมายว่าใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วนๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ ดังนั้นคำว่า คิดวิเคราะห์ จึงมีความหมายว่า เป็นการใคร่ครวญ ตรึกตรองอย่างละเอียดรอบคอบแยกเป็นส่วนๆ ในเรื่องราวต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาจุดเด่น จุดด้อยของเรื่องนั้นๆ และเสนอแนะสิ่งที่เหมาะสมอย่างมีความเป็นธรรมและเป็นไปได้ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการคิดวิเคราะห์จึงสามารถกระทำได้โดยการฝึกทักษะการคิดและให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการคิดวิเคราะห์ สามารถเสนอความคิดของตนและอภิปรายร่วมกันในกลุ่มอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยครูและนักเรียนต่างยอมรับเหตุผลและความคิดของแต่ละคน โดยเชื่อว่าไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว โดยมีผู้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ต่างๆ กันดังนี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นความสามารถในการจำแนกแจกแจงและแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น สุวิทย์ มูลคำ (2547) ให้ความหมายว่า การคิดวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นเพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

การอ่านเป็นทักษะสำคัญในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ การอ่านเป็นกระบวนการที่ต้องฝึกฝนอย่างมีระบบเพราะการอ่านเป็นทักษะที่สามารถฝึกได้ การฝึกมากทำให้มีความสามารถในการอ่านเพิ่มมากขึ้นตามระดับของการอ่าน การอ่านออกหรือการได้ เป็นการอ่านตามตัวอักษรและตัวสะกดการันต์เท่านั้น แต่อาจออกเสียงไม่ถูกต้อง หรือผู้อ่านอาจจะไม่เข้าใจข้อความที่อ่านถึงแม้จะเข้าใจก็อาจจะเข้าใจไม่ดีพอ หรืออาจจะเข้าใจผิดก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อ่านเองได้ ส่วนการอ่านเป็นคือ การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพหรือความสามารถในการอ่านได้ถูกต้อง การอ่านได้คล่อง รวดเร็วเข้าใจเรื่องที่อ่าน จับใจความสำคัญ ตอบคำถามได้ อ่านแล้วตีความได้ สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้มีสมาธิ และอ่านแล้วรู้จักจดบันทึกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ฉวีวรรณ อุทกานันท์ (2542) ความหมายของการอ่าน การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่นำผู้อ่าน

ไปสู่โลกกว้าง ช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้ ข้อมูลข่าวสารและงานสร้างสรรค์ จัดพิมพ์ในหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่นๆ มากมาย นอกจากนี้แล้วข่าวสารสำคัญๆ หลังจากการนำเสนอด้วยการพูด หรืออ่านให้ฟังผ่านสื่อต่างๆ แล้วส่วนใหญ่จะมีการจัดพิมพ์เก็บรักษาไว้เป็นหลักฐานแก่ผู้อ่านในชั้นหลังๆ ความสามารถในการอ่านจึงสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน ดังจะเห็นได้ว่าองค์กรระดับนานาชาติ เช่น องค์กรศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จะใช้ความสามารถในการรู้หนังสือของประชากรประเทศต่างๆ เป็นดัชนีวัดระดับการพัฒนาของประเทศนั้นๆ โดยมีผู้ให้ความหมายของการอ่านไว้ต่างๆ กันดังนี้ คาร์และคณะ (1983) ให้ความหมายของการอ่านว่าเป็นการตีความ เรื่องที่อ่านและนำความคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ความรู้เดิมในการตีความตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สนิท นิมเล็ก (2540) คือ การแปลอักษรออกมาเป็นความคิด แปลงเสียงออกมาเป็นเสียงอ่านและนำความคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสื่อความหมาย วัฒนะ บุญจับ (2541) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า “การรับรู้ความหมายจากข้อความหรือถ้อยคำที่จัดพิมพ์ หรือจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ปรากฏหรือปรากฏในรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ที่สามารถแปลความหมายหรือตีความหมายได้” กล่าวโดยสรุป การอ่านเป็นการแปลความหมายจากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อความหมาย ซึ่งผู้อ่านจะต้องอาศัยความรู้พื้นฐานเดิมที่มีอยู่ ประกอบกับความสามารถในการคิดและความรู้

ความสำคัญของการอ่าน การอ่านมีความจำเป็นสำหรับคนในยุคข้อมูลข่าวสาร ในการแสวงหาความรู้โดยไม่มีที่สิ้นสุด นักการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการอ่านดังนี้ วอลเลซ (1992) กล่าวถึงความสำคัญความสามารถในการอ่าน สรุปได้ว่า การอ่าน เช่น การอ่านป้ายเตือนต่างๆ การอ่านเพื่อความเข้าใจสารว่าหากทำหรือไม่ทำสิ่งใดจะเกิดผลกระทบอย่างไร เป็นต้น นอกจากนี้การอ่านยังเป็นแหล่งความรู้และให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย สาลี รักสุทธี (2553) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่าการอ่านหนังสือได้โดยไม่มีการจัดเวลาและสถานที่สามารถนำไปไหนมาไหนได้ ผู้อ่านสามารถฝึกคิดและสร้างจินตนาการได้เองในขณะที่อ่าน การส่งเสริมให้มีสมมติ มีสมาธิมากกว่าสื่ออื่น ทั้งนี้เพราะขณะอ่านจิตใจต้องมุ่งมั่นอยู่กับข้อความ พินิจพิเคราะห์ข้อความ ซึ่งผู้อ่านกำหนดการอ่านด้วยตัวเอง จะอ่านคร่าวๆ อ่านละเอียด อ่านข้ามหรืออ่านทุกตัวอักษรเป็นไปตามใจของผู้อ่าน และฉวีวรรณ คูหานั้นนท์ (2545) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนองความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกเรื่องผู้ที่อ่านน้อยหรือไม่อ่าน จะเปรียบเสมือนคนหูหนวก ตาบอด ไม่รู้เรื่องโลกภายนอกจะทำให้ลุ่มหลงมกมายได้ง่าย เพราะความคิดไม่กว้างไกล เชื่อในสิ่งที่ไร้สาระ เพราะติดตามการอ่านน้อยข้อมูลไม่ถูกต้อง จากความคิดเห็นของศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า

การอ่านมีความสำคัญที่สุดต่อการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
เพิ่มพูนประสบการณ์ และให้ความบันเทิง

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทย และถือว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาวไทย ภาษาไทย
จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารซึ่งกันและกัน เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้
และประสบการณ์ การพัฒนาความรู้ การคิดวิเคราะห์ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ (2551) หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ข้อหนึ่งว่า เพื่อให้
การเรียนรู้เกิดลักษณะอันพึงประสงค์ คือ มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน
และรักการค้นคว้า และยังได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทย สาระที่ 1 :
การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใ้ว่าใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ
แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สำหรับการพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติเป็นบุคคลที่มีความ
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้
สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง เลือกรับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมมีความรู้ทั้งหลักการและทักษะปฏิบัติ
ที่มีมาตรฐาน มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ แต่การ
เรียนการสอนที่ผ่านมาไม่ได้นำไปสู่การฝึกให้นักเรียนสามเณรรู้จักคิดสังเคราะห์ รู้จักเลือกข้อมูล
ข่าวสารที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย หากแต่กระบวนการเรียนการสอนมุ่งเน้นทางด้านความรู้และ
เน้นความจำ ทำให้นักเรียนสามเณรคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาไม่เป็น การอ่านเป็นอีกทักษะหนึ่ง
จะช่วยให้นักเรียนสามเณรมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณและรู้จักใช้
วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษ ที่ 21 ตาม
สมณสาธูปและหลักธรรมคำสั่งสอน

มหานิบาตชาดกเป็นคำสอนที่รวมอยู่ในพระสุตตันตปิฎกเป็นวิธีสอนอย่างหนึ่งของ
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงนำตัวอย่างบุคคลในอดีตมาเล่าให้พระสาวกฟังใน โอกาสต่างๆ
ซึ่งเป็นข้อชี้ให้เห็นแบบอย่างในทางที่ดีและทางที่ไม่ดีที่บุคคล ควรบำเพ็ญและควรละและนอกจาก
จะมีชาดกในพระสุตตันตปิฎกแล้ว ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธรเจ้าที่ทรงบำเพ็ญบารมีในชาติ
ต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องเช่นเดียวกับชาดก แต่เน้นการบำเพ็ญพระบารมีในชาตินั้นๆ เรียกว่า จริยาปิฎกอีก
ด้วย เมื่อนักเรียนสามเณรได้นำมาเทศน์หรืออ่านวรรณกรรมเรื่องนี้แล้วย่อมเกิดความซาบซึ้งบันเทิง
ใจ และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณ์ญาณและไตร่ตรอง สามารถแสวงหาความรู้
ได้ด้วยตนเอง และทักษะปฏิบัติที่มีมาตรฐานตามหลักธรรมคำสั่งสอน นอกจากนี้ ผู้ฟังยังศรัทธาตัว
เอกของเรื่องทีกล่าวว่า เป็นพระโพธิสัตว์ คือ ชาติปางก่อนของพระพุทธรเจ้า จึงมักจะจดจำพฤติกรรม
และจริยวัตรมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต หรือนำมาอบรมบุตรหลานของตนอันจะนำพาให้

สังคมเกิดความสงบสุขจึงได้เกิดการถ่ายทอดหรือแปลจากภาษาบาลีเป็นสำนวนท้องถิ่นต่างกันไป การศึกษาเรื่องมหานิบาตชาดกนอกจากจะทราบเรื่องราวต่างๆ และการบำเพ็ญเพียรบารมีของ พระพุทธเจ้าแล้ว ยังสามารถทราบถึงคุณค่าของหลักธรรมที่จะนำมาปฏิบัติในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก สำหรับนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ
3. เพื่อศึกษาความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80
2. นักเรียนสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังจากการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนสามเณรมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์การอ่านไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม
4. ความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร อยู่ในระดับมาก

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ นักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 28 รูป

เนื้อหาหมานิบาดชาดก จำนวน 5 เรื่อง

- เตมีย์ชาดก (พระเตมีย์ใบ้)
- ชนกชาดก (พระมหาชนก)
- สุวรรณสามชาดก (พระสุวรรณสาม)
- มโหสถชาดก (พระมโหสถ)
- ฎริทัตชาดก (พระฎริทัต)

ระยะเวลาในการวิจัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น - ชุดกิจกรรมการอ่านหมานิบาดชาดก จำนวน 5 เรื่อง

เนื้อหาหมานิบาดชาดก จำนวน 5 เรื่อง

- เตมีย์ชาดก (พระเตมีย์ใบ้)
- ชนกชาดก (พระมหาชนก)
- สุวรรณสามชาดก (พระสุวรรณสาม)
- มโหสถชาดก (พระมโหสถ)
- ฎริทัตชาดก (พระฎริทัต)

ตัวแปรตาม - ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

- ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม
- ความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรม

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุดกิจกรรมการอ่าน หมายถึง เรื่องหมานิบาดชาดก จำนวน 5 เรื่อง ที่ผู้วิจัยได้เรียบเรียงขึ้น ประกอบไปด้วยเนื้อหาหมานิบาดชาดก แบบฝึกทักษะการคิด จำนวน 5 เรื่อง

- เตมีย์ชาดก (พระเตมีย์ใบ้)
- ชนกชาดก (พระมหาชนก)
- สุวรรณสามชาดก (พระสุวรรณสาม)
- มโหสถชาดก (พระมโหสถ)
- ฎริทัตชาดก (พระฎริทัต)

หมานิบาดชาดก หมายถึง ชาดกที่ขุมนุมเรื่องใหญ่เป็นชาดกที่มีเกิน 80 คาถาขึ้นไป ซึ่งมี 10 เรื่อง เรียกว่า ทศชาติ หรือพระเจ้าสิบชาติ เล่าถึงการที่พระโพธิสัตว์เวียนว่ายตายเกิด ถือเอา

กำเนิดในชาติต่างๆ ได้พบปะผจญกับเหตุการณ์ดีบ้างชั่วบ้าง แต่ก็ได้พยายามทำความดีติดต่อกันมา กบ้างน้อยบ้างตลอดมา จนเป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย ที่นำมาใช้ในวิชานี้ จำนวน 5 เรื่อง คือ (1) เตมีย์ชาดก (พระเตมีย์ใบ้) (2) ชนกชาดก (พระมหาชนก) (3) สุวรรณสามชาดก (พระสุวรรณสาม) (4) มโหสถชาดก (พระมโหสถ) (5) ฎริทัตชาดก (พระฎริทัต)

การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนสามเณรในการพิจารณา ค้นหา ใคร่ครวญ โดยใช้เหตุผลเป็นหลักในการหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่าง สมบูรณ์แบบอย่างสมเหตุสมผลก่อนที่จะตัดสินใจ โดยการใช้หลักการคิดวิเคราะห์ 3 อย่าง คือ การ คิดวิเคราะห์ส่วนประกอบ สามารถแยกแยะ ค้นหาส่วนประกอบหรือเรื่องราวต่างๆ การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์โดยหาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล ความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้ง และการวิเคราะห์ หลักการ ความสามารถว่าจะอะไรเป็นหลักการสำคัญหรือประเด็นสำคัญบ้างและหาข้อเท็จจริงและ ข้อคิดเห็น

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. นักเรียนสามเณรใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังจากการเรียนรู้สูงขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

- ภาษาไทย
- 2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้
 - 2.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
 - 2.1.2 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 2.2 ชุดกิจกรรมการอ่าน
 - 2.2.1 ความหมายของชุดกิจกรรม
 - 2.2.2 ความหมายและความสำคัญของการอ่าน
 - 2.2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน
 - 2.2.4 การอ่านเพื่อการวิเคราะห์
 - 2.3 มหานิบาตชาดก
 - 2.3.1 ความหมายของชาดกและมหานิบาตชาดก
 - 2.3.2 ประเภทของชาดก
 - 2.3.3 เนื้อเรื่องย่อ 10 เรื่อง ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกมา 5 เรื่อง
 - 2.4 การคิดวิเคราะห์
 - 2.4.1 ความหมายของการการคิดวิเคราะห์
 - 2.4.2 ลักษณะและองค์ประกอบของการการคิดวิเคราะห์
 - 2.4.3 กระบวนการการการคิดวิเคราะห์
 - 2.4.4 ทักษะการการการคิดวิเคราะห์
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกายความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.4)

1. หลักการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการที่สำคัญดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.4)

1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ทักษะเจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจโดยให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

2. จุดหมาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญามีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพจึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.5)

1) มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารการคิดการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีมีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย

4) มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.6)

1) ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิดความรู้ความเข้าใจความรู้สึกและทัศนคติของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2) ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3) ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมแสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสมการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.7)

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อยู่อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย
- 8) มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

สมรรถนะสำคัญของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง คือ นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่องค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ผู้ศึกษาจึงได้บูรณาการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

5. การจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายของหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.20-21)

1) หลักการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุดเชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ยึดประโยชน์ที่เกิดกับนักเรียนกระบวนการจัดการเรียนรู้

ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2) กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนักเรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับนักเรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการกระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิดกระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัยกระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาเพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ครบรูปเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของนักเรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนแล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอน และเทคนิคการสอนสื่อ แหล่งเรียนรู้การวัดและประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาทดังนี้

ก. บทบาทของผู้สอน

(1) ศึกษาวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

(2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทั้งด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอดหลักการและความสัมพันธ์รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

(3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

(4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้

(5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

(6) ประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน

(7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

ข. บทบาทของนักเรียน

1. กำหนดเป้าหมายวางแผนและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
2. เสาะแสวงหาความรู้เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อความรู้ตั้งคำถามคิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ
3. ลงมือปฏิบัติจริงสามารถสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ
4. มีปฏิสัมพันธ์ทำงานทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู
5. ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง
6. สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภททั้งสื่อธรรมชาติสื่อสิ่งพิมพ์สื่อเทคโนโลยีและเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆที่มีในท้องถิ่นการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนการจัดการสื่อการเรียนรู้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเองหรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียงเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.22)

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ศูนย์สื่อการเรียนรู้ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชนเพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่นชุมชนสังคมโลก

2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนและเสริมความรู้ให้ผู้สอนรวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมีความเหมาะสมมีความหลากหลายสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน

4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

5. มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. จัดให้มีการกำกับติดตามประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอในการจัดทำ การเลือกใช้และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตรวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหา มีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติไม่ขัดต่อศีลธรรมมีการใช้ภาษาที่ถูกต้องรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้นผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัด เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียนระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.23)

2.1.2 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาการกระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่างๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การเขียน การเขียนสะกดตามอักษรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่างๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ข้อความ รายงานชนิดต่างๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่างๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่างๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทแห่ง ร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจ ในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ข้อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่าง มีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

กระบวนการคิด

การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เป็นกระบวนการคิด คนที่จะคิดได้ดีต้องเป็นผู้ฟัง ผู้พูด ผู้อ่าน และผู้เขียนที่ดี บุคคลที่จะคิดได้ดีจะต้องมีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานในการคิด บุคคลจะมีความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า จะต้องมีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานที่นำมาช่วยในการคิดทั้งสิ้น การสอนให้คิดควรให้ผู้เรียนรู้จักคัดเลือกข้อมูล ถ่ายทอด รวบรวม และจำข้อมูลต่างๆ สมองของมนุษย์จะเป็นผู้บริโภคข้อมูล ข่าวสาร และสามารถแปลความข้อมูลข่าวสาร และสามารถนำมาใช้อ้างอิง การเป็นผู้ฟัง ผู้พูด ผู้อ่าน และผู้เขียนที่ดี จะต้องสอนให้เป็นผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารที่ดีและเป็นนักคิดที่ดีด้วย กระบวนการสอนภาษาจึงต้องสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีทักษะการคิด นำข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการฟังและการอ่านนำมาสู่การฝึกทักษะการคิด นำการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน มาสอนในรูปแบบบูรณาการทักษะ ตัวอย่าง เช่น การเขียนเป็นกระบวนการคิดในการวิเคราะห์ การแยกแยะ การสังเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์ ผู้เขียนจะนำความรู้และประสบการณ์ผู้คิดและแสดงออกตามความคิดของตนเสมอ ต้องเป็นผู้อ่านและผู้ฟังเพื่อรับรู้ข่าวสารที่จะนำมาวิเคราะห์และสามารถแสดงทรรศนะได้

กระบวนการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการซึ่งผู้อ่านสร้างความหมายหรือพัฒนา การตีความระหว่าง การอ่าน ผู้อ่านจะต้องรู้หัวข้อเรื่อง รู้จุดประสงค์ของการอ่าน มีความรู้ทางภาษาที่ใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้ในหนังสือที่อ่าน โดยใช้ประสบการณ์เดิมเป็นประสบการณ์ทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่าน

กระบวนการอ่านมีดังนี้

1. การเตรียมการอ่าน ผู้อ่านจะต้องอ่านชื่อเรื่อง หัวข้อย่อจากสารบัญเรื่อง อ่านคำนำ ให้ทราบจุดมุ่งหมายของหนังสือ ตั้งจุดประสงค์ของการอ่านจะอ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรืออ่านเพื่อหาความรู้ วางแผนการอ่าน โดยอ่านหนังสือตอนใดตอนหนึ่งว่าความยากง่ายอย่างไร หนังสือมีความยากมากน้อยเพียงใด รูปแบบของหนังสือเป็นอย่างไร เหมาะกับผู้อ่านประเภทใด ความ

ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เตรียมสมุด ดินสอ สำหรับจดบันทึกข้อความหรือเนื้อเรื่องที่สำคัญขณะอ่าน

2. การอ่าน ผู้อ่านจะอ่านหนังสือให้ตลอดเล่มหรือเฉพาะตอนที่ต้องการอ่าน ขณะอ่าน ผู้อ่านจะใช้ความรู้จากการอ่านคำ ความหมายของคำมาใช้ในการอ่าน รวมทั้งการรู้จักแบ่งวรรคตอนด้วย การอ่านเร็วจะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ดีกว่าผู้อ่านช้า ซึ่งจะสะกดคำอ่านหรืออ่านย้อนไปย้อนมา ผู้อ่านจะใช้บริบทหรือคำแวดล้อมช่วยในการตีความหมายของคำเพื่อทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน

3. การแสดงความคิดเห็น ผู้อ่านจะจดบันทึกข้อความที่มีความสำคัญ หรือเขียนแสดงความคิดเห็น ตีความข้อความที่อ่าน อ่านซ้ำในตอนที่ไม่เข้าใจเพื่อทำความเข้าใจให้ถูกต้อง ขยายความคิดจากการอ่าน จับคู่กับเพื่อนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตั้งข้อสังเกตจากเรื่องที่อ่าน ถ้าเป็นการอ่านบทกลอนจะต้องอ่านทำนองเสนาะต่างๆ เพื่อฟังเสียงการอ่านและเกิดจินตนาการ

4. การอ่านสำรวจ ผู้อ่านจะอ่านซ้ำโดยเลือกอ่านตอนใดตอนหนึ่ง ตรวจสอบคำและภาษาที่ใช้สำรวจ โครงเรื่องของหนังสือเปรียบเทียบกับหนังสือที่อ่านกับหนังสือที่เคยอ่าน สำรวจและเชื่อมโยงเหตุการณ์ในเรื่องและการลำดับเรื่อง และสำรวจคำสำคัญที่ใช้ในหนังสือ

5. การขยายความคิด ผู้อ่านจะสะท้อนความเข้าใจในการอ่าน บันทึกข้อคิดเห็น คุณค่าของเรื่อง เชื่อมโยงเรื่องราวในเรื่องกับชีวิตจริง ความรู้สึกจากการอ่าน จัดทำโครงการนหลักการอ่าน เช่น วาดภาพ เขียนบทละคร เขียนบันทึกรายงานการอ่าน อ่านเรื่องอื่นๆ ที่ผู้เขียนคนเดียวกันแต่งอ่านเรื่องเพิ่มเติม เรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่อ่าน เพื่อให้ได้ความรู้ที่ชัดเจนและกว้างขวางขึ้น

- คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

- มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ

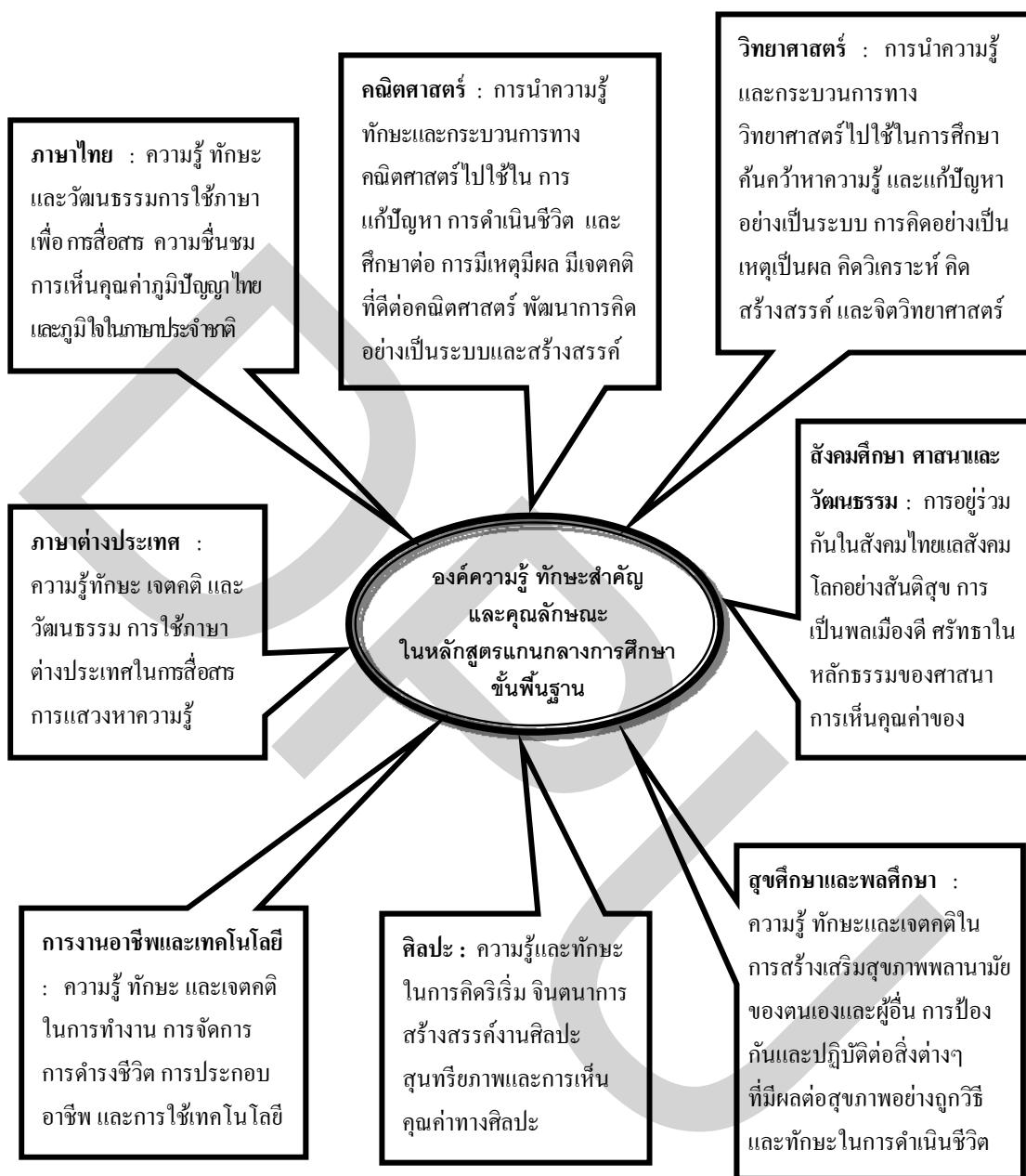
- ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 – มัธยมศึกษาปีที่ 6)

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 องค์ความรู้ ทักษะสำคัญและคุณลักษณะในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

จุดหมาย

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

คุณภาพของ

ผู้เรียนระดับ

การศึกษาขั้น

พื้นฐาน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ภาพที่ 2.2 คุณภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

ตารางที่ 2.1 สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ
แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และบทร้อยกรอง ได้ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน	<ul style="list-style-type: none"> ● การอ่านออกเสียง ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> - บทร้อยแก้วที่เป็นบทบรรยาย - บทร้อยกรอง เช่น กลอนสุภาพ กลอนสี่กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และโคลงสี่สุภาพ
	2. จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน	<ul style="list-style-type: none"> ● การอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - เรื่องเล่าจากประสบการณ์ - เรื่องสั้น - บทสนทนา - นิทานชาดก - วรรณคดีในบทเรียน - งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ - บทความ
	3. ระบุเหตุและผล และข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน	
	4. ระบุและอธิบายคำเปรียบเทียบบ และคำที่มีหลายความหมายในบริบทต่างๆ จาก การอ่าน	
	5. ตีความคำยากในเอกสารวิชาการ โดยพิจารณาจากบริบท	
6. ระบุข้อสังเกตและความสมเหตุสมผลของงานเขียนประเภทชักจูง โน้มน้าวใจ	<ul style="list-style-type: none"> - สารคดี - บันเทิงคดี - เอกสารทางวิชาการที่มีคำ ประโยค และข้อความที่ต้องใช้บริบทช่วยพิจารณาความหมาย - งานเขียนประเภทชักจูง โน้มน้าวใจเชิงสร้างสรรค์ 	
7. ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำวิธีการใช้งานของเครื่องมือหรือเครื่องใช้ในระดับที่ยากขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> ● การอ่านและปฏิบัติตามเอกสารคู่มือ 	
8. วิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับจากการอ่านงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ● การอ่านหนังสือตามความสนใจ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - หนังสือที่นักเรียนสนใจ เหมาะสมกับวัย - หนังสืออ่านที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน 	
9. มีมารยาทในการอ่าน	<ul style="list-style-type: none"> ● มารยาทในการอ่าน 	

ตารางที่ 2.2 สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. คัดลายมือตัวบรรจงครึ่งบรรทัด	● การคัดลายมือตัวบรรจงครึ่งบรรทัดตามรูปแบบการเขียนตัวอักษรไทย
	2. เขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำถูกต้องชัดเจนเหมาะสม และสละสลวย	● การเขียนสื่อสาร เช่น - การเขียนแนะนำตนเอง - การเขียนแนะนำสถานที่สำคัญๆ - การเขียนบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์
	3. เขียนบรรยายประสบการณ์โดยระบุสาระสำคัญและรายละเอียดสนับสนุน	● การบรรยายประสบการณ์
	4. เขียนเรียงความ	● การเขียนเรียงความเชิงพรรณนา
	5. เขียนย่อความจากเรื่องที่อ่าน	● การเขียนย่อความจากสื่อต่างๆ เช่น เรื่องสั้น คำสอน โอวาท คำปราศรัย สุนทรพจน์ รายงาน ระเบียบคำสั่ง บทสนทนาเรื่องเล่าประสบการณ์
	6. เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระจากสื่อที่ได้รับ	● การเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาระจากสื่อต่างๆ เช่น - บทความ - หนังสืออ่านนอกเวลา - ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน - เหตุการณ์สำคัญต่างๆ
	7. เขียนจดหมายส่วนตัวและจดหมายกิจธุระ	● การเขียนจดหมายส่วนตัว - จดหมายขอความช่วยเหลือ - จดหมายแนะนำ ● การเขียนจดหมายกิจธุระ - จดหมายสอบถามข้อมูล
	8. เขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและโครงการ	● การเขียนรายงาน ได้แก่ - การเขียนรายงานจากการศึกษาค้นคว้า - การเขียนรายงานโครงการ
	9. มีมารยาทในการเขียน	● มารยาทในการเขียน

ตารางที่ 2.3 ตารางที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. พูดสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังและดู	<ul style="list-style-type: none"> ● การพูดสรุปความ พูดแสดงความรู้ ความคิด อย่างสร้างสรรค์จากเรื่องที่ฟังและดู ● การพูดประเมินความน่าเชื่อถือของสื่อที่มีเนื้อหาโน้มน้าว
	2. เล่าเรื่องย่อจากเรื่องที่ฟังและดู	
	3. พูดแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู	
	4. ประเมินความน่าเชื่อถือของสื่อที่มีเนื้อหาโน้มน้าวใจ	
	5. พุดรายงานเรื่องหรือประเด็นที่ศึกษาค้นคว้าจากการฟัง การดู และการสนทนา	<ul style="list-style-type: none"> ● การพุดรายงานการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน และท้องถิ่นของตน
	6. มีมารยาทในการฟัง การดู และการพูด	<ul style="list-style-type: none"> ● มารยาทในการฟัง การดู และการพูด

ตารางที่ 2.4 ตารางที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อธิบายลักษณะของเสียงในภาษาไทย	<ul style="list-style-type: none"> ● เสียงในภาษาไทย
	2. สร้างคำในภาษาไทย	<ul style="list-style-type: none"> ● การสร้างคำ <ul style="list-style-type: none"> - คำประสม คำซ้ำ คำซ้อน - คำพ้อง
	3. วิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค	<ul style="list-style-type: none"> ● ชนิดและหน้าที่ของคำ
	4. วิเคราะห์ความแตกต่างของภาษาพูดและภาษาเขียน	<ul style="list-style-type: none"> ● ภาษาพูด ● ภาษาเขียน
	5. แต่งบทหรือกรอง	<ul style="list-style-type: none"> ● กาพย์ย้านี่ 11
	6. จำแนกและใช้สำนวนที่เป็นคำพังเพยและสุภาษิต	<ul style="list-style-type: none"> ● สำนวนที่เป็นคำพังเพยและสุภาษิต

ตารางที่ 2.5 ตารางที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย
อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน	<ul style="list-style-type: none"> ● วรรณคดีและวรรณกรรมเกี่ยวกับ <ul style="list-style-type: none"> - ศาสนา - ประเพณี - พิธีกรรม - สุภาษิตคำสอน - เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ - บันเทิงคดี - บันทึกการเดินทาง - วรรณกรรมท้องถิ่น
	2. วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านพร้อมยกเหตุผลประกอบ 3. อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน 4. สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง	<ul style="list-style-type: none"> ● การวิเคราะห์คุณค่าและข้อคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม
	5. ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ	<ul style="list-style-type: none"> ● บทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่า <ul style="list-style-type: none"> - บทอาขยานตามที่กำหนด - บทร้อยกรองตามความสนใจ

2.2 ชุดกิจกรรมการอ่าน

2.2.1 ความหมายของชุดกิจกรรม

ชุดกิจกรรม เป็นสื่อวัตกรรมการจัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนของครู หรือประกอบการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อใช้ในการเรียนการสอนตามปกติ หรือเพื่อแก้ปัญหา นักเรียนที่เรียนไม่ทัน หรือเรียนรู้ช้า ซึ่งมีรายละเอียดในการจัดทำ ดังนี้การสร้างชุดกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพสำหรับนำไปใช้กับนักเรียนนั้น ต้องอาศัยหลักจิตวิทยาในการเรียนรู้ และทฤษฎีการเรียนรู้ ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานของการสร้างชุดกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

ทิสนา แคมณี (2550, น.51) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Classical Connectionism) ซึ่งตั้งกฎแห่งการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดี เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ กระทำซ้ำๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร
3. กฎแห่งผลลัพธ์ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจ ย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป

วิไลวรรณ วิภาจักษณ์กุล (2549, น.155) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism theory) การสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดจากการผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ (Active Process) ความรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเองและความรู้เก่า กับ โครงสร้างทางสติปัญญาของตน โดยมีครูเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยให้ผู้เรียนจะต้องใช้กระบวนการทางสติปัญญา ในการดูซึมหรือดูดซับ และปรับโครงสร้างความรู้ใหม่และความรู้เก่า กับ โครงสร้างทางสติปัญญาของตน โดยมีครูเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเกต ได้สำรวจจนพบปัญหา เพื่อช่วยให้ผู้เรียน ได้สร้างความรู้ความคิดที่ยังไม่สมบูรณ์ ให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้น

อุษา รัตนบุปผา (2547, น.16) ได้สรุปไว้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้แล้วยังทราบผลการปฏิบัติกิจกรรมนั้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย หรือเกิดความท้อแท้ในการเรียน เพราะผู้เรียนสามารถกลับไปศึกษาเรื่องที่ตนเองยังไม่เข้าใจใหม่ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะทำให้เพื่อนเสียเวลาคอย หรือตามเพื่อนไม่ทัน

ศิริินภา อัฐสุวรรณศิลป์ (2548, น.27) ชุคกิจกรรมหมายถึง สื่อการสอนที่ครูสร้างขึ้น ประกอบด้วยสื่อ วัสดุ อุปกรณ์หลายชนิดประกอบเข้ากันเป็นชุด เพื่อเกิดความสะดวกต่อการใช้ในการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์

ณภัทร พุทธสรณ์ (2551, น.21) ชุคกิจกรรมหมายถึง ชุดการเรียนการสอนที่ครูสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอน รูปแบบต่างๆ มีลักษณะเป็นชุด โดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเอง มีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ในแต่ละชุด ประกอบด้วยจุดประสงค์ การเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบที่นำหลักการทางจิตวิทยา มาใช้ประกอบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

นลินี อินดีคำ (2551, น.13) กล่าวว่า ชุคกิจกรรมคือ การนำสื่อการสอนหลายอย่างมา ประสมกันเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาวิชา ให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ โดยให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเอง หรือทั้งผู้เรียนและผู้สอนใช้ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า ชุคกิจกรรม หมายถึง สื่อประสมที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นโดยมีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นให้นักเรียนสามารถศึกษา และปฏิบัติกิจกรรมฝึกทักษะได้ด้วยตนเอง โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จากการศึกษาประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้มีผู้แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมไว้ต่างกัน ได้ ดังนี้

บุญเกื้อ คารหาเวช (2545, น.94 – 95 ; อ้างถึงใน ศิริินภา อัฐสุวรรณศิลป์ 2548, น.27) ได้แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมสำหรับประกอบการบรรยาย สำหรับครู ใช้เป็นตัวกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียน ให้ครูใช้ประกอบการบรรยาย เพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมมากขึ้น ชุดกิจกรรมนี้ จะมีเนื้อหาหน่วยเดียวใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดกิจกรรมสำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดกิจกรรมนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ชุดกิจกรรมนี้ จะประกอบด้วยชุดกิจกรรมย่อยที่มีจำนวนเท่ากับศูนย์กิจกรรมนั้น ผู้เรียนอาจจะต้องความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มเท่านั้น ในขณะที่ทำกิจกรรมหากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ

3. ชุดกิจกรรมเป็นรายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมที่จัดระบบขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อจบแล้วจะทำการทดสอบประเมินความก้าวหน้า และศึกษาชุดอื่นต่อไปตามลำดับ เมื่อมีปัญหาจะปรึกษากันได้ระหว่างผู้เรียน และผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้ประสานงานหรือผู้ชี้แนะแนวทาง

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น.142) กล่าวถึงประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครูที่กำหนดกิจกรรมและสื่อการสอนให้ครูได้ใช้ประกอบการสอนแบบบรรยาย โดยมีหัวข้อเนื้อหาที่จะบรรยาย และกิจกรรมที่จัดไว้ตามลำดับขั้นตอน สื่อที่ใช้อาจเป็นสไลด์ประกอบเสียงบรรยายในแถบเสียง แผนภูมิ ภาพยนตร์และกิจกรรมกลุ่ม

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกิจกรรมกลุ่ม มุ่งให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งอาจจัดการเรียนการสอนเป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยวางเค้าโครงเรื่อง จัดประเด็นเนื้อหาหน่วยความรู้ที่เป็นอิสระจากกัน สามารถเรียนรู้จบในหน่วยความรู้แต่ละเรื่องที่มีสัดส่วนเนื้อหาใกล้เคียงกัน อาจจัดหน่วยความรู้ให้ได้ประมาณ 3 – 5 เรื่อง ตามสัดส่วนของการแบ่งประเด็นเนื้อหาแต่ละเรื่อง และเวลาที่ใช้ศึกษาในแต่ละศูนย์ กิจกรรมในศูนย์จัดในรูปแบบเรียนเป็นรายบุคคล หรือเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม มีสื่อการเรียน บทเรียน แบบฝึกครบบตามจำนวนนักเรียนในแต่ละศูนย์

3. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน เพื่อให้เรียนรู้ด้วยตนเองตามลำดับขั้น ความสามารถของแต่ละคนเมื่อเรียนจบแล้ว จะทดสอบประเมินผลความก้าวหน้าแล้วจึงศึกษาชุดอื่นๆ ต่อไปตามลำดับ ถ้ามีปัญหานักเรียนสามารถปรึกษากันได้ โดยผู้สอนพร้อมที่จะช่วยเหลือแนะนำ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้ จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ให้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปได้ถึงขีดสุดของความสามารถเป็นรายบุคคล

จากแนวคิดดังกล่าวมาสรุปได้ว่า การแบ่งประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้นแบ่งตามลักษณะของผู้ใช้ โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยตอบสนองความต้องการ และความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละประเภทจะมีคำแนะนำวิธีการใช้ และการทำกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างมีระบบ มีขั้นตอนจากง่ายไปสู่ยาก ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง และเป็นไปในแนวเดียวกัน ทั้งนี้เพราะชุดกิจกรรมการเรียนรู้ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมที่แน่นอน และชัดเจนในการที่จะให้นักเรียนทำกิจกรรม และแสดงพฤติกรรมเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการจะประเมิน

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนนั้น ผู้สร้างจำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบของชุดกิจกรรมว่า มีองค์ประกอบใดบ้าง เพื่อจะได้กำหนดองค์ประกอบของชุดกิจกรรมที่ต้องการสร้างขึ้น ซึ่งได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ต่างๆ กันดังนี้

สุสตัน และคนอื่นๆ (Houston ; et al. 1972, p.10 – 15) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. คำชี้แจง (Prospectus) ในส่วนนี้จะอธิบายถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายขอขบ่ายชุดการเรียนการสอน สิ่ง que ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ก่อนเรียนและขอขบ่ายของกระบวนการทั้งหมดในชุดการเรียน

2. จุดมุ่งหมาย (Objectives) คือ ข้อความที่แจ่มชัด ไม่กำกวมที่กำหนดว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จอะไรหลังจากเรียนแล้ว

3. การประเมินผลเบื้องต้น (Pre-assessment) มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือเพื่อทราบว่าผู้เรียนอยู่ในขั้นการเรียนจากชุดการเรียนการสอนนั้น และเพื่อดูว่าเขาได้สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์เพียงใด การประเมินเบื้องต้นนี้อาจจะอยู่ในรูปของการทดสอบแบบข้อเขียน ปากเปล่า การทำงาน ปฏิบัติตอบสนองต่อคำถามง่ายๆ เพื่อให้รู้ถึงความต้องการและความสนใจ

4. การกำหนดกิจกรรม (Enabling Activities) คือ การกำหนดแนวทางและวิธีการ

5. การประเมินขั้นสุดท้าย (Post- assessment) เป็นข้อทดสอบ เพื่อวัดผลการเรียนหลังจากที่เรียนแล้ว

ขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ นักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอขั้นตอนการในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อยึดเป็นหลักในการสร้างว่า จะต้องดำเนินการอย่างไรไว้ ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2550, น.53 – 55) กล่าวว่า ขั้นตอนในการผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้มี 11 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจกำหนดตามเรื่องในหลักสูตรหรือกำหนดเรื่องใหม่ขึ้นมาก็ได้ การจัดแบ่งเรื่องย่อยจะขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหา และลักษณะการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ การแบ่งเนื้อเรื่องเพื่อทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละระดับย่อมไม่เหมือนกัน

2. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหา และประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชา หรือบูรณาการแบบสหวิทยาการได้ตามความเหมาะสม

3. จัดเป็นหน่วยการสอน จะแบ่งเป็นกี่หน่วย หน่วยหนึ่งๆ จะใช้เวลานานเท่าใดนั้นควรพิจารณาให้เหมาะสมกับวัย และระดับชั้นนักเรียน

4. กำหนดหัวเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการสอนเป็นหัวข้อย่อยๆ เพื่อสะดวกแก่การเรียนรู้ แต่ ละหน่วยควรประกอบด้วยหัวข้อย่อยๆ หรือประสบการณ์ในการเรียนรู้ประมาณ 4 – 6 ข้อ

5. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการ ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้นักเรียนเกิด ความคิดรวบยอดหรือสามารถสรุปหลักการ แนวคิดอะไร ถ้าผู้สอนเองยังไม่ชัดเจนว่า จะให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง การกำหนดกรอบความคิด หรือหลักการก็จะไม่ชัดเจน ซึ่งจะรวม ไปถึงการจัดกิจกรรม เนื้อหาสาระ สื่อ และส่วนประกอบอื่นๆ ก็จะไม่ชัดเจนตามไปด้วย

6. กำหนดจุดประสงค์การสอน หมายถึง จุดประสงค์ทั่วไป และจุดประสงค์เชิง พฤติกรรม รวมทั้งการกำหนดเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ไว้ให้ชัดเจน

7. กำหนดกิจกรรมการเรียน ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการเลือกและผลิตสื่อการสอน กิจกรรมการเรียน หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ นักเรียนปฏิบัติ เช่น การอ่าน การทำกิจกรรมตามบัตรคำสั่ง การเขียนภาพ การทดลอง การตอบ คำถาม การเล่นเกม การแสดงความคิดเห็น การทดสอบ เป็นต้น

8. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรม โดยใช้การสอบแบบอิงเกณฑ์ (การวัดผลที่ยึดเกณฑ์ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์ โดยไม่มีการนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่น) เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากผ่านกิจกรรม การเรียนรู้มาเรียบร้อยแล้ว นักเรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อย เพียงใด

9. เลือก และผลิตสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ผู้สอนใช้ถือเป็นสื่อการสอน ทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนในแต่ละหัวเรื่องเรียบร้อยแล้ว ควรจัดสื่อการสอนเหล่านั้นแยกออกเป็น หมวดหมู่ในกล่องหรือแฟ้มที่เตรียมไว้ ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพเพื่อหาความตรงความเที่ยงก่อน นำไปใช้ เราเรียกสื่อการสอนแบบนี้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

10. สร้างข้อทดสอบก่อนและหลังเรียนพร้อมทั้งเฉลย การสร้างข้อสอบเพื่อทดสอบ ก่อนและหลังเรียน ควรสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหา และกิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้ โดย พิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ ข้อสอบไม่ควรมากเกินไป แต่ควรเน้นครอบคลุม สำคัญในประเด็นหลักมากกว่ารายละเอียดปลีกย่อย หรือถามเพื่อความจำเพียงอย่างเดียว และเมื่อ สร้างเสร็จแล้วควรทำเฉลยไว้ให้พร้อม ก่อนส่งไปหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

11. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จ เรียบร้อยแล้วต้องนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ไปทดสอบโดยวิธีการต่างๆ ก่อนนำไปใช้จริง เช่น ทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไข ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมและความตรง ของเนื้อหา เป็นต้น

วิชัช วงศ์ใหญ่ (2525, น.189-192) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดกิจกรรมไว้ 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาทั้งหมดอย่างละเอียดว่าสิ่งที่เรานำมาทำเป็นชุดกิจกรรมนั้น จะมุ่งเน้นให้เกิดหลักการของการเรียนรู้อะไรบ้างให้กับผู้เรียน นำวิชาที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์แล้ว มาแบ่งเป็นหน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยนั้นจะมีหัวข้อย่อยๆ รวมอยู่อีกที่เราจะต้องศึกษาพิจารณา ให้ละเอียดชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในหน่วยอื่นๆ และควรคำนึงถึงการแบ่งหน่วยของการเรียน การสอนของแต่ละวิชานั้น ควรจะเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหา สาระสำคัญให้ถูกต้องว่าอะไรเป็น สิ่งจำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ก่อนอันเป็นพื้นฐานตามขั้นตอนของความรู้และลักษณะธรรมชาติในวิชา นั้น

2. เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระและแบ่งหน่วยการเรียนรู้ได้แล้วจะต้องพิจารณาตัดสินใจอีกครั้ง ว่า จะทำชุดการสอนแบบใด โดยคำนึงถึงข้อกำหนดว่า ผู้เรียนคือใคร จะให้อะไรกับผู้เรียน จะทำ กิจกรรมอย่างไร และจะทำได้คืออะไร สิ่งเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการเรียน

3. กำหนดหน่วยการเรียนรู้ โดยประมาณเนื้อหาสาระที่เราจะสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน หาสื่อการเรียนได้ง่าย พยายามศึกษาวิเคราะห์ให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่งว่าหน่วยการเรียนรู้นี้มี หลักการหรือความคิดรวบยอดอะไร และมีหัวข้อย่อยๆ อะไรอีกที่รวมกันอยู่ในหน่วยนี้

4. กำหนดความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญ ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับหน่วย และหัว เรื่อง โดยสรุปแนวความคิด สาระและหลักเกณฑ์ที่สำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้สอดคล้องกัน

5. จุดประสงค์การเรียน ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับสาระสำคัญ

6. การวิเคราะห์งาน คือการนำจุดประสงค์การเรียนแต่ละข้อมาทำการวิเคราะห์งานเพื่อหา กิจกรรมการเรียนรู้ แล้วจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนด ไว้ในแต่ละข้อ

7. เรียงลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการประสานกลมกลืนของการเรียนการสอน จะต้องนำกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละข้อที่ทำการวิเคราะห์งาน และเรียงลำดับกิจกรรมไว้ทั้งหมดมา หลอมรวมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นสมบูรณ์ที่สุด เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำซ้อนในการเรียน โดยคำนึงถึง พฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียน วิธีดำเนินการสอน ตลอดจนการติดตามผล และการประเมินพฤติกรรมที่ ผู้เรียนแสดงออกเมื่อมีการเรียนการสอน

8. สื่อการเรียน คือวัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องกระทำ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดทำและจัดหาไว้ให้เรียบร้อย ถ้าสื่อการเรียนรู้เป็น

ของที่ใหญ่โตหรือมีคุณค่าที่ต้องจัดเตรียมมาก่อนจะต้องเขียนบอกไว้ให้ชัดเจนในคู่มือผู้สอนเกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนว่าจะต้องจัดหาได้ ณ ที่ใด

9. การประเมินผล คือการตรวจสอบว่าหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะใช้วิธีการใดก็ตาม แต่จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เราตั้งไว้

10. การทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อหาประสิทธิภาพ การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมควรนำไปใช้กับกลุ่มเล็กๆ ก่อน เพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงอย่างดีแล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มใหญ่หรือทั้งชั้น

สรุปองค์ประกอบของชุดกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม คำชี้แจงอธิบายความมุ่งหมายหลักของกิจกรรม จุดมุ่งหมายของกิจกรรม แนวคิด วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม เวลา ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม และแบบทดสอบ

2.2.2 ความหมายและความสำคัญของการอ่าน

1. ความหมายของการอ่าน

เมธี ลีวโรจน์สกุล (2547, น.77) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานทักษะแรกทีควรพัฒนาก่อน การอ่านทำให้รู้ไวยากรณ์ ความหมายของคำศัพท์ รวมทั้งการใช้คำที่ถูกต้อง การอ่านภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอจะทำให้จิตใจสำนึกเรียนรู้ผ่านสายตา ยิ่งได้พบเห็นบ่อยๆ ซ้ำๆ ยิ่งทำให้จิตใจสำนึกจดจำรูปแบบประโยค และการใช้คำได้อย่างอัตโนมัติ

สุธาสิณี บุญครอบ (2547, น.21-31) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหมายถึงกระบวนการทางความคิดและยังเป็นกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ในด้านของความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย ผู้เขียนย่อมจะพยายามใช้สัญลักษณ์ หรือตัวอักษรสื่อความหมายหรือให้ข้อมูลที่ตนต้องการสื่อสารแก่ผู้อ่าน และผู้อ่านเอง ก็ย่อมจะต้องการสื่อความหมายจากสัญลักษณ์หรือตัวอักษรที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายแก่ตนดังนั้น การอ่านจึงเป็นกระบวนการที่สมองแปลสัญลักษณ์ต่างๆ ที่มองเห็นให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องที่อ่านเร็วขึ้น

รัชนก แสงภักดีจิต (2548, น.1) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึงกระบวนการสื่อสารระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ผู้เขียนจะใช้ตัวอักษรเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดประสบการณ์และความคิดต่างๆ ของผู้เขียนเอง หลังจากนั้นผู้อ่านจะสามารถเข้าใจความหมายของผู้เขียนจากตัวอักษรที่ปรากฏ

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2549, น.95 – 96) กล่าวถึงความหมายของการอ่านไว้หลายส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของกระบวนการ หมายถึง ลำดับขั้นที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความและเรื่องราวข่าวสารที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ หมายถึง การสอนอ่านเพื่อให้เข้าใจหลักจิตวิทยาพัฒนาการทางภาษาของเด็กแต่ละวัย จัดสื่อการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็ก

3. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์ หมายถึง การสอนอ่านจะต้องเข้าใจเสียงฐานที่เกิดของเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ เข้าใจหลักภาษาและการใช้ภาษา เพื่อนำหลักการเหล่านั้นมาสอนอ่านและเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง

4. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการศึกษา หมายถึง การนำหลักจิตวิทยามาใช้ทางการศึกษา เช่น ความพร้อมของการอ่าน ความสนใจ แรงจูงใจ การเสริมแรง และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณาในการจัดกิจกรรมการอ่าน

5. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาการศึกษา หมายถึง การรู้จักเลือกวิธีสอนอ่านที่เหมาะสมกับวัยและระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามขั้นพัฒนาการเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการอ่าน

6. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาด้านการจำและการลืม หมายถึง การที่ผู้อ่านสามารถจดจำเรื่องและเก็บไว้ในสมอง ถ้ามีโอกาสเล่าให้ผู้อื่นฟังก็สามารถเล่าได้ถูกต้อง แต่การที่ผู้อ่านจะจำข้อความที่อ่านได้ก็ต้องเข้าใจความหมายของคำ ฐานันท์ของคำ อีกทั้งสามารถแยกพยัญชนะ สระ ตัวสะกด และวรรณยุกต์ออกจากกันได้ อีกประการหนึ่งการที่ผู้อ่านจะจำเรื่องได้มากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้อ่านที่มีต่อเรื่องนั้นอีกด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว การอ่านเป็นกระบวนการที่เริ่มจากการมองเห็นตัวอักษร ข้อความ หรือสัญลักษณ์แล้วทำความเข้าใจความหมายจากสิ่งดังกล่าว เป็นทักษะพื้นฐานทักษะแรกที่ต้องพัฒนาก่อนทั้งนี้ต้องวิเคราะห์และตีความให้ถูกต้องและชัดเจนให้ตรงตามที่คุณเขียนต้องการสื่อความ

2. ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อการมีชีวิตอยู่และการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะหนังสือมีความสำคัญยิ่งเหนือสิ่งอื่นในฐานะเป็นสื่อถ่ายทอดวิชาการให้การศึกษา และคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคม การอ่านจะช่วยให้ผู้อ่านมีหู ตากว้าง ไกล ได้เปิดโลกทัศน์ของตนเอง ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีเปิดงานหนังสือระหว่างชาติ

และงานแสดงการพิมพ์แห่งประเทศไทยครั้งที่ 3 (มัทนา นาคะบุตร, 2544, น.5) ความตอนหนึ่งว่า “หนังสือเป็นเสมือนคลังที่รวบรวมเรื่องราว ความคิด วิทยาการทุกด้าน ทุกอย่างที่มีมนุษย์ได้เรียนรู้ ได้คิดอ่านและพากเพียรพยายามบันทึกรักษาไว้ด้วยลายลักษณ์อักษร หนังสือแพร่ไปที่ใดความคิดแพร่ไปที่นั่น หนังสือจึงเป็นสิ่งมีค่าและมีประโยชน์ที่จะประมาณมิได้ ในแง่ที่เป็นบ่อเกิดการเรียนรู้ของมนุษย์” ดังนั้นการรณรงค์ให้มีการส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง

บัญชา อึ้งสกุล (2545, น.69) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นกุญแจสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม การอ่านเป็นทักษะที่ช่วยในการพัฒนาการเรียนภาษาไปสู่ทักษะอื่น เช่นการฟัง การพูด และการเขียนในลักษณะทักษะสัมพันธ์ไม่ว่าเป็นภาษาแม่ หรือภาษาอังกฤษก็ตามจนสามารถกล่าวได้ว่า การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการเรียนรู้วิชาต่างๆ

ไพพรรณ อินทนิล (2546, น.7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน องค์การสหประชาชาติได้เสนอให้ประเทศสมาชิกทุกประเทศช่วยรณรงค์ให้ทุกคนในโลกนี้ อ่านหนังสือให้ออกทั้งหมดในปี พ.ศ. 2543 เพราะตระหนักในความสำคัญของการอ่าน

2. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ การอ่านเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษา เพราะทำให้นักเรียนนักศึกษาได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวางยิ่งขึ้นเพราะการเรียนวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเรียนในห้องเรียน นอกห้องเรียนล้วนแต่ใช้การอ่านเป็นสื่อในการเรียนรู้ทั้งสิ้น

3. การอ่านเป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาและแก้ปัญหาสังคม การพัฒนาสังคมที่ดีนั้นอุปกรณ์สำคัญคือ “การอ่าน” การอ่านหนังสือจะทำให้เกิดการพัฒนาความคิด สติปัญญาจริยธรรมศีลธรรมและชาวปัญญาได้เป็นอย่างดี และรู้จักนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาพัฒนาตนสติปัญญาและจิตใจ ผลที่ตามมาคือทำให้สามารถกระทำให้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ต่อส่วนรวมสามารถวินิจฉัยความถูกต้องของเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างฉับไวทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้อ่านมากย่อมจะมีมุมมองและวิสัยทัศน์กว้างไกล และเป็นคนยืดหยุ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและพัฒนาสังคมได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549, น.104) กล่าวไว้ว่า การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและเลือกหนังสือที่ดีมีประโยชน์ให้ลูกได้อ่านเป็นเรื่องที่พ่อแม่ส่วนใหญ่ควรตระหนักในความสำคัญ เนื่องจากการอ่านเป็นช่องทางทำให้เด็กได้รับข้อมูลความรู้ ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทางความคิดใหม่ๆ การอ่านมีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้เพราะเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ อย่างหนึ่ง ซึ่งมีความจำเป็นในโลกยุคเสรีภาพแห่งข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันที่สื่อต่างๆ ได้เปิดกว้าง

ดังนั้นจึงเป็นการดีที่พ่อแม่จะส่งเสริมให้ลูกๆ รักการอ่านตั้งแต่เด็กๆ และสนับสนุนให้ลูกรู้จักเลือกหนังสือที่ดีมีประโยชน์ไว้อ่านเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตเมื่อลูกเติบโตขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือภาษาอังกฤษ เพราะเราได้สามารถปฏิเสธได้ว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่กำลังทวีความสำคัญอย่างมากในโลกปัจจุบัน โดยองค์การสหประชาชาติได้มีการพิจารณาคัดเลือกภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก มี 6 ภาษาด้วยกัน และภาษาที่ใช้เป็นอันดับหนึ่งก็คือภาษาอังกฤษนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีบุคคลต่างๆ ที่ได้ศึกษาและกล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญยิ่งต่อมนุษย์เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ติดต่อกสื่อสารกับบุคคลอื่น การอ่านยังช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต วิธีการอ่านที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อ่านทุกคน การรู้จักฝึกฝนการอ่านอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ผู้อ่านมีพื้นฐานในการอ่านที่ดี ทั้งจะช่วยให้เกิดความชำนาญและมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ผู้อ่านต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่อ่านจึงจะทำให้การอ่านนั้นเกิดประโยชน์ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมต่อไป

2.2.3 จุดมุ่งหมายของการอ่าน

การอ่านแต่ละครั้งจะมีจุดมุ่งหมายในการอ่านที่แตกต่างกันออกไปถ้าผู้อ่านตั้งจุดหมายในการอ่านแต่ละครั้งไว้ก็จะช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพสูงและได้ทิศทางในการอ่านชัดเจนยิ่งขึ้นมีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545, น.5-6) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายเฉพาะของการอ่านดังนี้

1. ตอบสนองอารมณ์ที่ผู้อ่านสนใจ
2. ช่วยให้พบกับความต้องการในชีวิตประจำวัน เพราะการอ่านจะช่วยชดเชยอารมณ์ที่ขาดหายไป และช่วยตอบสนองความต้องการในส่วนของอารมณ์หรือความรู้สึก ที่ต้องการติดตามเรื่องที่ได้รับฟังจากผู้อื่น
3. ส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยแนวทางจากเรื่องที่อ่าน
4. ส่งเสริมให้มีความกระตือรือร้นในการอ่านเรื่องอื่นๆ เพิ่มขึ้น
5. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของสมอง
6. ช่วยให้มีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถใช้ประกอบการเรียนวิชาอื่นๆ
7. รู้จักสถานที่ที่ไม่สามารถเดินทางไปเยือนแต่สามารถหาประสบการณ์ได้จากการอ่าน
8. มีความคิดเป็นอิสระในการเลือกเรื่องที่จะอ่าน มีความเฉลียวฉลาดโดยอาศัยความรู้และแนวคิดจากการอ่านไปสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่นได้
9. เป็นการใช้เวลาพักผ่อน
10. ช่วยให้เกิดความสนใจเรื่องใหม่ๆ

11. ส่งเสริมการฝึกทักษะการอ่านจากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น

กานต์มณี สักดิ์เจริญ (2546, น. 90-92) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้คนเราต้องการให้ความรู้ของตนเองเจริญงอกงามขยายขอบเขตออกไปจากที่มีอยู่เดิมต้องการรู้ในสิ่งที่เป็นปัญหาไม่เข้าใจต่างๆ การอ่านจึงเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการแขนงต่างๆ เพื่อการประกอบอาชีพเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมโดยไม่จำเป็นต้องเป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเพื่อเข้าใจผู้อื่นเข้าใจตนเองดีขึ้นเพื่อรู้ความเป็นไปในโลกสถานที่ที่ห่างไกลคนที่แปลกเผ่าแปลกพันธุ์และวัฒนธรรมที่ต่างออกไปเพื่อเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของตนและเพื่อทราบข่าวความเคลื่อนไหวของสังคมที่ตนอยู่

2. อ่านเพื่อให้เกิดความคิดการอ่านวัสดุสิ่งพิมพ์ที่แสดงทรรศนะต่างๆ ได้แก่บทวิจารณ์บทความวิจัยต่างๆ จะช่วยให้ทรรศนะของผู้อ่านกว้างขวางขึ้นการอ่านในลักษณะนี้เป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจแนวคิดที่สำคัญการจัดลำดับขั้นแนวความคิดของผู้เขียนพิจารณาเหตุผลและแรงจูงใจในการเขียนเรื่องนั้นๆ ขึ้นเป็นการปลูกฝังนิสัยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3. อ่านเพื่อความบันเทิงสภาวะแวดล้อมมีอิทธิพลต่อจิตใจอารมณ์และร่างกายของมนุษย์เป็นอันมากบางครั้งก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายการอ่านหนังสือที่เนื้อหาสาระไม่เป็นวิชาการนักจะช่วยให้เกิดความบันเทิงควบคู่ไปกับการรู้ความคิดได้มีความสุขกับความไพเราะของภาษาเป็นการผ่อนคลายอารมณ์ดังเครีซด

4. การอ่านเพื่อสนองความต้องการอื่นๆ มนุษย์เรามีความต้องการตามธรรมชาติคือต้องการความมั่นคงในชีวิตต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนการมีหน้ามีตาความนับถือในสังคมต้องการความสำเร็จในชีวิตซึ่งในชีวิตจริงทุกคนจะสมปรารถนาทุกประการการอ่านจะช่วยชดเชยให้ได้การอาศัยหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์นี้เป็นประโยชน์ดีกว่าไปหาวิธีการชดเชยวิธีอื่นผู้อ่านมักใช้หนังสือเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเพื่อสร้างบุคลิกภาพขยายขอบเขตของความสนใจในสิ่งใหม่ทางานอดิเรกใหม่ๆ เตรียมตัวหาเหตุผลสนับสนุนแนวคิดหรือข้อเสนอแนะของตนหรือหาข้อโต้แย้งที่มีเหตุผล เพื่อแสดงความคิดเห็นคัดค้านเพื่อสนองอารมณ์บางอย่างในขณะนั้นหรือสร้างอารมณ์ที่ต้องการบางครั้งก็อยากรู้เรื่องใหม่แนวทางใหม่เพื่อเข้าใจตนเองและปรับตัวให้เข้ากับวิธีการดำรงชีวิต

สมพร แพ่งพิพัฒน์ (2547, น.124) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. การอ่านเพื่อความรู้
2. การอ่านเพื่อความบันเทิง
3. การอ่านเพื่อความแปลกใหม่

4. การอ่านเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ

5. การอ่านเพื่อพัฒนาอาชีพ

สมพร จารุณี (2549, น.46-62) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ว่าการตั้งคำถามแบบเปิดว่าใครทำอะไรที่ไหนอย่างไรเป็นวิธีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่านที่ดีเวลาอ่านเรื่องอะไร ก็ตามควรพยายามแปลงหัวเรื่องเป็นคำถามให้คิดเป็นนิสัยบางคนอาจเขียนคำถามไว้ข้างๆ หัวข้อเรื่องการตั้งคำถามก่อนการอ่านในลักษณะเช่นนี้ช่วยให้เรามีจุดมุ่งหมายในการอ่าน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่านคือการอ่านเป็นทักษะเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความคิดการวิเคราะห์ การพัฒนาอาชีพ รับทราบข้อมูลข่าวสารที่แท้จริงและความเพลิดเพลินใจทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและความสนใจของผู้อ่าน

2.2.4 การอ่านเพื่อการวิเคราะห์

การอ่านเพื่อการวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านเพื่อแยกแยะข้อความที่อ่านอย่างถี่ถ้วน เพื่อให้ทราบถึง โครงสร้าง องค์ประกอบ หลักการและเหตุผลของเรื่อง จนสรุปได้ว่าแต่ละส่วนเป็นอย่างไร สัมพันธ์กันอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร มีผู้กล่าวถึงความหมายของการอ่านเพื่อการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2546, น. 27) ได้ให้ความหมายว่า การอ่านเพื่อการวิเคราะห์เป็นการอ่านหนังสือแต่ละเล่มอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วนแล้วจึงแยกแยะให้ได้ว่าส่วนต่างๆ นั้นมีความหมายและความสำคัญอย่างไรบ้าง แต่ละด้านสัมพันธ์กับส่วนอื่นๆ อย่างไร วิธีอ่านแบบวิเคราะห์นี้ อาจใช้วิเคราะห์องค์ประกอบของคำและวลี การใช้คำในประโยค วิเคราะห์สำนวนภาษา จุดประสงค์ของผู้แต่ง ไปจนถึงการวิเคราะห์นัยหรือเบื้องหลังการจัดทำหนังสือหรือเอกสารนั้น

สมบัติ จำปาเงินและสำเนียง มณีกาญจน์ (2542, น.71 - 76) กล่าวถึงการอ่านเพื่อการวิเคราะห์หมายถึง การแยกออกเป็นส่วนๆ เพื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

การอ่านเพื่อการวิเคราะห์ อาจวิเคราะห์องค์ประกอบของคำและวลี การใช้คำในประโยค วิเคราะห์สำนวนภาษา จุดประสงค์ของผู้แต่ง ไปจนถึงการวิเคราะห์นัยหรือเบื้องหลัง การจัดทำหนังสือหรือเอกสารนั้น การอ่านเพื่อการวิเคราะห์เรื่องที่อ่านทุกชนิด สิ่งที่จะละเอียดเสียมิได้ก็คือ การพิจารณาถึงการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาว่า มีความเหมาะสมกับระดับ และประเภทของงานเขียนหรือไม่ เช่น ในบทสนทนาไม่ควรใช้ภาษาที่เป็นแบบแผน ควรใช้สำนวนให้เหมาะสมกับสภาพจริงหรือเหมาะสมแก่กาลสมัยที่เหตุการณ์ในหนังสือนั้นเกิดขึ้น เป็นต้น

การอ่านเพื่อการวิเคราะห์จึงต้องใช้เวลาอ่านมาก และยังมีเวลาอ่านมากก็ยังมีโอกาสวิเคราะห์ ได้ดีมากขึ้น การอ่านในระดับนี้ ต้องรู้จักตั้งคำถามและจัดระเบียบเรื่องราวที่อ่าน เพื่อจะได้เข้าใจเรื่องและความคิดของผู้เขียนต้องการ การอ่านวิเคราะห์ช่วยให้เห็นภาพรวมและรวบ

ละเอียดของเรื่องที่อ่าน ฝึกให้อ่านอย่างรอบคอบ ช่วยให้เข้าใจเรื่องนั้นอย่างแท้จริง ช่วยพัฒนาสติปัญญาเพราะต้องใช้เหตุผลในการอธิบายแง่มุมต่างๆ ซึ่งทักษะในการอ่านนี้สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ และจะนำไปใช้ในการอ่านประเมินค่าต่อไป

การอ่านเพื่อการวิเคราะห์มีสาระสำคัญที่จะต้องพิจารณาอยู่ 4 ประเด็น ดังนี้

1. รูปแบบคำประพันธ์ พิจารณาเกี่ยวกับลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ขนบธรรมเนียมนิยม ในการดำเนินเรื่อง และรูปแบบของภาษาที่ใช้

2. เนื้อหา หรือเนื้อเรื่อง พิจารณาโครงสร้างของเนื้อหา ถ้าเป็นงานเขียนประเภท พิจารณาเกี่ยวกับ โครงเรื่อง แนวคิด จุดมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง ข้อขัดแย้งและข้อคิดเห็นของผู้เขียน ส่วน งานเขียนบันเทิงคดี จะพิจารณาเกี่ยวกับ โครงเรื่อง แนวคิด เนื้อเรื่อง ตัวละคร ฉาก บรรยากาศและบท เจริจา

3. กลวิธีแต่ง พิจารณาถึงความชำนาญในการเขียน เช่น การตั้งชื่อเรื่อง วิธีเล่าเรื่อง วิธีการดำเนินเรื่อง การจบเรื่อง การนำเสนอที่แปลกใหม่

4. การใช้ภาษา พิจารณาถึง ความสามารถในการใช้ภาษา เช่น การใช้คำ + ประโยค สำนวน โวหาร เป็นต้น

กระบวนการอ่านเพื่อการวิเคราะห์

กรมวิชาการ (2546, น. 27) ได้กำหนดรูปแบบของกระบวนการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ดูรูปแบบของงานประพันธ์ว่าใช้รูปแบบใด อาจเป็นนิทาน บทละคร นวนิยาย เรื่อง สั้น บทร้อยกรอง หรือบทความจากหนังสือพิมพ์

2. แยกเนื้อเรื่องออกเป็นส่วนๆ ให้เห็นว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร

3. แยกพิจารณาแต่ละส่วนให้ละเอียดลงไปว่าประกอบกันอย่างไรหรือประกอบด้วยอะไรบ้าง

4. พิจารณาให้เห็นว่าผู้เขียนใช้กลวิธีเสนอเรื่องอย่างไร

การอ่านเพื่อการวิเคราะห์ในชั้นต่าง ดังนี้

1. การอ่านวิเคราะห์คำเป็นการอ่านเพื่อให้ผู้อ่านแยกแยะถ้อยคำในวลี ประโยคหรือ ข้อความต่างๆ โดยสามารถบอกได้ว่า คำใดใช้อย่างไร ใช้ผิดความหมาย ผิดหน้าที่ ไม่เหมาะสม ไม่ ชัดเจนอย่างไร ควรจะต้องหาทางแก้ไข ปรับปรุงอย่างไร เป็นต้น เช่น

หนังสือพิมพ์ไม่สะอาด

ที่นี่รับอัดพระ

เขาต้องเที่ยวไปทั่วพิภพ

เจ้าอวาสวัดนี้มรณกรรมเสียแล้ว

2. การอ่านวิเคราะห์ประโยคเป็นการอ่านเพื่อแยกแยะประโยคต่างๆ ว่า

เป็นประโยคที่ถูกต้องชัดเจนหรือไม่

ใช้ประโยคคิดไปจากแบบแผนของภาษาอย่างไร

เป็นประโยคที่ถูกต้องสมบูรณ์เพียงใดหรือไม่

มีหน่วยความคิดในประโยค ขาด เกิน หรือไม่

เรียงลำดับความในประโยคที่ใช้ ถูกต้องชัดเจนหรือไม่

ใช้ฟุ่มเฟือย โดยไม่จำเป็น

หรือใช้รูปประโยคที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนหรือไม่

3. การอ่านวิเคราะห์ทัศนคติของผู้แต่ง ผู้อ่านต้องพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบว่าผู้เขียนเสนอทรรศนะมีน้ำหนักเหตุผลประกอบข้อเท็จจริงน่าเชื่อถือเพียงใด เป็นคนมองโลกในแง่ใด เป็นต้น

4. การอ่านวิเคราะห์รหัส การอ่านวิเคราะห์รหัส หมายถึง การอ่านอย่างพิจารณาถึงความซาบซึ้งประทับใจที่ได้จากการอ่าน วิธีการที่จะทำให้เข้าถึงรสอย่างลึกซึ้ง คือการวิเคราะห์รหัสของเสียงและรสของภาพ

4.1 ด้านรสของเสียง ผู้อ่านจะรู้สึกได้ชัดจากการอ่านออกเสียงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านอย่างปกติหรือการอ่านทำนองเสนาะ จึงจะช่วยให้รู้สึกถึงความไพเราะของจังหวะ และความเคลื่อนไหว ซึ่งแฝงอยู่ในเสียง ทำให้เกิดความรู้สึกไปตามท่วงทำนองของเสียงสูงต่ำจากเนื้อเรื่องที่อ่าน

4.2 ด้านรสของภาพ เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความเข้าใจเรื่อง ในขณะเดียวกันทำให้เห็นภาพด้วย เป็นการสร้างเสริมให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมาย การเขียนบรรยายความด้วยถ้อยคำไพเราะ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ก่อให้เกิดภาพขึ้นในใจผู้อ่าน ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและเข้าใจความหมายของเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

5. การอ่านเพื่อวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหาและการตีความเนื้อหาของข้อความ การอ่านเพื่อวิเคราะห์ ยังมีสิ่งที่จะต้องพิจารณา คือ การวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหาและการตีความ เนื้อหาของหนังสือ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ขอบเขตของปัญหา มีหลักปฏิบัติดังนี้

5.1.1 จัดประเภทหนังสือตามชนิดและเนื้อหา หนังสือแต่ละประเภทมีวิธีอ่านต่างกัน ก่อนอ่านต้องวิเคราะห์รู้ว่า หนังสือเล่มนั้นอยู่ในประเภทใด การแบ่งประเภทจะดูแต่ชื่อเรื่องหรือลักษณะภายนอกเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องสำรวจเนื้อหาด้วย อย่างไรก็ตาม ชื่อเรื่องเป็นสิ่งที่แรกที่ใช้เป็นแนวทางได้ เพราะผู้เขียนย่อมต้องพยายามตั้งชื่อเรื่องให้ตรงแนวเขียนหรือจุดมุ่งหมายในการเขียนของตนให้มากที่สุด

5.1.2 สรุปให้สั้นที่สุดว่า หนังสือนั้นกล่าวถึงอะไร หนังสือที่ดีทุกเล่มต้องมีเอกภาพ มีการจัดองค์ประกอบของส่วนย่อยอย่างมีระเบียบ ผู้อ่านต้องพยายามสรุปภาพดังกล่าวออกมาเพียง 1-2 ประโยคว่า หนังสือเล่มนั้นมีอะไรเป็นจุดสำคัญหรือเป็นแก่นเรื่องแล้วจึงหาความสัมพันธ์กับส่วนสำคัญต่อไป

5.1.3 กำหนดโครงสร้างของหนังสือ เมื่ออ่านต้องตั้งประเด็นด้วยว่าจากเอกภาพของหนังสือเล่มนั้นมีส่วนประกอบสำคัญบ้าง ส่วนที่สำคัญๆ สัมพันธ์กันโดยตลอดหรือไม่ และแต่ละส่วนก็มีหน้าที่ของตน สนับสนุนซึ่งกันและกันหรือไม่

5.1.4 กำหนดปัญหาที่ผู้เขียนต้องการแก้ ผู้อ่านควรพยายามอ่านและค้นพบว่าผู้เขียนเสนอปัญหา อะไร อย่างไร มีปัญหาย่อยอะไร และให้คำตอบไว้ตรงๆ หรือไม่ การตั้งปัญหาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจเรื่องแจ่มแจ้ง ยิ่งตั้งปัญหาได้กว้างขวางลึกซึ้งเพียงใด ยิ่งเข้าใจได้เพิ่มขึ้นเพียงนั้น

5.2 การตีความเนื้อหาของหนังสือ การตีความเป็นสิ่งที่ผู้อ่านทำความเข้าใจ ความคิดของผู้เขียน พิจารณาวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งบางครั้งผู้เขียนไม่ได้บอกความหมายหรือนัยของข้อความที่เขียนออกมาตรงๆ แต่ผู้อ่านต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจบริบทของเรื่องเป็นอย่างดี จึงจะตีความได้ถูกต้อง การทำความเข้าใจความคิดของผู้เขียนนั้น ไม่ว่าจะความคิดจะถูกต้องหรือไม่ เราจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตามแต่การพยายามเข้าใจเช่นนั้นทำให้เราไม่วิจารณ์ผู้เขียนอย่างไม่ยุติธรรม แต่จะพิจารณาทั้งข้อดี ข้อบกพร่องของงานเขียนนั้นอย่างแจ่มแจ้ง การตีความเนื้อหาของหนังสือมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ตีความหมายของคำสำคัญ และค้นหาประโยคสำคัญที่สุด ผู้อ่านต้องพยายามเข้าใจคำสำคัญ และเข้าใจประเด็นที่สำคัญที่ผู้เขียนเสนอ เพื่อเข้าใจความคิดของผู้เขียน

5.2.2 สรุปความคิดสำคัญของผู้เขียน โดยพิจารณาว่าประโยคใดเป็นเหตุ ประโยคใดเป็นผล ประโยคใดเป็นข้อสรุป ซึ่งบางครั้งผู้เขียนไม่ได้สรุปความคิดออกมาให้เห็นชัดเจน แต่ผู้อ่านต้องพยายามสรุปออกมาให้ได้

5.2.3 ตัดสินว่าอะไรคือการแก้ปัญหของผู้เขียน เมื่อผู้อ่านตีความสำคัญให้ตรงกับผู้เขียน เข้าใจความคิดสำคัญของผู้เขียน และสรุปความคิดของผู้เขียนได้แล้ว ผู้อ่านก็จะวิเคราะห์หรือตัดสินได้ว่า จากเรื่องราวหรือเหตุผลต่างๆ ที่ผู้เขียนนำมาเสนอนั้นมีความสมเหตุสมผลหนักแน่น น่าเชื่อถือได้หรือไม่เพียงใด เพื่อนำไปสู่การวิจารณ์หนังสือเรื่องนั้นๆ ต่อไป

สรุปได้ว่าการอ่านเพื่อการวิเคราะห์ เป็นการอ่านอย่างละเอียด ถี่ถ้วนให้ได้ความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วจึงแยกแยะให้ได้ว่าส่วนต่างๆ นั้นมีความหมายและความสำคัญอย่างไร

อาจวิเคราะห์องค์ประกอบของคำและวลี การใช้คำในประโยค วิเคราะห์สำนวนภาษา จุดประสงค์ของผู้แต่ง ไปจนถึงการวิเคราะห์นัยสำคัญโดยใช้หลักการอ่านวิเคราะห์ เช่น รูปแบบคำประพันธ์ เนื้อหาหรือเนื้อเรื่อง กลวิธีการแต่ง และการใช้ภาษา

2.3 มหานิบาตชาดก

2.3.1 ความหมายของชาดกและมหานิบาตชาดก

คำว่า ชาดก หรือ ชาดก แปลว่า ผู้เกิด มีรากคำมาจากธาตุ ว่า ชนฺ แปลว่า “เกิด” แปลง ชนฺ ธาตุเป็นชา ลง ต ปัจจัยในกิริยาภิกค์ ต ปัจจัยตัวนี้กำหนดให้แปลว่า “แล้ว” มีรูปคำเป็น “ชาต” แปลว่า เกิดแล้ว เสร็จแล้วให้ลง ก ปัจจัยต่อท้ายอีกสำเร็จรูปเป็น “ชาดก” อ่านออกเสียงตามบาลีสันสกฤตว่า “ชา-ตะ-กะ” แปลว่าผู้เกิดแล้ว เมื่อนำคำนี้มาใช้ในภาษาไทย เราออกเสียงเป็น ชาดก โดยแปลง ต เป็น ด และให้ ก เป็นตัวสะกดในแม่กก ในความหมาย คือเล่าถึงการที่พระโพธิสัตว์เวียนว่ายตายเกิด ถือเอากำเนิดในชาติต่างๆ ได้พบปะผจญกับเหตุการณ์ดีบ้างชั่วบ้าง แต่ก็ได้พยายามทำความดีติดต่อกันมาบ้างน้อยบ้างตลอดมา จนเป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย กล่าวอีกอย่างหนึ่งจะถือว่า เรื่องชาดก เป็นวิวัฒนาการแห่งการบำเพ็ญคุณงามความดีของพระโพธิสัตว์อยู่ที่ใด ในอรรถกถาแสดงด้วยว่า ผู้นั้นผู้นี้กลับชาติมาเกิดเป็นใครในสมัยพระพุทธเจ้า แต่ในบาลีพระไตรปิฎกกล่าวถึงเพียงบางเรื่อง เพราะฉะนั้นสาระสำคัญจึงอยู่ที่คุณงามความดีและอยู่ที่คติธรรมในนิทานนั้นๆ โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, น.359) ได้ให้ความหมายของชาดก ว่า “ชาดก น. เรื่องพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อนๆ

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2550, น.614– 619 พระไตรปิฎกฉบับประชาชน) คำว่า ชาดก หรือ ชาดก แปลว่า ผู้เกิด คือเล่าถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงเวียนว่ายตายเกิด ถือเอากำเนิดในชาติต่างๆ ได้พบปะผจญกับเหตุการณ์ดีบ้างชั่วบ้าง แต่ก็ได้พยายามทำความดีติดต่อกันมาบ้างน้อยบ้างตลอดมา จนเป็นพระพุทธเจ้าในชาติสุดท้าย กล่าวอีกอย่างหนึ่ง จะถือว่าเรื่องชาดกเป็นวิวัฒนาการแห่งการบำเพ็ญคุณงามความดีของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ยังเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ที่ใดในอรรถกถาแสดงด้วยว่า ผู้นั้นผู้นี้กลับชาติมาเกิดเป็นใครในสมัยพระพุทธเจ้า แต่ในบาลีพระไตรปิฎกกล่าวถึงเพียงบางเรื่อง เพราะฉะนั้นสาระสำคัญจึงอยู่ที่คุณงามความดีและอยู่ที่คติธรรมในนิทานนั้นๆ

พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ (2542, น.197 - 213) ชาดกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ แสดงถึงความเป็นมาในพระชาติต่างๆ ที่ได้เกิดมาสร้างบารมีเอาไว้เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เราเรียกว่าพระเจ้า 500 ชาติ ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเล่มที่ 27, 28 มีทั้งหมด

547 เรื่อง อาจมีเรื่องที่ซ้ำกันบ้างแต่คาถาจะต่างกัน หรือบางเรื่องยกมาเพียงคาถาเดียวจากเรื่องที่มีหลายๆ คาถา

พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี) (2513, น.6) ชาดก ได้แก่ระเบียบคำที่ทรงแสดงถึงบุรพจริยา คือความประพฤติที่เคยทรงทำมาแต่ปางก่อน หรือทรงทำมาแต่ชาติหนหลัง

เปลื้อง ณ นคร (2516, น.164) ชาดก หมายถึง เรื่องราวของพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อน เป็นชื่อคำสอนหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา

ตามที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า ชาดก จึงหมายถึงเรื่องราวการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ แสดงถึงความเป็นมาในพระชาติต่างๆ ที่ได้เกิดมาสร้างบารมีเอาไว้เพื่อการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ที่พระพุทธองค์ทรงยกนำมาแสดงให้พระสาวกได้ฟัง โดยปรารภเหตุการณ์ต่างๆ มีคุณงามความดีและหลักธรรมในเรื่องชาดกนั้นๆ

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2550, น.614 – 619 พระไตรปิฎกฉบับประชาชน) มหานิบาตชาดก แปลว่า ชาดกที่ชุมนุมเรื่องใหญ่ หรือที่โบราณเรียกว่า ทศชาติ ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 28 นี้มีเพียง 22 เรื่อง เพราะเป็นเรื่องยาวๆ ทั้งนี้ โดย 12 เรื่องแรกเป็นเรื่องที่มีคำฉันท์ ส่วน 10 เรื่องหลัง คือเรื่องที่เรียกว่า มหานิบาตชาดก หรือที่ว่า ทศชาติ เป็นชาดกที่สำคัญ กล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีใน 10 ชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะเสวยพระชาติมาเกิดเป็นพระโคตมพุทธเจ้า หรือเจ้าชายสิทธัตถะ แห่งสาकยวงศ์ ชาดกทั้ง 10 เรื่อง เพื่อให้จำง่าย มักนิยมท่องโดยใช้พยัญชนะแรกของแต่ละชาติ คือ เต ช สุ เน ม ภู จ นา วิ เว

1. เตมีย์ชาดก	บำเพ็ญเนกขัมมบารมี
2. ชนกชาดก	บำเพ็ญวิริยบารมี
3. สุวรรณสามชาดก	บำเพ็ญเมตตาบารมี
4. เนมิราชชาดก	บำเพ็ญอุทิสฐานบารมี
5. มโหสถชาดก	บำเพ็ญปัญญาบารมี
6. ภูริทัตชาดก	บำเพ็ญศีลบารมี
7. จันทชาดก	บำเพ็ญขันติบารมี
8. นารทชาดก	บำเพ็ญอุเบกขาบารมี
9. วิฑูรชาดก	บำเพ็ญสัจจบารมี
10. เวสสันดรชาดก	บำเพ็ญทานบารมี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539, บทนำ) เป็นชาดกที่กล่าวถึงอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่ทรงเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญบารมีก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เรียกว่า มหานิบาตชาดกหรือทศชาติ ประกอบด้วยชาดกจำนวน 10 เรื่อง คือ เตมีย์

ชาดกทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี มหาชนกชาดกทรงบำเพ็ญวิริยบารมี สุวรรณสามชาดกทรงบำเพ็ญเมตตาบารมี เนมิราชชาดกทรงบำเพ็ญอุชิฐฐานบารมี มโหสถชาดกทรงบำเพ็ญปัญญาบารมี ภูริทัตตชาดกทรงบำเพ็ญศีลบารมี จันทกุมารชาดกทรงบำเพ็ญขันติบารมี มหานารทกัสสปชาดกทรงบำเพ็ญอุเบกขาบารมี วิรุทธชาดกทรงบำเพ็ญสัจจะบารมี และพระเวสสันดรชาดกทรงบำเพ็ญทานบารมี

พงศัตถ์ ศรีทธา (2533, น.1-3) มหานิบาตชาดกหรือทศชาติชาดกเป็นคำตรัสเล่าจากพระโอษฐ์ของพระพุทธองค์ที่ได้ทรงบำเพ็ญบารมี 10 ประการ ความเกี่ยวพันของชาดกในพระพุทธศาสนาข้อมถือว่าเป็นเรื่องพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อนๆ และเป็นคำตรัสจากพระโอษฐ์เองซึ่งได้โปรดประทานให้เป็นอุทาหรณ์แก่พระภิกษุสาวกทั้งหลาย ภายหลังที่ได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว พระองค์ได้ทรงถ่ายทอดการบำเพ็ญบารมี 10 ประการของพระองค์ในแต่ละพระชาติสู่ผู้มวลชนเกือบทั้งโลกได้รับรู้ก็เพื่อประโยชน์ของผู้อื่นโดยไม่ทรงคำนึงถึงประโยชน์ของพระองค์แม้แต่น้อย พระเจตนจำนงของพระองค์ซึ่งมุ่งให้ผู้ศึกษาเจริญปัญญา เจริญบุญกุศลในทางพระพุทธศาสนาตามโอกาสอันสมควรสืบตลอดไป

แก้ว ชิตตะขบ (2549, น.75-76) มหานิบาตชาดกหรือที่เรียกว่า ทศชาติชาดก เป็นการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในสิบพระชาติก่อนตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า มิใช่เป็นเรื่องที่เล่าสืบๆ กันมาจากปากต่อปาก หากเป็นพระพุทธรูปคำตรัสจากพระโอษฐ์ตรัสเล่าแก่พุทธบริษัทโดยพระองค์เอง ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปประวัติในอดีตชาติ ในการตรัสเล่าของพระพุทธองค์นั้นทรงมุ่งแสดงหลักธรรมคุณงามความดีและอยู่ที่คติธรรมเป็นสำคัญ

ตามที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า มหานิบาตชาดก หมายถึงเรื่องอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์บำเพ็ญบารมีก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เป็นชาดกในคัมภีร์ขุททกนิกายที่แต่งเป็นคาถา คือ คำฉันท์นั้นมาแต่งขยายเนื้อความ ให้กว้างขวางพิสดารออกไป โดยแต่งเป็นร้อยแก้วหุ้มคาถาเอาไว้ ซึ่งเป็นที่นิยมในหมู่พุทธศาสนิกชน และแพร่หลายมาจนตราถึงปัจจุบัน เรียกว่า มหานิบาตชาดก หรือทศชาติชาดก มีชาดกจำนวน 10 เรื่อง

2.3.2 ประเภทของชาดก

ประเภทของชาดก มี 2 ประเภทคือ

1. ชาดกนิบาต ชาดกในนิบาต หรือที่เรียกว่า นิบาตชาดก หมายถึง ชาดกจำนวน 547 เรื่องที่มีอยู่ในคัมภีร์ขุททกนิกายของพระสุตตันตปิฎก ในพระไตรปิฎกภาษาบาลีนิบาตชาดกแต่งเป็นคาถาคือคำฉันท์ล้วนๆ โดยจะมีการแต่งขยายความเป็นร้อยแก้ว เป็นอรรถกถาชาดก เหตุที่เรียกว่า นิบาตชาดก ก็เพราะว่า ชาดกในพระไตรปิฎกนี้จะถูกจัดหมวดหมู่ตามจำนวนคาถา มีทั้งหมด 22 หมวด หรือ 22 นิบาต นิบาตสุดท้ายมีคาถามากกว่า 80 คาถา จึงเรียกว่า มหานิบาตชาดก คือ นิบาตที่ 22 ประกอบด้วยชาดก 10 เรื่อง ที่เรียกว่า มหานิบาตชาดก หรือทศชาติชาดก

พระไตรปิฎกเล่มที่ 27 ชุดต้นตปิฎกที่ 19 ขุททกนิกายชาดก ภาค 1 พระไตรปิฎกเล่มที่ 27 เป็นภาคแรกของชาดก ได้กล่าวถึงคำสอนทางพระพุทธศาสนา อันมีลักษณะเป็นนิทานสุภาษิต แต่ในตัวพระไตรปิฎกไม่มีเล่าเรื่องไว้ มีแต่คำสุภาษิต รวมทั้งคำโต้ตอบในนิทาน เรื่องละเอียดก็มีเล่าไว้ในอรรถกถา คือหนังสือที่แต่งขึ้นอธิบายพระไตรปิฎกอีกต่อหนึ่ง

2. ชาดกนอกนิบาต หมายถึง ชาดกที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นชาดกที่พระภิกษุชาวเชียงใหม่ได้รวบรวมเรื่องราวมาจากนิทานพื้นบ้านไทยมาแต่งเป็นชาดก ขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2000 – 2200 ชาดกนี้เรียกอีกชื่อว่า "ปัญญาชาดก" แปลว่า ชาดก 50 เรื่อง และรวมกับเรื่องในปัจฉิมภาคอีก 11 เรื่อง รวมเป็น 61 เรื่อง

โครงสร้างชาดก

ชาดกนั้นมีคัมภีร์หลักอยู่ 2 ส่วน คือคัมภีร์พระสูตรต้นตปิฎก ตามที่กล่าวแล้ว และคัมภีร์อรรถกถา ขยายความเรื่องนี้อีก 10 เล่ม นอกนั้นอาจปรากฏในพระวินัยปิฎก แลพระสูตรส่วนอื่นๆ หรือมีปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทบ้าง การอ่านชาดกในพระไตรปิฎกโดยตรง เราจะได้ขุมทรัพย์คือปัญญา เพราะเป็นการอ่านพระพุทธพจน์ที่ท่านบันทึกไว้ในรูปของคาถาร้อยกรอง แต่เราอาจจะไม่ทราบที่มาที่ไป หรือความเป็นมาความเป็นไป แม้ได้ของดีแต่บางที่ไม่รู้วิธีใช้ ก็อาจเกิดประโยชน์น้อย เหมือนคนได้ยารักษาโรคขนานดีมา แต่ไม่มีฉลากกำกับวิธีใช้มาให้ ย่อมไม่ค่อยโปร่งใจเท่าไรที่จะบริโภค ส่วนในอรรถกถาชาดกนั้น มีโครงสร้าง 5 ส่วน คือ

1. ปัจจุบันนิทาน กล่าวถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ประทับอยู่ที่ไหน ทรงปรารภใคร เราจะทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยนั้นว่าใครทำอะไร ที่ไหน เรื่องอะไร

2. อดีตนิทาน เป็นเรื่องชาดกโดยตรง เรื่องที่เคยเกิดมีมาในอดีต ทรงนำมาเล่าในที่ประชุมสงฆ์ให้รับทราบ บางเรื่องเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ของชนชาติต่างๆ ในชมพูทวีป บางเรื่องเป็นนิทานท้องถิ่น บางเรื่องเป็นนิทานเทียบสุภาษิต เช่นคนพูดกับสัตว์ สัตว์พูดกับสัตว์ หรือเทวดาพูดกับคน แต่ทั้งหมดนั้นมุ่งสอนให้คนประกอบกรรมดี

3. คาถา เป็นพุทธพจน์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่กล่าวแล้ว ท่านยกมาตั้งไว้ ซึ่งภาษิตบางเรื่องเป็นพุทธพจน์โดยตรง บางเรื่องเป็นสุภาษิต บางเรื่องเป็นเทวคาถาภาษิต แต่ก็ถือเป็นพุทธพจน์เพราะเป็นคำที่นำมาตรัสเล่าใหม่

4. เวชยากรณภาษิต เป็นการอธิบายธรรมที่ปรากฏในกาถานั้นๆ เพื่อให้เข้าใจง่าย เช่น คำว่า หิริโศตตปปะ ความละอายชั่วกลัวบาป ท่านอธิบายว่า ละอายชั่วคือละอายต่อการทำทุจริตทางกาย วาจา ใจ มีเหตุเกิดจากเหตุภายใน คือนึกถึงตนเอง ชาติตระกูล ความรู้ความสามารถ ฐานะการศึกษา เป็นต้นแล้วไม่กล้าทำทุจริต ส่วนความกลัวบาปมีเหตุเกิดจากภายนอกคือกลัวว่าตนเอง

จะต้องตีเตียนตนเอง ก้าวสังกมติเตียน ก้าวถูกจับกุมลงโทษ และกลัวว่าหลังจากตายแล้วจะไปเกิด ในทุกคติ แล้วจะไม่กล้าทำความชั่ว (เทวธรรมชาดก ขุททกนิกาย อรรถกถาชาดก เล่มที่ 1 ข้อ 6 หน้า 185 ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2535)

5. สโมธาน เป็นการสรุปชาดก ให้เห็นว่าผู้ที่ปรากฏในชาดกนั้นๆ เมื่อก่อนได้เคยทำ กรรมที่ไม่ดีมาแล้วอย่างนี้ แม้ชาดกนี้ก็ยังทำอยู่ ผลที่ได้คือทำให้ท่านผู้นั้น ไม่กล้าทำความผิดซ้ำอีก หรือไม่ก็ได้บรรลุนิพพานขึ้น โสคาบันนุกคลขึ้นไป

เนื้อเรื่องย่อ 10 เรื่อง ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกมา 5 เรื่อง คือ

1. เตมียชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี คือการออกบวชหรือออกจากกาม เล่า เรื่องเตมียราชกุมาร เกรงการที่จะได้ครองราชสมบัติ เพราะทรงสลดพระหฤทัยที่เห็นราชบุรุษ ลงโทษโจรตามพระราชดำรัสของพระราชบิดา เช่น เขียนพันครั้งบ้าง เอาดอกแวงบ้าง เอาหลาวเสียบ บ้าง จึงใช้วิธีแสวงหาเป็นง่อยเปลี้ย หูหนวก เป็นใบไม้พุดจากกับใคร แม้จะถูกทดลองต่างๆ ก็อดกลั้น ไว้ ไม่ยอมแสดงอาการพิรุณให้ปรากฏ ทั้งนี้เพื่อจะเลี่ยงการครองราชสมบัติ พระราชาปรึกษาพวก พราหมณ์ ก็ได้รับคำแนะนำให้นำราชกุมารไปฝังเสียพระราชมารดาทรงคัดค้านไม่สำเร็จ ก็ทูล ขอบให้พระราชกุมารครองราชย์เพียง 7 วัน แต่พระราชกุมารก็ไม่ยอมพูด ต่อเมื่อ 7 วันแล้ว สารธินำ ราชกุมารขึ้นสู่อุถเพื่อจะฝังตามรับสั่งพระราชบิดา ขณะที่ยุดหลุมอยู่พระราชกุมารก็เสด็จลงจากรถ ตรัส กับนายสารधि แจ้งความจริงให้ทราบว่ามีพระประสงค์จะออกบวชสารधिเลื่อมใสในคำสอนขอออกบวช ด้วย จึงตรัสให้นำรถกลับไปคืนก่อน สารधिนำความไปเล่าถวายพระราชมารดา พระราชบิดาให้ทรงทราบ

ทั้งสองพระองค์พร้อมด้วยอำมาตย์ราชบริพารจึงได้เสด็จออกไปหา เชิญให้พระราช กุมารเสด็จกลับไปครองราชสมบัติ แต่พระราชกุมารกลับถวายหลักธรรมให้ยินดีในเนกขัมมะคือ การออกจากกาม พระชนกชนนีพร้อมด้วยบริวารทรงเลื่อมใสในคำสอน ก็เสด็จออกผนวชและบวช ตาม และได้มีพระราชโอรสอีกเป็นอันมากสดับพระราชโอรสออกผนวชตาม

2. มหาชนกชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญวิริยบารมี คือความพากเพียร ไว้ว่า พระเจ้ามหาชน กษัตริย์แห่งกรุงมถิลยา มีพระราชโอรสสองพระองค์ พระนามว่า อริฏฐชนก และ โปลชนก เมื่อ สวรรคตแล้ว พระอริฏฐชนกได้ครองราชสมบัติและทรงตั้งพระโปลชนกเป็นอุปราช อมาตย์ผู้ใกล้ชิด ได้กราบทูลใส่ร้ายว่า พระอุปราชโปลชนกคิดไม่ซื่อ พระอริฏฐชนกก็หลงเชื่อ สั่งจองจำพระโปล ชนก แต่พระโปลชนกตั้งจิตอธิษฐานและหลบหนีไปได้ ภายหลังได้รวบรวมพลมาทำรบและ เอาชนะได้ในที่สุด พระอริฏฐชนกสิ้นพระชนม์ในที่รบ พระเทวีที่กำลังทรงครรภ์จึงปลอมตัวหนี ออกนอกเมือง ด้วยความช่วยเหลือของท้าวสักกเทวราชจึงเสด็จหนีไปจนถึง เมืองกาลัมปะปาละ ได้

พราหมณ์ผู้หนึ่งอุปการะไว้ในฐานะน้องสาว ต่อมาเมื่อพระประสูติกาล ตั้งพระนามพระโอรสตามพระอัยยิกาว่า "มหาชนก" จวบจนกระทั่งมหาชนกเติบโตใหญ่ และได้ทราบความจริง ก็คิดจะไปค้าขายตั้งตัว แล้วจะไปเอาราชสมบัติคืน จึงนำสมบัติกึ่งหนึ่งของพระมารดาไปขาย แลกเป็นสินค้าออกเรือไปยังสุวรรณภูมิ ระหว่างทางในมหาสมุทร เรือต้องพายุถล่มลง ลูกเรือตายหมดตั้งแต่พระมหาชนกรอดผู้เดียว ทรงอดทนว่ายน้ำในมหาสมุทรด้วยความเพียร 7 วัน 7 คืน จนได้พบนางมณีเมขลาในที่สุดนางมณีเมขลาได้อุ้มพระมหาชนกไปส่งยังมิลินทร ฝ่ายมิลินทรพระโปกชนกได้สวรรคตเหลือเพียงพระราชธิดานาม "สีวลีเทวี" ก่อนสวรรคตทรงตั้งปริศนาเรื่องชุมทรัพย์ทั้งสิบหกไว้สำหรับผู้จะขึ้นครองราชย์ต่อไป แต่ไม่มีผู้ใดไขปริศนาได้ เหล่าอำมาตย์จึงได้ประชุมกันแล้วปล่อยราชรถ ราชรถก็แล่นไปยังที่มหาชนกบรรทมอยู่ เหล่าอำมาตย์จึงเชิญเสด็จขึ้นครองราชย์และอภิเษกกับสีวลีเทวี ทรงไขปริศนาต่างๆ ได้ และทรงครองราชสมบัติโดยธรรม ชาคเรื่องนี้เป็นที่มาแห่งภายิตที่ว่า เป็นชายควรเพียรรำไปอย่างเมื่อหน้า (ความเพียร) เสีย เราเห็นตัวเองเป็นได้อย่างที่ปรารถนาขึ้นจากน้ำมาสู่บกได้

3. สุวรรณสามชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญเมตตาบารมี คือการแผ่เมตตาจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า มีเรื่องเล่าว่าสุวรรณสามเลี้ยงมารดาบิดาของตนซึ่งเสียจักษุในป่า และเนื่องจากเป็นผู้มีเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่น หมูเนื้อก็เดินตามแวดล้อมไปในที่ต่างๆ วันหนึ่งถูกพระเจ้ากรุงพาราณสีชื่อปิลักษณ์ยิงเอาด้วยธนูด้วยเข้าพระทัยผิด ภายหลังเมื่อทราบที่สุวรรณสามเป็นผู้เลี้ยงมารดาบิดา ก็สลดพระทัย จึงไปจงมารดาบิดาของสุวรรณสามมา มารดาบิดาของสุวรรณสามก็ตั้งสัจจกริยา อ่างคุณความดีของสุวรรณสามขอให้พิษของศรหมดไป สุวรรณสามก็ฟื้นคืนสติ และได้สอนพระราชแสดงคดิธรรมว่า ผู้ใดเลี้ยงมารดาบิดาโดยธรรม แม้เทวดาก็ย่อมรักษาผู้นั้น ย่อมมีคนสรรเสริญในโลกนี้ ละโลกนี้ไปแล้วก็บันเทิงในสวรรค์ ต่อจากนั้นเมื่อพระราชให้สั่งสอนต่อไปอีก ก็สอนให้ทรงปฏิบัติธรรมปฏิบัติชอบในบุคลลทั้งปวง

4. มโหสถชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญปัญญาบารมี คือความทั่วถึงสิ่งที่ควรรู้ มีเรื่องเล่าว่าในอดีตกาลมีพระราชานามว่า พระเจ้าวิเทหราช ซึ่งปกครองกรุงมิลินทราชมหานครมีบัณฑิตคู่พระทัยอยู่ 4 คน คือ เสนกะ, ปุกกุสะ, กามินทะและเทวินทะ ในคืนหนึ่งพระเจ้าวิเทหราชทรงพระสุบินประหลาดจึงโปรดให้เสนกะ หัวหน้าบัณฑิตทำนายพระสุบิน ก็ทรงทราบว่าจะมีบัณฑิตคนที่ 5 ที่มีสติปัญญาล่วงเลยบัณฑิตทั้ง 4 ถือกำเนิดในมิลินทราชมหานครขณะเดียวกันในหมู่บ้านปาจิณยวมัชฌคาม พระโพธิสัตว์ได้ทรงถือปฏิสนธิในครรภ์ของนางสุมนา ภรรยาของสิริวัฑกเศรษฐี เมื่อผ่านไป 10 เดือนนางสุมนาก็ให้กำเนิดบุตรชายที่ได้ถือแท่งยาออกมา ทันทีที่คลอดเสร็จสิริวัฑกเศรษฐีก็นำแท่งยาไปฝากกับ

หिनบดยาแล้วนำมาทาที่หน้าผาก ปรากฏว่าอาการปวดหัวของท่านเศรษฐีก็หายเป็นปลิดทิ้ง ท่านเศรษฐีจึงตั้งชื่อบุตรชายว่า มโหสถกุมาร แปลว่า กุมารผู้มียาอันมีอานุภาพมาก

7 ปีผ่านไปพระเจ้าวิเทโหราชทรงรำลึกได้ว่าเมื่อ 7 ปีก่อนทรงพระสุบินว่าจะมีบัณฑิตคนที่ 5 มาเกิดในยุคของพระองค์จึงโปรดให้มหาอำมาตย์ออกไปสังเกตการณ์ในทิศทั้ง 4 ของมิดิลาซึ่งในที่สุดก็มีมหาอำมาตย์ท่านหนึ่งมาถึงหมู่บ้านที่มโหสถกุมารอาศัยอยู่ก็ได้ยินกิตติศัพท์และชื่อเสียงของมโหสถจึงกลับไปทูลรายงานว่าพบบัณฑิตคนที่ 5 แล้วพระเจ้าวิเทโหราชดีพระทัยหมายจะเรียกมโหสถเข้ามาเป็นบัณฑิตในราชสำนัก แต่ทรงถูกเสณกะบัณฑิตยั้งไว้โดยอ้างว่าต้องการพิสูจน์ปัญญาของมโหสถกุมาร ในการพิสูจน์ปัญญาของมโหสถกุมารว่าเหมาะสมจะเป็นบัณฑิตคนที่ 5 หรือไม่นั้นมีปัญหาทดสอบเขาวนปัญญาของมโหสถกุมารถึง 19 ข้อ แต่มโหสถกุมารก็สามารถวิชันาปัญหาได้หมด

พระเจ้าวิเทโหราชจึงรับมโหสถเป็นพระราชโอรสบุญธรรม พร้อมทั้งสถาปนาให้เป็นมหาบัณฑิต ซึ่งชื่อเสียงของมโหสถบัณฑิตก็ไปเข้าพระกรณของพระเจ้าจุลนีพรหมทัตราชาแห่งกรุงพาราณสีที่หมายจะติกรุงมิดิลา แต่ก็ถูกมโหสถบัณฑิตยั้งไว้ได้สำเร็จ จนพระเจ้าจุลนีพรหมทัตต้องขอร้องให้มโหสถมารับราชการที่ราชสำนักของพระองค์แต่มโหสถบัณฑิตได้ปฏิเสธไป แต่ได้ให้สัญญาแก่พระเจ้าจุลนีพรหมทัตว่าถ้าพระเจ้าวิเทโหราชสวรรคตเมื่อไหร่จะไปรับใช้ทันทีหลังจากพระเจ้าวิเทโหราชสวรรคตมโหสถได้ไปรับใช้พระเจ้าจุลนีพรหมทัตตามสัญญาตราบจนสิ้นอายุขัย

5. ฎริทัตชาดก

ชาดกเรื่องนี้แสดงถึงการบำเพ็ญบำเพ็ญศีลบารมี คือการรักษาศีล มีเรื่องเล่าว่าพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญานาคชื่อฎริทัต ได้ตั้งความปรารถนาอยากไปเกิดในเทวโลก จึงไปรักษาอุโบสถศีลอยู่ที่จอมปลวกแห่งหนึ่งในถิ่นมนุษย์ แต่ถูกพราหมณ์หมองผู้รุ่มนตร์อำลัมพายนะจับตัวไปเที่ยวแสดงละครหาเงินตามสถานที่ต่างๆ ต่อมาคนพี่น้องชาย 3 ตัวได้มาช่วยเหลือพญานาคฎริทัตให้รอดพ้นจากพราหมณ์หมองไปได้ นาคพี่ชายมีความแค้นเคืองจึงคิดจะทำลายชีวิตพราหมณ์หมองนั้น แต่ถูกนาคน้องชายซึ่งกลัวคนรอกห้ามปรามไว้ เพราะพราหมณ์หมองผู้นี้เป็นผู้รู้พระเวทและเป็นผู้สาธยายมนตร์ ใครๆ ไม่ควรทำลาย พญานาคฎริทัตได้ชี้แจงให้นาคน้องชายได้ทราบ ว่า ความเข้าใจเช่นนั้นเป็นความเข้าใจผิด การปฏิบัติตามลัทธิของพราหมณ์เช่นนี้เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง พญานาคฎริทัตได้มุ่งมั่นรักษาอุโบสถศีลจนตลอดชีวิตแล้วจึงไปเกิดในเทวโลกตามความปรารถนาพร้อมด้วยบริษัทยกเป็นจำนวนมาก

สรุปได้ว่า มหานิบาตชาดก หมายถึง ชาดกที่มีเนื้อเรื่องยาว มีจำนวน 10 เรื่อง หรือที่เรียกอีกอย่างว่า ทศชาติชาดก เป็นเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ทรงยกขึ้นมาแสดง

ปรารภเหตุการณ์เป็นพระชาติที่ทรงบำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต และยังทรงใช้หลักธรรม คุณงามความดีในแต่ละชาติมาสั่งสอนพระสาวกและประชาชนได้ประพฤติปฏิบัติตาม

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยเลือกทำชุดกิจกรรม เพียง 5 เรื่อง เพราะ 1. มีเนื้อหาไม่ยาวมาก กระชับ เข้าใจง่าย 2. เนื้อหาเหมาะสำหรับในการทำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

2.4 การคิดวิเคราะห์

2.4.1 ความหมายของการการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติพุทธศักราช 2530 (2530, น. 492) คำว่า คิด หมายถึง นึกคิด ระลึก ตรึกตรอง ส่วนคำว่า วิเคราะห์ หมายถึง ว่า ดู สังเกต ไคร่ครวญ อย่างละเอียดรอบครอบในเรื่องราวต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดี ส่วนบกพร่อง หรือจุดเด่นจุดด้อยของเรื่องนั้นๆ แล้ว เสนอแนะสิ่งที่ดีที่ที่เหมาะสมอย่างยุติธรรม มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการคิดไว้ดังนี้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539, น.41-44) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการของอะไร

ชำนาญ เอี่ยมสำอาง (2539, น.51) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ หมายถึง การคิดอย่างไคร่ครวญ ไตร่ตรอง โดยอธิบายขอบเขตการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นการคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก และสิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

วิไลวรรณ ปิยปกรณ์ (2540, น.25) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์เป็นการคิดเพื่อแก้ปัญหาชนิดหนึ่งโดยผู้คิดจะต้องใช้การพิจารณาตัดสินใจในเรื่องราวต่างๆ ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยการคิดวิเคราะห์จึงเป็นกระบวนการประเมินหรือการจัดหมวดหมู่โดยอาศัยเกณฑ์ที่เคยยอมรับกันมาแต่ก่อนๆ แล้วสรุปหรือพิจารณาตัดสินใจ

สมจิต สวชนไพบุลย์ (2541, น.94) การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาอย่างรอบครอบโดยใช้เหตุผล ประกอบการตัดสินใจ

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542, น.14) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ คือการแสวงหาข้อเท็จจริงด้วยการระบุ จำแนก แยกแยะ ข้อมูลในสถานการณ์ที่เป็นแหล่งคิดวิเคราะห์ ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น หรือจุดเด่น จุดด้อย ในสถานการณ์เป็นการจัดข้อมูลให้เป็นระบบเพื่อไปใช้เป็นพื้นฐานในการคิดระดับอื่นๆ

อรพรรณ พรสีมา (2543, น.24) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะการคิดระดับกลาง ซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาต่อจากทักษะการคิดพื้นฐาน มีการพัฒนาแง่มุมของข้อมูลโดยรอบด้าน เพื่อหาเหตุผลและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น.251, 1071) ให้ความหมายคำว่า “คิด” หมายความว่า ทำให้ปรากฏเป็นรูป หรือประกอบให้เป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง คาคะเน คำถาม มุ่ง จงใจ ตั้งใจ ส่วนคำว่า “วิเคราะห์” มีความหมายว่าใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วนๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ ดังนั้นคำว่า คิดวิเคราะห์ จึงมีความหมายว่า เป็นการใคร่ครวญ ตรึกตรองอย่างละเอียด รอบคอบแยกเป็นส่วนๆ ในเรื่องราวต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาจุดเด่น จุดด้อยของเรื่องนั้นๆ และเสนอแนะสิ่งที่เหมาะสมอย่างมีความเป็นธรรมและเป็นไปได้ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการคิดวิเคราะห์จึงสามารถกระทำได้โดยการฝึกทักษะการคิดและให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินการคิดวิเคราะห์ สามารถเสนอความคิดของตนและอภิปรายร่วมกันในกลุ่มอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยครูและนักเรียนต่างยอมรับเหตุผลและความคิดของแต่ละคน โดยเชื่อว่าไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, น.24) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นความสามารถในการจำแนก แจกแจงและแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของสิ่งที่เกิดขึ้น

สุวิทย์ มูลคำ (2547, น.9) ให้ความหมายของการวิเคราะห์และการคิดวิเคราะห์ว่าการวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การจำแนก แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อค้นหาว่ามีองค์ประกอบย่อยๆ อะไรบ้าง ทำมาจากอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไรและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร การคิดวิเคราะห์ (Analytical thinking) หมายถึงความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นวัตถุสิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหา สภาพความเป็นจริงหรือสิ่งสำคัญของสิ่งที่กำหนดให้

ชาติรี สำราญ (2548, น.40-41) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า การคิดวิเคราะห์ คือ การรู้จักพิจารณา ค้นหาใคร่ครวญ ประเมินค่าโดยใช้เหตุผลเป็นหลักในการหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง หล่อหลอมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์แบบอย่างสมเหตุสมผลก่อนที่จะตัดสินใจ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549, น.5) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นการระบุเรื่องหรือปัญหา จำแนกแยกแยะ เปรียบเทียบข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบ ระบุเหตุผลหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอในการตัดสินใจ แก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์

Ennis. (1985, p.83) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ เป็นการประเมินข้อความได้ถูกต้อง เป็นการคิดแบบตรรกะตรงและมีเหตุผล เพื่อการตัดสินใจก่อนที่จะเชื่อหรือก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

Watsan and Glaser (1964, p.11) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากส่วนประกอบของทัศนคติ ความรู้และทักษะ โดยทัศนคติเป็นการแสดงออกทางจิตใจ ต้องการสืบค้นปัญหาที่มีอยู่ ความรู้จะเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลในการประเมินสถานการณ์การสรุปความอย่างเที่ยงตรงและการเข้าใจในความเป็นนามธรรม ส่วนทักษะจะประยุกต์รวมอยู่ในทัศนคติและความรู้

สรุปได้ว่าการคิดวิเคราะห์หมายถึง การพิจารณาสิ่งต่างๆ ในส่วนย่อยๆ ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา ด้านความสัมพันธ์และด้านหลักการจัดการ โครงสร้างของการสื่อความหมาย และสอดคล้องกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ คือ การคิดจำแนก รวบรวมเป็นหมวดหมู่ และจับประเด็นต่างๆ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ดังนั้น การคิดเชิงวิเคราะห์เป็นทักษะการคิดที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ และให้คงทนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ นักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตัวเอง เกิดความสำเร็จในการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีต้องเป็นเรื่องของการรู้จักคิด ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคิดเป็น เรียนรู้เป็น สามารถจำแนก ให้เหตุผล จับประเด็นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้จากข้อมูลที่มีอยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน

2.4.2 ลักษณะและองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

ลักษณะของการคิดวิเคราะห์มีดังนี้

เสถียร โครรัตน์ (2546, น.28) กล่าวถึง ลักษณะของการคิดวิเคราะห์ของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การคิดวิเคราะห์ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ คือ ทักษะในการจัดระบบข้อมูล ความเชื่อถือได้ของข้อมูล และการใช้ทักษะเหล่านั้นอย่างมีปัญญาเพื่อการชี้นำพฤติกรรม ดังนั้น การคิดวิเคราะห์จึงมีลักษณะต่อไปนี้

1. การคิดวิเคราะห์จะไม่เป็นเพียงการรู้หรือการจำข้อมูลเพียงอย่างเดียว เพราะการคิดวิเคราะห์จะเป็นการแสวงหาข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้
2. การคิดวิเคราะห์ไม่เพียงแต่การมีทักษะเท่านั้น แต่การคิดวิเคราะห์จะต้องเกี่ยวกับการใช้ทักษะอย่างต่อเนื่อง
3. การคิดวิเคราะห์ไม่เพียงแต่การฝึกทักษะอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องมีทักษะที่จะต้องคำนึงถึงผลที่ยอมรับได้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, น.15-16) กล่าวถึง ลักษณะของการคิดวิเคราะห์และ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ประกอบเป็นการคิดวิเคราะห์

แตกต่างกันไปตามทฤษฎี การเรียนรู้ โดยทั่วไปสามารถแยกแยะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ ได้ ดังนี้

1. การสังเกต จากการสังเกตข้อมูลหลายๆ สามารถสร้างเป็นข้อเท็จจริงได้
2. ข้อเท็จจริง จากการรวบรวมข้อเท็จจริง และการเชื่อมโยงข้อเท็จจริงบางอย่างที่ขาดหายไป สามารถทำให้มีการตีความได้
3. การตีความ เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของการอ้างอิง จึงทำให้เกิดการตั้งข้อตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น
4. การตั้งข้อตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น ทำให้สามารถมีความคิดเห็น
5. ความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิดจะต้องมีหลักและเหตุผลเพื่อพัฒนาข้อวิเคราะห์ นอกจากนั้น เป็นกระบวนการที่อาศัยองค์ประกอบเบื้องต้นทุกอย่างร่วมกัน โดยทั่วไปนักเรียนจะไม่เห็นความแตกต่างระหว่างการสังเกตและข้อเท็จจริง หากนักเรียนเข้าใจถึงความแตกต่างก็จะทำให้นักเรียนเริ่มพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้

คูวิทย์ มุลคำ (2548, น.23-24) ได้จำแนกลักษณะของการคิดวิเคราะห์ ไว้เป็น 3 ด้าน คือ

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการแยกแยะค้นหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งหรือเรื่องราวต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของพืช หรือเหตุการณ์ต่างๆ ตัวอย่างคำถาม เช่น อะไรเป็นสาเหตุสำคัญของการระบาดไข้หวัดนกในประเทศไทย
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่างๆ โดยระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล หรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างคำถาม เช่น การพัฒนาประเทศกับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างไร
3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้นๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด ตัวอย่างคำถาม เช่น หลักการสำคัญของศาสนาพุทธ ได้แก่อะไร

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์นั้นจะต้องกำหนดสิ่งที่จะต้องวิเคราะห์ กำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการจะวิเคราะห์ แล้วจึงวิเคราะห์อย่างมีหลักเกณฑ์ โดยใช้วิธีการพิจารณาแยกแยะ เทคนิควิธีการในการวิเคราะห์ เพื่อรวบรวมประเด็นสำคัญหาคำตอบให้กับคำถาม โดยมีลักษณะของการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ วิเคราะห์ความสำคัญและวิเคราะห์หลักการของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ

1. การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้แก่ การเชื่อมโยงข้อมูล ตรวจสอบแนวคิดสำคัญและความเป็นเหตุเป็นผล แล้วนำมาหาความสัมพันธ์และข้อขัดแย้งในแต่ละสถานการณ์ได้

2. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญ ได้แก่ การจำแนกแยกแยะความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและสมมติฐานแล้วนำมาสรุปความได้

3. การคิดวิเคราะห์หลักการ ได้แก่ การวิเคราะห์รูปแบบ โครงสร้าง เทคนิค วิธีการและการเชื่อมโยงความคิดรวบยอด โดยสามารถแยกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและทัศนคติของผู้เขียนได้

ไพรินท์ร เหมบุตร (2549, น.1) กล่าวถึง ลักษณะของการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย 4 ประการคือ

1. การมีความเข้าใจ และให้เหตุผลแก่สิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เพื่อแปลความสิ่งนั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ และค่านิยม

2. การตีความ ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องที่จะวิเคราะห์

3. การช่างสังเกต ช่างถาม ขอบเขตของคำถาม ยึดหลัก 5 W 1 H คือ ใคร (Who) อะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) อย่างไร (How) เพราะเหตุใด (Why)

4. ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ใช้คำถามค้นหาคำตอบ หาสาเหตุ หากการเชื่อมโยง ส่งผลกระทบ วิธีการ ขั้นตอน แนวทางแก้ปัญหา คาดการณ์ข้างหน้าในอนาคต

องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, น.52) กล่าวว่า องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย

1. การตีความ ความเข้าใจ และให้เหตุผลแก่สิ่งที่ต้องการวิเคราะห์เพื่อแปลความของสิ่งนั้นขึ้นกับความรู้ ประสบการณ์และค่านิยม

2. การมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์

3. การช่างสังเกต สงสัย ช่างถาม ขอบเขตของคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงวิเคราะห์จะยึดหลัก 5 W 1 H คือ ใคร (Who) อะไร (What) ที่ไหน (Where) เมื่อไร (When) ทำไม (Why) อย่างไร (How)

4. การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (คำถาม) ค้นหาคำตอบได้ว่า อะไรเป็นสาเหตุให้เรื่องนั้นเชื่อมกับสิ่งนี้ได้อย่างไร เรื่องนี้ใครเกี่ยวข้อง เมื่อเกิดเรื่องนี้ส่งผลกระทบอย่างไรมีองค์ประกอบใดบ้างที่นำไปสู่สิ่งนั้น มีวิธีการ ขั้นตอนการทำให้เกิดสิ่งนี้อย่างไร มีแนวทางแก้ไขปัญหายังไงบ้าง ถ้าทำเช่นนี้จะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต ลำดับเหตุการณ์นี้คิดว่าเกิดขึ้นได้อย่างไรเขาทำสิ่งนี้ได้อย่างไร สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

การคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่ใช้ปัญญา หรือใช้ความคิดนำพฤติกรรม ผู้ที่คิดวิเคราะห์เป็น จึงสามารถใช้ปัญญานำชีวิตได้ในทุกๆ สถานการณ์ เป็นบุคคลที่ไม่โลภไม่เห็นแก่ตัว

ไม่ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีเหตุผล ไม่มีอคติ มีความยุติธรรม และพร้อมที่จะสร้างสันติสุขในทุกโอกาส การคิดวิเคราะห์จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญสองเรื่อง คือ เรื่องความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้องกับเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งทั้งสองเรื่องมีความสำคัญต่อการคิดวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง

วินซ์ สุชาร์ตัน.(2547, น.125-128) ความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้อง การที่จัดให้เรื่องของกาให้เหตุผลอย่างถูกต้องว่ามีความสำคัญก็เนื่องจากในเรื่องของการคิดการใช้ปัญญาทั้งหลายนั้น เรื่องของเหตุผลจะต้องมีความสำคัญ ถ้าเหตุผลที่ให้ในเบื้องต้นไม่ถูกต้อง หรือมีความคลุมเครือไม่ชัดเจนแล้ว กระบวนการคิดก็จะมีความไม่ชัดเจนตามไปด้วยการเชื่อมโยงสาระต่างๆ เข้าด้วยกันย่อมไม่สามารถกระทำได้ และมีผลสืบเนื่องต่อไปคือ ทำให้การสรุปประเด็นที่ต้องการทั้งหลายขาดความชัดเจน หรืออาจผิดพลาดตามไปด้วย ความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้องประกอบด้วย (Center for Critical Thinking, 1996, p.8-9)

1. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการให้เหตุผล วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการให้เหตุผลต้องมีความชัดเจน โดยปกติการให้เหตุผลในเรื่องต่างๆบุคคลจะต้องให้เหตุผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของเรื่องนั้น เช่น ในการเขียนเรียงความ งานวิจัย การอภิปราย ฯลฯ ถ้าวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้มีความชัดเจน การให้เหตุผลก็จะเป็นเรื่องง่าย แต่ถ้าไม่ชัดเจน หรือมีความสลับซับซ้อน จะต้องทำให้ชัดเจนการให้เหตุผลก็จะเป็นเรื่องง่าย หรืออาจจะต้องแบ่งแยกออกเป็นข้อย่อยๆเพื่อลดความสลับซับซ้อนลง และนอกจากนี้เป็นเป้าหมายจะต้องมีความสำคัญและมองเห็นว่าสามารถจะทำให้สำเร็จได้จริงๆ

2. ความคิดเห็นหรือกรอบความจริงที่นำมาอ้าง เมื่อมีการให้เหตุผล ต้องมีความคิดเห็นหรือกรอบของความจริงที่นำมาสนับสนุน ถ้าสิ่งที่นำมาอ้างมีข้อบกพร่อง การให้เหตุผลก็จะผิดพลาดหรือบกพร่องตามไปด้วย ความคิดเห็นที่แคบเฉพาะตัว ซึ่งอาจเกิดจากอคติหรือการเทียบเคียงที่ผิด ทำให้การให้เหตุผลทำได้ในขอบเขตอันจำกัด เทียงตรง และมีเสถียรภาพ

3. ความถูกต้องของสิ่งที่อ้างอิง การอ้างอิงข้อมูล ข่าวสาร เหตุการณ์ หรือสิ่งต่างๆ มีหลักการอยู่ว่า สิ่งที่นำมาอ้างจะต้องมีความชัดเจน มีความสอดคล้อง และมีความถูกต้องแน่นอนถ้าสิ่งที่นำมาอ้างผิดพลาดการสรุปผลหรือการสร้างกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องย่อมผิดพลาดด้วย สิ่งที่ต้องระมัดระวังก็คือ ต้องเข้าใจข้อจำกัดของข้อมูลต่างๆ ลองหาข้อมูลอื่นๆ ที่มีลักษณะตรงกันข้าม หรือขัดแย้งกับข้อมูลที่เราเชื่อว่ามีหรือไม่มีและก็ต้องแน่ใจว่าข้อมูลที่ใช้อย่างนั้นมีความสมบูรณ์เพียงพอด้วยข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีความถูกต้อง มีการบิดเบือนหรือการนำเสนอเพียงบางส่วนและปิดบังหรือมีเจตนาปล่อยปละละเลยในบางส่วน ทำให้การนำไปอ้างอิงหรือเผยแพร่ขาดความสมบูรณ์ก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบหรือสร้างความเสียหายต่อบุคคลองค์กรหรือ

สังคมได้ตั้งนั้นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารก่อนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงทุกๆ เรื่องจึงเป็นเรื่องที่ควรจะทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

4. การสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอด การให้เหตุผลจะต้องอาศัยการสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอด ซึ่งมีตัวประกอบที่สำคัญคือทฤษฎี กฎ หลักการ อันเป็นตัวประกอบสำคัญของการสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอดถ้าหากเข้าใจผิดพลาดในเรื่องของทฤษฎี กฎ หรือหลักการต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว การสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอดก็จะผิดพลาด การให้เหตุผลก็จะไม่ถูกต้องด้วย ดังนั้นเมื่อสร้างความคิดหรือความคิดรวบยอดขึ้นมาได้แล้ว จะต้องแสดงหรืออธิบายเพื่อบ่งบอกออกมาให้ชัดเจน ลักษณะของความคิดรวบยอดที่ดีจะต้องมีความกระชับมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์มีความลึกซึ้ง และมีความเป็นกลางไม่โน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลกับสมมติฐาน การให้เหตุผลขึ้นอยู่กับสมมติฐานเมื่อใดมีการกำหนดสมมติฐานขึ้นมาในกระบวนการแก้ปัญหา ต้องแน่ใจว่าสมมติฐานนั้น กำหนดขึ้นจากสิ่งที่เป็นความจริงและจากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ ความบกพร่องในการให้เหตุผลสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลไปติดยึดในสมมติฐานที่ตั้งขึ้น จนทำให้ความคิดเห็น โน้มเอียงหรือผิดไปจากสภาพที่ควรจะเป็น สมมติฐานที่ดีจะต้องมีความชัดเจน สามารถตัดสินใจ และมีเสถียรภาพเช่นเดียวกัน

6. การลงความเห็น การให้เหตุผลในทุกๆ เรื่อง จะต้องแสดงถึงความเข้าใจด้วยการสรุปและให้ความหมายของข้อมูล ลักษณะการให้เหตุผลนั้นโดยธรรมชาติจะเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เชื่อมโยงกันอยู่ระหว่างเหตุกับผล เช่นเพราะว่าสิ่งนี้เกิดสิ่งนั้นจึงเกิดขึ้น หรือเพราะว่าสิ่งนี้เป็นอย่างนี้สิ่งนี้จึงเกิดขึ้นจากสิ่งนี้จึงเป็นอย่างนั้น ถ้าความเข้าใจในข้อมูลเบื้องต้นผิดพลาดการให้เหตุผลย่อมผิดพลาดด้วย ทางออกที่ดีก็คือ การลงความเห็นจะทำให้ได้ก็ต่อเมื่อมีหลักฐานบ่งบอกอย่างชัดเจน จะต้องตรวจสอบความเห็นนั้นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อไหนและมีอะไรเป็นตัวชี้แนะอยู่อีกบ้าง ซึ่งอาจทำให้การลงความเห็นผิดพลาด

7. การนำไปใช้ เมื่อมีข้อสรุปแล้วจะต้องมีการนำไปใช้หรือมีผลสืบเนื่อง จะต้องมีความคิดเห็นประกอบว่าข้อสรุปที่เกิดขึ้นนั้น สามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด ควรจะนำไปใช้ลักษณะใดจึงจะถูกต้อง ลักษณะใดไม่ถูกต้อง โดยพยายามคิดถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจเป็นผลต่อเนื้อเรื่องที่ สามารถเกิดขึ้นได้ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การคิดวิเคราะห์ที่ดีหรือมีมาตรฐาน ในอันดับแรกจะต้องรู้จักการให้เหตุผลที่ถูกต้อง ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ตามที่ได้แสดงรายละเอียดมาแล้ว เรื่องที่สำคัญและเป็นหัวใจของการคิดวิเคราะห์อีกเรื่องหนึ่งก็คือ เทคนิคการตั้งคำถาม เพื่อการวิเคราะห์เป็นการบอกให้ทราบว่า นักคิดวิเคราะห์จะต้องใช้คำถามอย่างไร เพื่อเป็นการนำความคิดไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

เทคนิคการตั้งคำถามเพื่อการคิดวิเคราะห์ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญพอๆ กับความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้อง การตั้งคำถามที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้การใช้เหตุผลเป็นไปด้วยความสะดวก มีระบบและช่วยแก้ปัญหาได้ นักคิดวิเคราะห์ต้องมีความสามารถในการตั้งคำถามหลายๆ แบบ คำถามที่ต้องการคำตอบกว้าง ๆ ต้องการหลายๆ คำตอบ คำถามต้องการคำตอบเดียว แต่มีความลึกซึ้ง ลักษณะคำถามที่จะช่วยให้คิดหาเหตุผลในระดับลึกหรือมีเหตุผลจากการใช้ปัญญาของการคิดวิเคราะห์นั้นจะต้องมีคุณสมบัติ 8 ประการ วนิช สุธารัตน์ (2547, น.128-130) ดังต่อไปนี้

1. ความชัดเจน (Clarity) ความชัดเจนของปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการคิด เช่น ตัวอย่างของปัญหาที่ตั้งขึ้นมาเพื่อตรวจสอบความชัดเจน เช่น ยังมีเรื่องอะไรอีกในส่วนนี้ที่เรายังไม่รู้สามารถยกตัวอย่างมาอ้างอิงได้หรือไม่ สามารถอธิบายขยายความส่วนนั้นให้มากขึ้นได้หรือไม่

2. ความเที่ยงตรง (Accuracy) เป็นคำถามที่บอกว่าทุกคนสามารถตรวจสอบได้ถูกต้องตรงกันหรือไม่ เช่น จริงหรือ เป็นไปได้หรือไม่ ทำไมถึงเป็นไปไม่ได้ สามารถตรวจสอบได้หรือไม่ ตรวจสอบอย่างไร เราจะหาข้อมูลหลักฐานได้อย่างไร ถ้าตรงนั้นเป็นเรื่องจริงเราจะทดสอบมันได้อย่างไร

3. ความกระชับ ความพอดี (Precision) เป็นความกะทัดรัด ความเหมาะสม ความสมบูรณ์ของข้อมูล เช่น จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องนี้อีกหรือไม่ ทำให้ดูดีกว่านี้ได้อีกหรือไม่ ทำให้กระชับกว่านี้ได้อีกหรือไม่

4. ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง (Relevance) เป็นการตั้งคำถามเพื่อคิดเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ เช่น สิ่งนั้นเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างไร มันเกิดสิ่งต่างๆ ขึ้นตรงนั้นได้อย่างไร ผลที่เกิดขึ้นตรงนั้น มันมีที่มาอย่างไร ตรงส่วนนั้นช่วยให้เราเข้าใจอะไรได้บ้าง

5. ความลึก (Depth) หมายถึงความหมายในระดับที่ลึกความคิดลึกซึ้ง การตั้งคำถามที่สามารถเชื่อมโยงไปยังการคิดหาคำตอบที่ลึกซึ้ง ถือว่าคำถามนั้นมีคุณค่ายิ่ง เช่น ตัวประกอบอะไรบ้างที่ทำให้ตรงนี้เป็นปัญหาสำคัญ อะไรที่ทำให้ปัญหาเรื่องนี้มันซับซ้อน สิ่งใดบ้างที่เป็นความลำบากหรือความยุ่งยากที่เราจะต้องพบ

6. ความกว้างของการมอง (Breadth) เป็นการทดลองเปลี่ยนมุมมอง โดยให้ผู้อื่นช่วย เช่น จำเป็นจะต้องมองสิ่งนี้จากด้านอื่น คนอื่น ด้วยหรือไม่ มองปัญหานี้โดยใช้วิถีทางอื่นๆ บ้างหรือไม่ ควรจะให้ความสำคัญของความคิดเห็นจากบุคคลอื่นหรือไม่ ยังมีข้อมูลอะไรในเรื่องนี้อีกหรือไม่ที่ไม่น่ามากล่าวถึง

7. ตรรกวิทยา (Logic) มองในด้านของความคิดเห็นและการใช้เหตุผล เช่น ทุกเรื่องที่เรารู้ เราเข้าใจตรงกันหมดหรือไม่ สิ่งทีพุดมีหลักฐานอ้างอิงหรือไม่ สิ่งทีสรุปนั้นเป็นเหตุผลที่สมบูรณ์หรือไม่ สิ่งทีกล่าวอ้างมีขอบข่ายครอบคลุมรายละเอียดทั้งหมดหรือไม่

8. ความสำคัญ (Significance) ซึ่งหมายถึง การตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบว่าสิ่งเหล่านั้นมีความสำคัญอย่างแท้จริงหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากในบางครั้งพบว่า ความสำคัญเป็นสิ่งที่เราต้องการจะให้เป็นมากกว่าเป็นความสำคัญจริงๆ เช่น ส่วนไหนของความจริงที่สำคัญที่สุด ยังมีเรื่องอื่นๆ ที่มีความสำคัญอยู่อีกหรือไม่ นี่คือนิยามที่สำคัญที่สุดในเรื่องนี้ใช่หรือไม่ ตรงนี้เป็นจุดสำคัญที่ควรให้ความสนใจหรือเปล่า

สรุปได้ว่า เทคนิคการตั้งคำถามการคิดวิเคราะห์ ต้องอาศัยความสามารถในการให้เหตุผลและความสามารถในการตั้งคำถาม เรื่องของเทคนิคการตั้งคำถามเพื่อการวิเคราะห์ หรือมีเหตุผลโดยใช้ปัญญาของการคิดวิเคราะห์จึงจะต้องมีคุณสมบัติ 8 ประการ คือ ความชัดเจน ความเที่ยงตรง ความพอดี ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ความลึก ความกว้างของมุมมอง หลักตรรกวิทยา ความสำคัญจะสมบูรณ์ได้

2.4.3 กระบวนการคิดวิเคราะห์

กระบวนการคิดวิเคราะห์ เป็นการแสดงให้เห็นจุดเริ่มต้น สิ่งที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระบบการคิด และจุดสิ้นสุดของการคิด โดยกระบวนการคิดวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบเรื่องความสามารถในการให้เหตุผลอย่างถูกต้อง รวมทั้งเทคนิคการตั้งคำถามจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในทุกๆ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุหรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา ผู้ที่จะทำการคิดวิเคราะห์จะต้องทำความเข้าใจปัญหาอย่างกระจ่างแจ้ง ด้วยการตั้งคำถามหลายๆ คำถาม เพื่อให้เข้าใจปัญหาต่างๆ ที่กำลังเผชิญอยู่นั้นอย่างดีที่สุด ตัวอย่างคำถาม เช่น ปัญหานี้เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของบ้านเมืองใช่หรือไม่ (ความสำคัญ) ยังมีปัญหาอื่นๆ ที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันอีกหรือไม่ (ความสำคัญ) ทราบได้อย่างไรว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด (ความชัดเจน)

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ในขั้นนี้ผู้ที่จะทำการคิดวิเคราะห์ จะต้องรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น จากการสังเกต จากการอ่าน จากข้อมูลการประชุม จากข้อเขียน บันทึกการประชุม บทความ จากการสัมภาษณ์ การวิจัย และอื่นๆ การเก็บข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง และด้วยวิธีการหลายๆ วิธีจะทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ชัดเจน และมีความเที่ยงตรงคำถามที่จะต้องตั้งในตอนนี้ได้แก่

เราจะหาข้อมูลให้ครบถ้วน โดยวิธีใดได้อีกบ้างและหาอย่างไร (เที่ยงตรง)

ข้อมูลนี้มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างไร (ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง)

จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องใดอีกบ้าง (ความกระชับพอดี)

ขั้นที่ 3 พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล หมายถึงผู้ที่คิดวิเคราะห์พิจารณาความถูกต้องเที่ยงตรงของสิ่งที่นำมาอ้าง รวมทั้งการประเมินความพอเพียงของข้อมูลที่จะนำมาใช้ คำถามที่ควรจะนำมาใช้ในตอนนี้ได้แก่

ข้อมูลที่ได้มามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร (ความเที่ยงตรง)

เราจะหาหลักฐานได้อย่างไรถ้าข้อมูลที่ได้มาเป็นเรื่องจริง (ความเที่ยงตรง)

ยังมีเรื่องอะไรอีกในส่วนนี้ที่ยังไม่รู้ (ความชัดเจน)

ยังมีข้อมูลอะไรในเรื่องนี้อีกที่ยังไม่นำมากล่าวถึง (ความกว้างของการมอง)

ขั้นที่ 4 การจัดข้อมูลเข้าเป็นระบบ เป็นขั้นที่ผู้คิดจะต้องสร้างความคิด ความคิดรวบยอด หรือสร้างหลักการขึ้นให้ได้ด้วยการเริ่มต้นจากการระบุลักษณะของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น จัดลำดับความสำคัญของข้อมูล พิจารณาขีดจำกัดหรือขอบเขตของปัญหา รวมทั้ง ข้อตกลงพื้นฐาน การตั้งแคะระห์ข้อมูลเข้าเป็นระบบและกำหนดข้อสันนิษฐานเบื้องต้นคำถามที่ควรนำมาใช้ในตอนนี้ได้แก่

ข้อมูลส่วนนี้เกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างไร (ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง)

จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องนี้อีกหรือไม่ จากใครที่ใด (ความกว้างของการมอง)

อะไรบ้างที่ทำให้การจัดข้อมูลในเรื่องนี้เกิดความลำบาก (ความลึก)

จะตรวจสอบได้อย่างไรว่าการจัดข้อมูลมีความถูกต้อง (ความเที่ยงตรง)

สามารถจัดข้อมูลโดยวิธีอื่นได้อีกหรือไม่ (ความกว้างของการมอง)

ขั้นที่ 5 ตั้งสมมติฐาน เป็นขั้นที่นักคิดวิเคราะห์จะต้องนำข้อมูลที่จัดระบบระเบียบแล้ว มาตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อกำหนดขอบเขตและการหาข้อสรุปของข้อคำถาม หรือปัญหาที่กำหนดไว้ ซึ่งจะต้องอาศัยความคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ในเชิงของเหตุผลอย่างถูกต้อง สมมติฐานที่ตั้งขึ้นจะต้องมีความชัดเจนและมาจากข้อมูลที่ถูกต้องปราศจากอคติหรือความลำเอียงของผู้ที่เกี่ยวข้องคำถามที่ควรนำมาใช้ในตอนนี้ได้แก่

ถ้าสมมติฐานที่ตั้งขึ้นถูกต้อง เราจะมีวิธีตรวจสอบได้อย่างไร (ความเที่ยงตรง)

สามารถทำให้กระชับกว่านี้ได้หรือไม่ (ความกระชับ ความพอดี)

รายละเอียดแต่ละส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างไร (ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง)

ขั้นที่ 6 การสรุป เป็นขั้นตอนของการลงความเห็น หรือการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่าง เหตุผลกับผลอย่างแท้จริง ซึ่งผู้คิดวิเคราะห์จะต้องเลือกพิจารณาเลือกวิธีการที่เหมาะสมตามสภาพ ของข้อมูลที่ปรากฏ โดยใช้เหตุผลทั้งทางตรรกศาสตร์ เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และพิจารณาถึงความ เป็นไปได้ตามสภาพที่เป็นจริงประกอบกัน คำถามที่ควรนำมาถามได้แก่

เราสามารถจะตรวจสอบได้หรือไม่ ตรวจสอบอย่างไร (ความเที่ยงตรง)

ผลที่เกิดขึ้นมันมีที่มาอย่างไร (ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง)

ข้อสรุปนี้ทำให้เราเข้าใจอะไรได้บ้าง (ความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง)

สิ่งที่สรุปนั้นเป็นเหตุผลที่สมบูรณ์หรือไม่ (หลักตรรกวิทยา)

ขั้นที่ 7 การประเมินข้อสรุป เป็นขั้นสุดท้ายของการคิดวิเคราะห์ เป็นการประเมินความสมเหตุสมผลของการสรุป และพิจารณาผลสืบเนื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป เช่น การนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง หรือการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงๆ คำถามที่ควรนำมาถามได้แก่

ส่วนไหนของข้อสรุปที่มีความสำคัญที่สุด (ความสำคัญ)

ยังมีข้อสรุปเรื่องใดอีกที่ควรนำมากล่าวถึง (ความกว้างของการมอง)

ถ้านำเรื่องนี้ไปปฏิบัติจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง (ความกว้างของการมอง)

อะไรจะทำให้ปัญหามีความซับซ้อนยิ่งขึ้น (ความลึก)

สรุปได้ว่ากระบวนการคิดวิเคราะห์มีความสำคัญอย่างมากในการใช้แก้ปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ การใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์สัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล มีความเชื่อถือและถูกต้อง จะช่วยให้เรามองเห็นปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา รู้จักปัญหาอย่างแท้จริง และจะสามารถแก้ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นได้

2.4.4 ทักษะการคิดวิเคราะห์

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น.1071) กล่าวว่าไว้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ หมายถึงความชำนาญในการคิดใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในเรื่องราวต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดี ส่วนบกพร่อง หรือจุดเด่นจุดด้อยของเรื่องนั้นๆ แล้ว เสนอแนะสิ่งที่ดีสิ่งที่เหมาะสมนั้นอย่างยุติธรรม

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548, น.5) ได้ให้ความหมายทักษะการคิดวิเคราะห์ คือ การระบุเรื่องหรือปัญหา การจำแนกแยกแยะ การเปรียบเทียบข้อมูลอื่นๆ และตรวจสอบข้อมูลอย่างชำนาญหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้และแม่นยำเพียงพอแก่การตัดสินใจ

อาจสรุปได้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการพิจารณาได้ตรงต่อแก้ปัญหาที่แม่นยำมีความละเอียดในการจำแนกแยกแยะ เปรียบเทียบข้อมูลเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ อย่างชำนาญ โดยการหาหลักฐานที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือข้อมูลที่นำเชื่อถือมาสนับสนุนหรือยืนยันเพื่อพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อหรือสรุป

การจัดการเรียนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีผู้ศึกษาวิธีและเทคนิคการสอนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้เนื่องจากวิธีการคิดวิเคราะห์มีการปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบและมีความสำคัญอย่างยิ่งอีกทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะของการนำไปปรับแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีนักวิชาการที่ศึกษาข้อมูลจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้อธิบายไว้หลายประเด็นดังนี้

อาร์ม โปธิ์พัฒน์ (2550, น.16) ได้กล่าวว่า วิธีการคิดวิเคราะห์สามารถสอนได้เพราะเป็นเรื่องความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางสมองตามทฤษฎีของ Bloom ว่าด้วยการอธิบายขั้นตอนและการเริ่มจากความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการสอนให้เกิดพุทธิพิสัยระดับต่ำ ส่วนที่อยู่ในระดับสูงคือ การวิเคราะห์การสังเคราะห์ และการประเมินผล ในส่วนของการวิเคราะห์ยังได้แยกแยะพฤติกรรมการเรียนรู้คือความสามารถที่จะนำความคิดต่าง ๆ มารวมกันเพื่อเกิดมโนทัศน์ใหม่ๆ เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ

สุนน อมรวิวัฒน์ (2541, น.130) ได้กล่าวว่า วิธีการคิดวิเคราะห์เป็นการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นถึงกระบวนการการคิดเพื่อแก้ปัญหาการคิด วิพากษ์วิจารณ์ การคิดตีความ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดแบบย้อนทวนการคิดจำแนก แยกแยะ การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์และการคิดจัดอันดับ

ทิสนา เขมมณี และคณะ (2544, น.16) กล่าวถึง การเรียนรู้ที่เป็นทักษะทางปัญญา ประกอบด้วย 4 ทักษะย่อยซึ่งแต่ละระดับเป็นพื้นฐานของกันและกันตามลำดับซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่เป็นการเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนองและความต่อเนื่องของการเรียนรู้ต่างๆ เป็นลูกโซ่ซึ่งทักษะย่อยแต่ละระดับ ได้แก่

1. การจำแนกแยกแยะ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะคุณสมบัติทางกายภาพของวัตถุต่างๆ ที่รับรู้เข้ามาว่าเหมือนหรือไม่เหมือนกัน
2. การสร้างความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถในการจัดกลุ่มวัตถุหรือสิ่งต่างๆ โดยระบุคุณสมบัติร่วมกันของวัตถุสิ่งนั้นๆ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ทำให้กลุ่มวัตถุหรือสิ่งต่างๆ เหล่านั้นต่างจากกลุ่มวัตถุหรือสิ่งอื่นๆ ในระดับรูปธรรม และระดับนามธรรมที่กำหนดขึ้นในสังคมหรือวัฒนธรรมต่างๆ
3. การสร้างกฎ หมายถึง ความสามารถในการนำความคิดรวบยอดต่างๆ มารวมเป็นกลุ่มตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น เพื่อให้สามารถสรุปอ้างอิง และตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง
4. การสร้างกระบวนการหรือกฎขั้นสูง หมายถึง ความสามารถในการนำกฎหลายๆ ข้อที่สัมพันธ์กันมาประมวลเข้าด้วยกัน ซึ่งนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ประเวศ ะสี (อ้างถึงใน ทิสนา เขมมณี, 2548, น.301-302) ได้กล่าวว่า ในการเรียนรู้ต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกคิด ฝึกตั้งคำถาม เพราะคำถามเป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งความรู้ควรให้ผู้เรียนฝึกการถาม-ตอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระฉับกระชวยในเรื่องที่ศึกษารวมทั้งได้ฝึกการใช้เหตุผล การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ ฝึกค้นหาคำตอบจากเรื่องที่เรียน

วีระ สุตสังข์ (2550, น.26-28) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการคิดสามารถฝึกสมองให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ให้พัฒนาขึ้น สามารถฝึกตามขั้นตอนได้ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นเรื่องที่จะใช้วิเคราะห์
2. กำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดประเด็นสงสัยจากปัญหาหรือสิ่งที่วิเคราะห์ อาจจะกำหนดเป็นคำถามหรือกำหนดวัตถุประสงค์การวิเคราะห์ เพื่อค้นหาความจริงสาเหตุหรือความสำคัญ
3. กำหนดหลักการหรือกฎเกณฑ์ เพื่อใช้แยกส่วนประกอบของสิ่งที่กำหนดให้ เช่น เกณฑ์ในการจำแนกสิ่งที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน
4. กำหนดการพิจารณาแยกแยะ เป็นการกำหนดการพินิจวิเคราะห์ แยกแยะ และกระจายสิ่งที่กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยอาจใช้เทคนิคคำถาม 5 W 1 H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) และ How (อย่างไร)
5. สรุปคำตอบ เป็นการรวบรวมประเด็นที่สำคัญเพื่อหาข้อสรุปเป็นคำตอบหรือตอบปัญหาของสิ่งที่กำหนดให้

อาจสรุปได้ว่าการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ทำได้โดยการดำเนินการจัดการเรียนรู้เทคนิคการสอนตามขั้นตอนอย่างมีระบบจะช่วยให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายซึ่งในขณะเดียวกันกระบวนการทางสมองมีการปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน เริ่มจากความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ มีการเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนองของการคิดโดยฝึกคิด ฝึกตั้งคำถาม กำหนดสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ การคิดตีความ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์การคิดแบบย้อนทวน การคิดจำแบบแยกแยะ การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์และการคิดจัดอันดับเป็นการปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนคือ การกำหนดปัญหาหรือวัตถุประสงค์ กำหนดหลักการพิจารณาแยกแยะและสรุปหาคำตอบ

เทคนิควิธีการสอนสร้างเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

มีนักวิชาการกล่าวถึงเทคนิคการสอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546, น.97-98) กล่าวโดยสรุปว่า เทคนิคการตั้งคำถามอยู่ในขอบข่าย “5 Ws 1H” การคิดเชิงวิเคราะห์แท้จริงคือการตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับความสงสัยใคร่รู้ของผู้ถาม เมื่อเห็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว อยากรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นมากขึ้นในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงใหม่ๆ ความเข้าใจใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการอธิบาย การประเมินการแก้ปัญหา ขอบเขตของคำถามเชิงวิเคราะห์และการตัดสินใจที่รอบคอบมากขึ้น ขอบเขตของคำถามเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการจำแนกแจกแจงองค์ประกอบและการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างเรื่องที่วิเคราะห์ โดยใช้คำถามในขอบข่าย “5 Ws 1H” เพื่อนำไปสู่การค้นหาความจริงในเรื่องนั้นๆ ทุกแง่มุม โดยตั้งคำถาม ใคร (Who) ... ทำอะไร (What) ... ที่ไหน (Where) ... เมื่อไร (When) ... อย่างไร (How) ... เพราะเหตุใด...ทำไม (Why)

อเนก พ.อนุกุลบุตร (2547, น.62-63) กล่าวไว้ดังนี้ การสอนให้คิดแบบวิเคราะห์ มุ่งหมายให้นักเรียนคิดอย่างแยกแยะได้ และคิดได้อย่างคล่องแคล่ว หรือมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ได้ขั้นแรก ครูผู้สอนต้องรู้จักความคิดแบบวิเคราะห์นี้เสียก่อน ขึ้นต่อๆ ไปจึงพิจารณาการคิดแบบนี้เข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนไม่ว่าจะใช้ระเบียบวิธีสอน เทคนิคการสอนแบบใด โดยแบ่งแนวทางการคิดในรูปกิจกรรมหรือคำถามให้พัฒนาการคิดแบบวิเคราะห์ขึ้นในตัวนักเรียน การสอนการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย

1. การสอนการคิดวิเคราะห์แยกองค์ประกอบ (Analysis of elements) มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะว่าสิ่งสำเร็จรูปหนึ่งมีองค์ประกอบอะไร มีแนวทางดังนี้

1.1 วิเคราะห์ชนิด โดยมุ่งให้นักเรียนคิดและวินิจฉัยว่า บรรดาข้อความ เรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ใดๆ ที่พิจารณาอยู่นั้น จัดเป็นชนิดใด ประเภทใด ลักษณะใด ตามเกณฑ์หรือหลักการใหม่ที่กำหนด เช่น เสียชีพอย่าเสียสัตย์ ให้นักเรียนคิด (ช่วยกันคิด) ว่าเป็นข้อความชนิดใด และเพราะอะไรตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ใหม่เหมือนในตำรา จุดสำคัญของการสอนให้คิดแบบวิเคราะห์ชนิดก็คือ ต้องให้เกณฑ์ใหม่และบอกเหตุผลที่จัดชนิดตามเกณฑ์ใหม่ที่กำหนด

1.2 วิเคราะห์สิ่งสำคัญ มุ่งให้คิดแยกแยะและวินิจฉัยว่าองค์ประกอบใด ที่สำคัญหรือไม่สำคัญ เช่น ให้ค้นหาสาระสำคัญ แก่นสาร ผลลัพธ์ ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อย

1.3 วิเคราะห์เลขศูนย์ มุ่งให้คิดค้นหาสิ่งที่ปรากฏไว้แฝงเร้นอยู่มิได้บ่งบอกไว้ตรงๆ แต่มีร่องรอยส่งให้เห็นว่ามีความจริงนั้นซ่อนอยู่

2. การสอนการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of relationships) มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะว่ามีองค์ประกอบใดสัมพันธ์กัน สัมพันธ์กันแบบใด สัมพันธ์ตามกันหรือกลับกัน สัมพันธ์กันสูงต่ำเพียงไร มีแนวทางดังนี้

2.1 วิเคราะห์ชนิดความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดแบบค้นหาชนิดของความสัมพันธ์ว่า สัมพันธ์แบบตามกันกลับกัน ไม่สัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับองค์ประกอบ องค์ประกอบกับเรื่องทั้งหมด เช่น มุ่งให้คิดแบบค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งใดสอดคล้อง กับไม่สอดคล้องกับเรื่องนี้

คำถามใดสรุปผิด เพราะอะไร ข้อเท็จจริงใดไม่สมเหตุสมผลเพราะอะไร

ข้อความในย่อหน้าที่... เกี่ยวข้องอย่างไรกับข้อความทั้งเรื่อง

ร้อยละกับเศษส่วน ทศนิยม เหมือนและต่างกันอย่างไรบ้าง

2.2 วิเคราะห์ขนาดของความสัมพันธ์ โดยมุ่งให้คิดเพื่อค้นหาขนาด ระดับของความสัมพันธ์ เช่น สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับมากที่สุด (น้อยที่สุด) กับสิ่งใด

2.3 วิเคราะห์ขั้นตอนของความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดเพื่อค้นลำดับขั้นของความสัมพันธ์ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เป็นเรื่องแปลกใหม่ เช่น

สิ่งใดเป็นปฐมเหตุ ต้นกำเนิดของปัญหา เรื่องราว เหตุการณ์ ปราภฏการณ์

สิ่งใดเป็นผลที่ตามมา ผลสุดท้ายของเรื่องราว เหตุการณ์ ปราภฏการณ์

2.4 วิเคราะห์วัตถุประสงค์และวิธีการ มุ่งให้คิดและค้นว่าการกระทำ พฤติกรรม พฤติการณ์ มีเป้าหมายอะไร เช่น ให้คิดและค้นหาว่า การกระทำนั้นเพื่อบรรลุผลอะไร ผลคือเกิด วินัยในตนเอง ความไพเราะของคนตรีขึ้นอยู่กับอะไร ขึ้นอยู่กับจังหวะ ความตอนที่เกี่ยวข้อง อย่งไรกับวัตถุประสงค์ของเรื่อง ผลคือสนับสนุน หรือขยายความ

2.5 วิเคราะห์สาเหตุและผลที่เกิดตามมา มุ่งให้คิดแบบแยกแยะให้เห็น ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ซึ่งเป็นยอดปรารถนาประการหนึ่งของการสอนให้คิดเป็น คือ คิดหาเหตุ และผลได้ดี เช่น ให้คิดและค้นหาว่า

สิ่งใดเป็นผลของ... (สาเหตุ) สิ่งใดเป็นเหตุของ... (ผล)

ตอนใดเป็นสาเหตุที่สอดคล้องกับ.... เป็นผลขัดแย้งกับข้อความ

เหตุการณ์คู่ใดสมเหตุสมผล เป็นตัวอย่างสนับสนุน

2.6 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ โดยให้ค้นหาแบบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สิ่ง แล้วบอกแบบความสัมพันธ์นั้น หรือเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์คู่อื่นๆ ที่คล้ายกัน ทำนองเดียวกัน ในรูปอุปมาอุปไมย เช่น เซนติเมตร : เมตร อธิบายได้ว่า เซนติเมตรเป็นส่วนย่อยของเมตร เพราะฉะนั้นเซนติเมตร : เมตร คล้ายกับ ลูก : แม่

3. การสอนคิดวิเคราะห์หลักการ (Analysis of Organizational Principles) มุ่งให้นักเรียนคิดอย่างแยกแยะจนจับหลักการได้ว่า สิ่งสำเร็จรูปกลุ่มองค์ประกอบต่างๆ อยู่ในระบบใด คือ หลักการอะไร ขั้นตอนการวิเคราะห์หลักการต้องอาศัยการวิเคราะห์ขั้นต้น คือ การวิเคราะห์ องค์ประกอบ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เสียก่อน กล่าวคือ ต้องแยกแยะสิ่งสมบูรณ์หรือระบบให้ เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญมีหน้าที่อย่างไร และองค์ประกอบเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับพาดพิง อาศัยสัมพันธ์กันอย่างไร พิจารณาจนรู้ความสัมพันธ์ตลอดจนสามารถสรุป จับหัวใจ หรือหลักการได้ว่า การที่ทุกส่วนเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกัน เกาะกลุ่มกันคุ่มกันจนเป็นระบบอยู่ได้ เพราะหลักการ ใด ผลที่ได้เป็นการวิเคราะห์หลักการ (principle) ซึ่งเป็นแบบวิเคราะห์การสอนให้คิดแบบวิเคราะห์ หลักการเน้นการสอนวิเคราะห์ดังนี้

3.1 วิเคราะห์โครงสร้าง มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะแล้วค้นหาโครงสร้างของ สิ่งสำเร็จรูปนั้น ไม่ว่าจะปัญหาใหม่ เหตุการณ์ ปราภฏการณ์ ข้อความ การทดลอง เช่น

การค้นคว้านี้ (ทดลอง เนื้อเรื่องนี้ การพิสูจน์) ดำเนินการแบบใด
 คำตอบคือ นิยามแล้วพิสูจน์ - ตั้งสมมติฐานแล้วตรวจสอบ
 ข้อความนี้ (คำพูด จดหมาย รายงาน) มีลักษณะใด โฆษณาชวนเชื่อ
 เรื่องนี้มีการนำเสนอเช่นไร - ชูให้กลัวแล้วล่อให้หลง

3.2 การวิเคราะห์หลักการ มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะแล้วค้นหาความจริง
 แม่บทของสิ่งนั้น เรื่องราวนั้น สิ่งสำเร็จรูปนั้น โดยการคิดหาหลักการ เช่นหลักการสำคัญของเรื่องนี้
 มีว่าอย่างไร - ยึดความเสมอภาคระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์เหตุการณ์ครั้งนี้ลูกถามมากขึ้น (สงบ
 รุนแรง) เนื่องจากอะไรคำโฆษณา (แสดงการณ์ การกระทำ) ใช้วิธีใดจงใจให้ความหวัง

ชาติรี สำราญ (2548, น.40-41) ได้กล่าวถึง เทคนิคการปูพื้นฐานให้นักเรียนคิดวิเคราะห์
 ได้ สามารถสรุปรายละเอียด ดังนี้

1. ครูจะต้องฝึกให้เด็กหัดคิดตั้งคำถาม โดยยึดหลักสากลของคำถาม คือ ใคร ทำอะไร ที่
 ไหน เมื่อไร เพราะเหตุใด อย่างไร โดยการนำสถานการณ์มาให้เด็กฝึกค้นคว้าจากเอกสารที่ใกล้
 ตัว หรือสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งคำถามเอง โดยสอนวิธีตั้งคำถามแบบวิเคราะห์ใน
 เบื้องต้น ฝึกทำบ่อยๆ นักเรียนจะฝึกได้เอง

2. ฝึกหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล โดยอาศัยคำถามเจาะลึกเข้าไป โดยใช้คำถามที่ชี้บ่งถึง
 เหตุและผลกระทบที่จะเกิด ฝึกจากการตอบคำถามง่ายๆ ที่ใกล้ตัวนักเรียนจะช่วยให้เด็กๆ นำตัวเอง
 เชื่อมโยงกับเหตุการณ์เหล่านั้น ได้ดี ที่สำคัญครูจะต้องกระตุ้นด้วยคำถามย่อยให้นักเรียน ได้คิดบ่อยๆ
 จนเป็นนิสัย เป็นคนช่างคิด ช่างถาม ช่างสงสัยก่อน แล้วพฤติกรรมศึกษาวิเคราะห์ก็จะเกิดขึ้นแก่นักเรียน

สุวิทย์ มูลคำ (2548, น.21-22) ได้กล่าวถึงเทคนิคการวิเคราะห์ไว้ดังนี้ การคิดวิเคราะห์
 เป็นการใช้สมองซีกซ้ายเป็นหลัก เน้นคิดเชิงลึกจากเหตุไปสู่ผลเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล
 เชิงเงื่อนไข การจัดลำดับความสำคัญ และเชิงเปรียบเทียบ แต่เทคนิคที่ง่ายคือ 5 W 1H เป็นที่นิยมใช้
 คำตอบ What (อะไร) Where(ที่ไหน) When (เมื่อไร) Why (ทำไม) Who (ใคร) How(อย่างไร)
 ชัดเจนในแต่ละเรื่อง ทำให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ นิยมใช้เทคนิคคำถามในช่วงต้นหรือช่วง
 เริ่มต้น การคิดวิเคราะห์

นอกจากนี้ ไพรินทร์ เหมบุตร (2549, น.3-4) ได้บอกวิธีการและขั้นตอนในการฝึกคิด
 วิเคราะห์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาข้อมูลหรือสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์
2. กำหนดวัตถุประสงค์ / เป้าหมายของการคิดวิเคราะห์
3. แยกแยะแจกแจงรายละเอียดสิ่งของที่ต้องการวิเคราะห์
4. ตรวจสอบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบใหญ่และย่อย

5. นำเสนอข้อมูลการคิดวิเคราะห์

6. นำผลมาวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ตามเป้าหมาย

ประทีป ยอดเกตุ (2550, น.30) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายของการศึกษาด้านการคิดตอนต้น และได้เรียบเรียงลำดับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นง่ายไปสู่พฤติกรรมที่ซับซ้อนมีอยู่ 6 ระดับชั้น ดังนี้ ระดับความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าจากการศึกษา เทคนิคการสอนทางการคิดวิเคราะห์

สรุปได้ว่า เทคนิคในการสอนคิดวิเคราะห์นั้น ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจความคิดแบบวิเคราะห์ จึงจะสามารถนำไปผสมผสานเทคนิค คำถาม “5W 1H” โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตั้งคำถามตามเทคนิคดังกล่าวบ่อยๆ จนเป็นนิสัย เป็นคนช่างคิด ช่างถาม ช่างสงสัย แล้วพฤติกรรมวิเคราะห์ก็จะเกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำความจริงได้

พฤติกรรมที่บ่งชี้การคิดวิเคราะห์

นักการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนที่บ่งชี้ถึงคุณลักษณะการคิดวิเคราะห์ไว้ดังนี้ ดิลก ดิลกานนท์ (2543, น.64-65) ได้กล่าวไว้ว่า การฝึกให้คนมีพฤติกรรมที่บ่งชี้ทักษะการคิดวิเคราะห์ควรมีลักษณะที่รู้จักคิดและตัดสินใจได้อย่างมีระบบ แนวทางการฝึกทำได้โดยให้พิจารณาจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นเรื่องจริงและสมมติให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดวิเคราะห์ตามลำดับขั้นตอน

1. วิเคราะห์ว่าอะไรคือปัญหา ขั้นนี้ผู้เรียนต้องรวบรวมปัญหา หาข้อมูลพร้อมสาเหตุของปัญหาจากการคิด การถาม การอ่าน หรือพิจารณาจากข้อเท็จจริงนั้นๆ
2. กำหนดทางเลือก เพื่อหาสาเหตุของปัญหานั้น ผู้เรียนจะต้องหาทางเลือกที่จะแก้ปัญหานั้น โดยพิจารณาความเป็นไปได้และข้อจำกัดต่างๆ ทางเลือกที่จะแก้ปัญหานั้น ไม่จำเป็นต้องมีทางเลือกทางเดียว อาจมีหลายทางเลือก
3. ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เป็นทางเลือกที่จะแก้ปัญหานั้น โดยมีเกณฑ์การตัดสินใจที่สำคัญ คือผลได้ ผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นจากทางเลือกนั้นซึ่งจะเกิดขึ้นในด้านส่วนตัว สังคมและส่วนรวม
4. ตัดสินใจ เมื่อพิจารณาทางเลือกอย่างรอบคอบในขั้นที่ 3 แล้วตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดหลังจากที่ผู้เรียนได้รับการฝึกคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ เลือกที่จะแก้ปัญหานั้นในสถานการณ์นั้นๆ แล้วผู้เรียนได้มีโอกาสเสนอความคิดและมีการอภิปรายร่วมกันในกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งบางครั้งจะมีความขัดแย้งขึ้นผู้ที่ประสานความเข้าใจในกลุ่มช่วงแรกๆ ครูต้องแนะนำและสังเกตการณ์อยู่ห่างๆ จะพบว่าผู้เรียนจะมีพฤติกรรมที่มีการทำงานอย่างมีระบบและเป็นผู้ที่มีความรอบคอบ มีเหตุมีผล แก้ปัญหา ตัดสินใจกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ

ทิสนา แจมมณีและคณะ (2544, น.133) ได้กำหนดขอบเขตของทักษะการคิดวิเคราะห์ไว้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วยทักษะย่อย 6 ทักษะ คือ

1. การรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาจัดระบบหรือเรียบเรียงให้ง่ายแก่การทำความเข้าใจ
2. การกำหนดมิติหรือแง่มุมที่จะวิเคราะห์โดยอาศัยองค์ประกอบ ที่มาจากความรู้หรือประสบการณ์เดิม และการค้นพบลักษณะหรือกลุ่มของข้อมูล
3. การกำหนดหมวดหมู่ในมิติหรือแง่มุมที่จะวิเคราะห์
4. การแจกแจงข้อมูลที่มีอยู่ลงในแต่ละหมวดหมู่ โดยคำนึงถึงความเป็นตัวอย่าง เหตุการณ์ การเป็นสมาชิก หรือความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรง
5. การนำเสนอข้อมูลที่แจกแจงเสร็จแล้วในแต่ละหมวดหมู่มาจัดลำดับ
6. การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างหรือแต่ละหมวดหมู่ ในแง่ของปริมาณมาก - น้อย ความสอดคล้อง - ความขัดแย้ง ผลทางบวก - ทางลบ ความเป็นเหตุ - เป็นผล ลำดับความต่อเนื่อง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รุ่งรัฐิทยา เจริญยิ่ง โยชน์ (2553) การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์สร้างและใช้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังจากเรียนโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านม่วงโดน อำเภอดอยสะเก็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ จำนวน 10 แผน รวมเวลา 20 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จำนวน 20 ข้อ และแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 60

ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1. ได้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ จำนวน 10 แผน รวมเวลา 20 ชั่วโมงและแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นสามารถพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังจากเรียนโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ดาวเรือง แก่นทอง (2553) ชุคกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีการสอนแบบอุปนัยร่วมกับเทคนิคผังมโนภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ชุคกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีการสอนแบบอุปนัยร่วมกับเทคนิคผังมโนภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.92/81.08 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุคกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีการสอนแบบอุปนัยร่วมกับเทคนิคผังมโนภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.55)

จิตตรา พิกุลทอง (2557) การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยผลการวิจัย ปรากฏ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยแบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 83.55/ 82.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ดัชนีประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเท่ากับ 0.6008 แสดงว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความก้าวหน้าทางการเรียน ร้อยละ 60.08

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยแบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจจากการเรียน เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยแบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด

ศกฉวรรณ นภาพร (2554) การพัฒนาชุคกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุคกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับดี และมีประสิทธิภาพ 87.29/83.95 และมีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก มีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีคุณภาพด้านเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับดี และคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.33 2. นักเรียนมีความสามารถทางการอ่านเชิงวิเคราะห์

ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด

สุจิรา แก้วจินดา (2555) การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก ได้ชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประการที่สองชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ $E1/E2=85.47/87.18$ ประการที่สามความสามารถในการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และประการที่สี่ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีความพึงพอใจระดับมาก

รัชนิดา ญาณโกมุท (2557) การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง อ่านถ้อยคำชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสายธารวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย เรื่อง อ่านถ้อยคำชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวมทั้ง 6 เล่ม มีคะแนนจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนเฉลี่ยร้อยละ 86.13 และมีค่าคะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยร้อยละ 88.02 นั่นคือแบบฝึกทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์ภาษาไทย มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย เรื่อง อ่านถ้อยคำชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 เล่ม ก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.06 และ 26.41 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย เรื่อง อ่านถ้อยคำชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งหมด 6 เล่ม ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.49)

ดวงคิด วงศ์ภักดิ์ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ประเมินผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนหลังจากเรียนด้วยชุดฝึก รวมทั้งสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกที่พัฒนาขึ้น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจและกระตือรือร้นที่จะเรียน

ซันตาเว็นเนียร์ (Suntavenere. 2003, p.428-A) วิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ ได้ศึกษาว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีหรือไม่ ซึ่งได้สังเกตการณ์และสำรวจจากนักเรียนเกรด 11 จำนวน 75 คน จากทั้งหมด 3 ห้องเรียน ที่ยังไม่เรียนในระดับมหาวิทยาลัยจากการใช้เทคโนโลยี และไปแกรม Web Guest สุ่มครูและนักเรียนในการสัมภาษณ์ แนวคิดการกระบวนการใช้เทคโนโลยี ผลปรากฏว่า การคิดวิเคราะห์จะมีผลต่อการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีสมเหตุสมผล

วีวาส (Vivas. 1985, p.603) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบพัฒนาและการประเมินค่าการรับรู้ทางความคิดของนักเรียนเกรด 1 ในประเทศเวเนซุเอลา โดยใช้ชุดการสอน จากการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทั้ง 5 คือ ด้านความคิด ด้านความพร้อมในการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ ด้านเชาวน์ปัญญา และด้านการปรับตัวทางสังคม หลังจากได้รับการสอนด้วยชุดกิจกรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

มีคส์ (Meeks. 1972, p.4296 - A) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดกิจกรรมกับวิธีสอนแบบธรรมดา ผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนแบบธรรมดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นชุดกิจกรรมที่จัดเนื้อหาและประสบการณ์ที่ต้องการสร้างเสริมและพัฒนา ซึ่งผู้สร้างทำขึ้น สามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนสามแฉกรได้ ช่วยให้นักเรียนสามแฉกรคิดวิเคราะห์ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเสริมสร้างทักษะความรู้ทางด้านนั้นๆ ตามกิจกรรมวิธีการ และเนื้อหาที่มีในชุดกิจกรรมได้ดีขึ้น

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร เพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อศึกษาความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 3.1 กลุ่มเป้าหมาย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
- 3.5 การรวบรวมข้อมูล
- 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 28 รูป

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก จำนวน 5 ชุด
2. แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด ชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก จำนวน 5 ชุด มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการนำชุดกิจกรรมมาใช้ในระบบการจัดการเรียนการสอน ประเภทของชุดกิจกรรม รูปแบบ ส่วนประกอบของชุดกิจกรรม วิธีการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรม

1.2 ศึกษาเรื่องมหานิบาตชาดกในหนังสือพระไตรปิฎก เล่มที่ 27 สุตตันตปิฎกที่ 19 ขุททกนิกายชาดก เป็นเนื้อหามหานิบาตชาดก จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

- เตมีย์ชาดก (พระเตมีย์ใบ้)
- ชนกชาดก (พระมหาชนก)
- สุวรรณสามชาดก (พระสุวรรณสาม)
- มโหสถชาดก (พระมโหสถ)
- ฎริทัตชาดก (พระฎริทัต)

เพื่อนำมากำหนดขอบเขตของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และเวลาที่ใช้ในแต่ละชุดกิจกรรม

1.3 สร้างชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด ชุดกิจกรรมนี้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามความสามารถของแต่ละคน โดยรู้จักการจำแนก แยกแยะ ข้อมูลโดยคิดวิเคราะห์ ข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น จุดเด่น จุดด้อย ซึ่งการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2550, น.53 – 55) ซึ่งได้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด ดังนี้

- ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง เตมีย์ชาดก (พระเตมีย์ใบ้)
- ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง ชนกชาดก (พระมหาชนก)
- ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง สุวรรณสามชาดก (พระสุวรรณสาม)
- ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง มโหสถชาดก (พระมโหสถ)
- ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง ฎริทัตชาดก (พระฎริทัต)

1.4 นำชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด ในชุดกิจกรรมประกอบด้วย เนื้อหา แบบฝึกการคิด

วิเคราะห์ ชุดละ 10 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาแก้ไข

1.5 นำชุดกิจกรรมการอ่านมหาบัณฑิตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด ที่ปรับแก้ไขแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง สอดคล้องของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก ใช้วิธีการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงดัชนีความสอดคล้อง (Index of item – Objective Congruence หรือ IOC) (Rovinelli and Hambleton, 1977 : 49-60) มีเกณฑ์พิจารณาให้คะแนน ดังนี้

ให้ +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนี้มีความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ องค์ประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก

ให้ 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนี้ไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ องค์ประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก

ให้ -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนี้ไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ องค์ประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก

โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาระดับค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามที่ได้จากการคำนวณจากสูตรที่จะมีค่าระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 มีรายละเอียดของเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป คัดเลือกข้อสอบข้อนั้นไว้ใช้ได้ แต่ถ้าได้ค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุง หรือตัดทิ้ง (Rovinelli and Hambleton, 1977, p.49-60)

จากการนำผลการวิเคราะห์ค่า IOC มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ 0.95 ซึ่งถือว่าชุดกิจกรรมนี้ใช้ได้

1.6 นำชุดกิจกรรมการอ่านมหาบัณฑิตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด ที่ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ทำเป็นเครื่องมือใช้จริงและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2. แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด ชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์ จากเอกสารแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์

2.2 วางแผนการสร้างแบบทดสอบโดยรวมสาระเนื้อหาต่างๆ ที่ได้จาก เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้าง แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์

2.3 นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์ จำนวน 1 ชุด โดยเป็นชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และพิจารณาแก้ไข

2.4 นำแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์ที่สร้างแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อถามวัตถุประสงค์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็นและ ให้คะแนน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

+ 1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามนี้มีความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาที่ ใช้ องค์กรประกอบ ที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก

0 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนี้ไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาที่ ใช้ องค์กรประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก

- 1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อคำถามนี้มีความสอดคล้องของเนื้อหา ภาษาที่ ใช้ องค์กรประกอบที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของตัวเลือก

จากการนำผลการวิเคราะห์ค่า IOC มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ 0.93 ซึ่งถือ แบบทดสอบนี้ตรงตามวัตถุประสงค์

2.5 นำแบบทดสอบที่ได้ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.5 – 1.0 มา ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจากนั้นปรับแก้ไขแบบทดสอบในแต่ละด้านให้ เหมาะสมความอยากง่ายของแบบทดสอบและนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านนิบาตชาดก เป็นการ สร้างเครื่องมือวิจัยแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนสามแฉกรเกี่ยวกับทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย และแบบประเมินต่างๆ เพื่อใช้ในการสร้าง แบบสอบถามความพึงพอใจ

3.2 กำหนดการสร้างแบบสอบถามตามประเด็นที่ต้องการสอบถามความพึงพอใจ ได้ประเด็นคำถามจำนวน 20 ข้อ และกำหนดรูปแบบการถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

3.3 ร่างแบบสอบถามตามประเด็นที่ได้กำหนดในการสร้างแบบสอบถาม และ จัดพิมพ์แบบแบบสอบถามความพึงพอใจ

3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และพิจารณาแก้ไข

3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบคุณภาพ พิจารณาความเหมาะสมของข้อถามกับจุดมุ่งหมายการสร้างแบบสอบถาม แล้วนำผลการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามมีความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

จากการนำผลการวิเคราะห์ค่า IOC มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องได้ 0.97 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามความพึงพอใจนี้ใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์

3.6 จัดพิมพ์แบบสอบถามและนำไปใช้ ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

3.4 การรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงเรื่องการเรียนการสอน โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก จำนวน 5 ชุด โดยใช้เวลา 7 ครั้ง รวมเวลา 21 ชั่วโมง
2. ผู้สอนสอนเรื่องหลักการคิดวิเคราะห์ ยกตัวอย่างและใช้แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน ก่อนเรียน (Pre – test) และใช้ข้อสอบชุดเดียวกันนำมาใช้ทดสอบหลังเรียน (Post – test) โดยสลับข้อ เมื่อใช้ชุดกิจกรรมการอ่านครบทั้ง 5 ชุดแล้ว
3. ผู้สอนใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก ครั้งที่ 1 - 5 แต่ละชุดกิจกรรมใช้เวลาชุดละ 3 ชั่วโมง ทั้ง 5 ชุดนี้นักเรียนจะเรียนรู้โดยตนเอง แล้วทำแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์หลังเรียนและเก็บคะแนนทุกๆ ครั้ง
4. หลังจากเรียนครบทั้ง 5 ชุดแล้วทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรม
5. นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ อภิปรายโดยการชี้ตาราง และการพรรณนา

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จาก แบบทดสอบท้ายชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน มาหาค่าวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย คือ สถิติ t – test (Dependent Samples)

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจ มาหาค่าวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. สถิติที่ใช้วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์

1.1 หาค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด (IOC: Index of Item Objective Congruence) คำนวณค่า IOC ดังนี้ (Rovinelli and Hambleton, 1977, p.49-60)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดยที่ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

มีเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้

- ให้ 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนี้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนี้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์
 -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนี้ไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

1.2 การหาค่าความยาก (Difficulty) ของแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน โดยใช้สูตร P ดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี, 2541, น.195)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P แทน ค่าความยากของข้อสอบ

R แทน จำนวนผู้ตอบถูก

N แทน จำนวนคนทั้งหมด

1.3 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ทางการเรียนรายข้อ (r) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total Correlation) (บุญชม ศรีสะอาดและคณะ. 2550 : 85)

$$r = \frac{H-L}{N}$$

- เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
 H แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงตอบถูก
 L แทน จำนวนคนในกลุ่มต่ำตอบถูก
 N แทน จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

1.4 การหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์ทางการเรียน โดยวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Method) จากสูตร KR-20 ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2548 : 80-81)

$$KR-20 = r_r = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right]$$

- เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ
 n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบทั้งฉบับ
 p แทน อัตราส่วนของผู้ตอบถูกในข้อนี้
 q แทน อัตราส่วนของผู้ตอบผิดในข้อนี้
 S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1 ร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

- เมื่อ P แทน ร้อยละ
 f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงร้อยละ
 N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) มีสูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

- เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ใช้สูตร ดังนี้ (สมบัติท้ายเรื่อกำ, 2546, น.123)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 fx แทน ความถี่ของคะแนนแต่ละค่า
 N แทน จำนวนคะแนน
 Σ แทน ผลรวม

4. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{(n-1)}}}$$

t – test (Dependent Samples) (บุญชม ศรีสะอาด. 2548) ดังนี้

เมื่อ T แทน สถิติทดสอบที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤต จากการแจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
 D แทน ค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน
 n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างหรือจำนวนคู่คะแนน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก และศึกษาความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณร รวมทั้งศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 28 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก จำนวน 5 ชุด 2) แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด ชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

ตอนที่ 3 ผลของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

ตอนที่ 4 ผลระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 คะแนนแบบทดสอบชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์
และคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ลำดับที่	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	รวม	ทดสอบ หลังเรียน
	10 คะแนน	10 คะแนน	10 คะแนน	10 คะแนน	10 คะแนน		
1	7	8	7	8	8	38	14
2	7	7	8	8	7	37	14
3	8	8	7	8	8	39	17
4	7	8	8	7	8	38	16
5	7	6	8	8	7	36	17
6	8	8	7	8	8	39	16
7	7	8	8	7	7	37	15
8	8	7	8	8	8	39	16
9	8	7	8	8	7	38	14
10	7	8	8	7	8	38	16
11	9	9	10	9	10	47	17
12	9	10	9	8	9	45	19
13	8	7	8	7	8	38	16
14	8	8	7	8	9	40	17
15	9	10	9	10	9	47	18
16	7	7	8	8	8	38	14
17	8	8	7	8	8	39	15
18	8	7	8	8	7	38	16
19	9	10	9	9	10	47	19
20	10	9	10	9	10	48	18
21	10	9	8	10	9	46	19
22	9	10	10	9	9	47	17
23	8	7	8	7	8	38	15
24	7	8	8	8	7	38	15
25	8	8	8	8	9	41	16
26	7	8	8	8	8	39	18

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ลำดับที่	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 5	รวม	ทดสอบ หลังเรียน
	10 คะแนน	10 คะแนน	10 คะแนน	10 คะแนน	10 คะแนน		
27	8	8	7	8	8	39	19
28	9	9	9	10	9	46	19
รวม	225	227	228	229	231	1140	462
เฉลี่ย	8.04	8.11	8.14	8.18	8.25	40.71	16.5
ร้อยละ	80.36	81.07	81.43	81.79	82.5	81.43	96.25

จากตารางที่ 4.1 คะแนนแบบทดสอบชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ได้เท่ากับ 81.43 / 96.25

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ดังตารางที่ 4.2 และตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์การอ่านจากชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลการทดสอบ	จำนวนนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig
ก่อนเรียน	28	10.7143	4.87831	31.999	.000*
หลังเรียน		16.5000	2.77778		

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์การอ่านจากชุดกิจกรรมการอ่านมหานិบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.3 ผลคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 รูป

ลำดับ	ก่อนเรียน	ร้อยละ	หลังเรียน	ร้อยละ
1	8	40	14	70
2	7	35	14	70
3	12	60	17	85
4	11	55	16	80
5	11	55	17	85
6	10	50	16	80
7	10	50	15	75
8	10	50	16	80
9	7	35	14	70
10	9	45	16	80
11	10	50	17	85
12	15	75	19	95
13	10	50	16	80
14	9	45	17	85
15	13	65	18	90
16	8	40	14	70
17	9	45	15	75
18	10	50	16	80
19	13	65	19	95
20	12	60	18	90
21	14	70	19	95
22	11	55	17	85
23	11	55	15	75
24	9	45	15	75
25	10	50	16	80

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ลำดับ	ก่อนเรียน	ร้อยละ	หลังเรียน	ร้อยละ
26	12	60	18	90
27	14	70	19	95
28	15	75	19	95

จากตารางที่ 4.3 ผลคะแนนแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 รูป ทำแบบทดสอบเรื่องการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การสลับข้อพบว่า นักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนที่ทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยมีคะแนนเพิ่มขึ้น 4 - 6 คะแนน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 82.14 และคะแนนเพิ่มขึ้น 7 - 9 คะแนน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 17.86 สรุปได้ว่า คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน มีคะแนนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ตอนที่ 3 ผลของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 คะแนนของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ลำดับ	หลังเรียน	ร้อยละ	เกณฑ์ผ่านไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80
1	14	70	-
2	14	70	-
3	17	85	ผ่าน
4	16	80	ผ่าน
5	17	85	ผ่าน
6	16	80	ผ่าน
7	15	75	-
8	16	80	ผ่าน
9	14	70	-
10	16	80	ผ่าน

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ลำดับ	หลังเรียน	ร้อยละ	เกณฑ์ผ่านไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80
11	17	85	ผ่าน
12	19	95	ผ่าน
13	16	80	ผ่าน
14	17	85	ผ่าน
15	18	90	ผ่าน
16	14	70	-
17	15	75	-
18	16	80	ผ่าน
19	19	95	ผ่าน
20	18	90	ผ่าน
21	19	95	ผ่าน
22	17	85	ผ่าน
23	15	75	-
24	15	75	-
25	16	80	ผ่าน
26	18	90	ผ่าน
27	19	95	ผ่าน
28	19	95	ผ่าน

จากตารางที่ 4.4 ผลของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนสามแฉกรมีความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.42 และนักเรียนสามแฉกรมีความสามารถไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.57

ตอนที่ 4 ผลระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ จำนวน 28 รูป ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงระดับความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 รูป

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
เนื้อหา	4.42	0.55	มากที่สุด
1. คำชี้แจงของชุดกิจกรรมต่าง ๆ มีความชัดเจน	4.11	0.69	มาก
2. อธิบายเนื้อหาในแต่ละชุดกิจกรรมมีความชัดเจน	4.39	0.57	มาก
3. ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละชุดกิจกรรมต่าง ๆ	4.21	0.57	มาก
4. เนื้อหาในชุดกิจกรรมต่าง ๆ มีความชัดเจน	4.36	0.56	มาก
5. ความถูกต้องของเนื้อหาในชุดกิจกรรมต่าง ๆ	4.64	0.49	มากที่สุด
6. ชุดกิจกรรมมีความน่าสนใจที่จะเรียนรู้	4.57	0.50	มากที่สุด
7. ความเหมาะสมของเนื้อหากับระดับของผู้เรียน	4.29	0.66	มาก
8. นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรม	4.82	0.39	มากที่สุด
แบบทดสอบ	4.52	0.50	มากที่สุด
9. ความชัดเจนของคำสั่งของแบบทดสอบชุดกิจกรรม	4.36	0.49	มาก
10. ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาชุดกิจกรรมกับแบบทดสอบ	4.61	0.50	มากที่สุด
11. จำนวนข้อของแบบทดสอบชุดกิจกรรม	4.54	0.51	มากที่สุด
12. ความเหมาะสมของคำถามแต่ละชุดกิจกรรม	4.64	0.51	มากที่สุด
13. ความเหมาะสมของคำตอบและตัวเลือกแต่ละข้อ	4.43	0.50	มากที่สุด
การคิดวิเคราะห์	4.62	0.49	มากที่สุด
14. ชุดกิจกรรมสามารถพัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์	4.75	0.44	มากที่สุด
15. ชุดกิจกรรมช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การอ่านเพื่อการคิดวิเคราะห์	4.54	0.51	มากที่สุด
16. ชุดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้	4.68	0.48	มากที่สุด
17. ชุดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น	4.57	0.50	มากที่สุด
18. ชุดกิจกรรมช่วยให้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เป็น	4.71	0.46	มากที่สุด
19. นักเรียนสามารถอ่านและทำความเข้าใจกิจกรรมได้ด้วยตนเอง	4.50	0.51	มากที่สุด
20. ชุดกิจกรรมช่วยให้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงได้	4.61	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.51	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 แสดงระดับความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉกรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 รูป พบว่าความพึงพอใจภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.51, S.D = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นว่า ด้านเนื้อหา (Mean = 4.42, S.D = 0.55) ด้านแบบทดสอบ (Mean = 4.52, S.D = 0.50) และด้านการคิดวิเคราะห์ (Mean = 4.62, S.D = 0.49)

ด้านเนื้อหา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ เรื่องนักเรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนด้วยชุดกิจกรรม (Mean = 4.82, S.D = 0.39) ความถูกต้องของเนื้อหาในชุดกิจกรรมต่างๆ (Mean = 4.64, S.D = 0.49) ชุดกิจกรรมมีความน่าสนใจที่จะเรียนรู้ (Mean = 4.57, S.D = 0.50) และอยู่ในระดับ มาก คือ อธิบายเนื้อหาในแต่ละชุดกิจกรรมมีความชัดเจน (Mean = 4.39, S.D = 0.57) เนื้อหาในชุดกิจกรรมต่างๆ มีความชัดเจน (Mean = 4.36, S.D = 0.56) ความเหมาะสมของเนื้อหา กับระดับของผู้เรียน (Mean = 4.29, S.D = 0.66) ปริมาณของเนื้อหาในแต่ละชุดกิจกรรมต่าง ๆ (Mean = 4.21, S.D = 0.57) คำชี้แจงของชุดกิจกรรมต่าง ๆ มีความชัดเจน (Mean = 4.11 S.D = 0.69)

ด้านแบบทดสอบ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ ความเหมาะสมของคำถามแต่ละชุดกิจกรรม (Mean = 4.64, S.D = 0.51) ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาชุดกิจกรรมกับแบบทดสอบ (Mean = 4.61, S.D = 0.50) จำนวนข้อของแบบทดสอบชุดกิจกรรม (Mean = 4.54, S.D = 0.51) ความเหมาะสมของคำตอบและตัวลวงแต่ละข้อ (Mean = 4.43, S.D = 0.50) และอยู่ในระดับ มาก คือ ความชัดเจนของคำสั่งของแบบทดสอบชุดกิจกรรม (Mean = 4.36, S.D = 0.49)

ด้านการคิดวิเคราะห์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกรายการ ได้แก่ ชุดกิจกรรมสามารถพัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ (Mean = 4.75, S.D = 0.44) ชุดกิจกรรมช่วยให้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ (Mean = 4.71, S.D = 0.46) ชุดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ได้ (Mean = 4.68, S.D = 0.48) ชุดกิจกรรมช่วยให้ฝึกทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์และสมเหตุสมผล (Mean = 4.61, S.D = 0.50) ชุดกิจกรรมช่วยให้นักเรียนแยกแยะข้อเท็จจริงแลข้อคิดเห็น (Mean = 4.57, S.D = 0.50) ชุดกิจกรรมช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การอ่านเพื่อการคิดวิเคราะห์ (Mean = 4.54, S.D = 0.51) นักเรียนสามารถอ่านและทำความเข้าใจกิจกรรมได้ด้วยตนเอง (Mean = 4.50, S.D = 0.51)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก สำหรับนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ
3. เพื่อศึกษาความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80 / 80
2. นักเรียนสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนสามเณรมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์การอ่านมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม
4. ความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกของนักเรียนสามเณรอยู่ในระดับมาก

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 28 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก จำนวน 5 ชุด
2. แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ชุด ชนิดปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงเรื่องการเรียนการสอน โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก จำนวน 5 ชุด โดยใช้เวลา 7 ครั้ง รวมเวลา 21 ชั่วโมง
2. ผู้สอนสอนเรื่องหลักการคิดวิเคราะห์ ยกตัวอย่างและใช้แบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่าน ก่อนเรียน (Pre – test) และใช้ข้อสอบชุดเดียวกันนำมาใช้ทดสอบหลังเรียน (Post – test) โดยสลับข้อ เมื่อใช้ชุดกิจกรรมการอ่านครบทั้ง 5 ชุดแล้ว
3. ผู้สอนใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก ครั้งที่ 1 - 5 แต่ละชุดกิจกรรมใช้เวลาชุดละ 3 ชั่วโมง ทั้ง 5 ชุดนี้นักเรียนจะเรียนรู้โดยตนเอง แล้วทำแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์หลังเรียนและเก็บคะแนนทุกๆ ครั้ง
4. หลังจากเรียนครบทั้ง 5 ชุดแล้วทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรม
5. นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ อภิปรายโดยใช้ตาราง และการพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จาก แบบทดสอบท้ายชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลัง

เรียน มาหาค่าวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ สถิติ t – test (Dependent Samples)

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจ มาหาค่าวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ สรุปผลดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ได้เท่ากับ 81.43 / 96.25

2. ผลเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ พบว่านักเรียนสามเณรมีความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านผ่านเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 เกณฑ์ตามที่กำหนดไว้จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.42 และนักเรียนสามเณรมีความสามารถไม่ผ่านจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.57

4. ระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ พบว่าความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51)

5.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ พบว่าชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ได้เท่ากับ 81.43 / 96.25 เนื่องมาจากชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นได้ดำเนินตามขั้นตอนของการสร้างชุดกิจกรรมอย่างมีระบบ โดยได้

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดกิจกรรมของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น วิชัย วงศ์ใหญ่ (2525) สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2550) ตลอดจนศึกษาเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยประกอบกับศึกษาข้อมูลทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ มาสร้างเป็นชุดกิจกรรม ส่งผลให้จุดประสงค์ และแบบทดสอบสอดคล้องกับการคิดวิเคราะห์ ทำให้เนื้อหา มีความเหมาะสมและเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพของนักเรียนสามแฉก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศกลวรรณ นภาพร (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับดี และมีประสิทธิภาพ 87.29/83.95 และมีคุณภาพด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก มีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.64 มีคุณภาพด้านเทคโนโลยีการศึกษาอยู่ในระดับดี และคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.33 และสุจิตรา แก้วจินดา (2555) ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 85.47 / 87.18 ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

2. ผลเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียน ชุดกิจกรรมการอ่าน มหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามแฉก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ดังนี้

1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์การอ่าน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนชุดกิจกรรมการอ่านเท่ากับ 10.71 ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนชุดกิจกรรมการอ่าน เท่ากับ 16.50

2) ผลคะแนนแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนสามแฉก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 28 รูป ทำแบบทดสอบเรื่องการคิดวิเคราะห์การอ่านก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การสลับข้อพบว่า นักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนที่ทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยมีคะแนนเพิ่มขึ้น 4 - 6 คะแนน จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 82.14 และคะแนนเพิ่มขึ้น 7 - 9 คะแนน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 17.86 สรุปได้ว่า คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน มีคะแนนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนตามนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย เนื่องจากนักเรียนสามแฉกมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์พิจารณา ค้นหาใคร่ครวญ โดยใช้เหตุผลเป็นหลักในการหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์แบบอย่างสมเหตุสมผลก่อนที่จะตัดสินใจ โดยการใช้หลักการคิดวิเคราะห์ 3 อย่าง ของอเนก พ.อนุกุลบุตร (2547, น.62-63) คือ การคิดวิเคราะห์ส่วนประกอบ สามารถแยกแยะ

ค้นหาส่วนประกอบหรือเรื่องราวต่างๆ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยหาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล ความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้ง และการวิเคราะห์หลักการ ความสามารถว่าอะไรเป็นหลักการสำคัญหรือประเด็นสำคัญบ้างและหาข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา แก้วจินดา (2555) ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นางจิตตรา พิกุลทอง (2557) การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยแบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ศกฉวรรณ นภาพร (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 รัชนิดา ญาณ โภมุต (2557) การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง อ่านถึ่ถ้วนชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาขารวทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย เรื่อง อ่านถึ่ถ้วนชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 เล่ม ก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.06 และ 26.41 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ พบว่า ผลของความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.42 ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 28.57 จะเห็นได้ว่านักเรียนผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.42 :ซึ่งมีมากกว่านักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ดังนั้นกล่าวได้ว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้การคิดวิเคราะห์การอ่านส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การเรียนรู้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 โดยใช้ชุดกิจกรรม เนื่องจากการใช้ชุด

กิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก มาเป็นองค์ประกอบในการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนได้อ่านและสามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาในเรื่องที่อ่านได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุนทร อมรวิวัฒน์ (2541: 130) ได้กล่าวว่า วิธีการคิดวิเคราะห์เป็นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นถึงกระบวนการการคิดเพื่อแก้ปัญหาการคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดตีความ การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ การคิดแบบย้อนทวนการคิดจำแนกแยกแยะ การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์และการคิดจัดอันดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิรา แก้วจินดา (2555) ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รัชนิดา ญาณโกมุท (2557) การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง อ่านถึถ้วนชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสายธารวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย เรื่อง อ่านถึถ้วนชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 เล่ม ก่อนเรียนและหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.06 และ 26.41 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ระดับความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกนักเรียนสามแฉกร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ พบว่าความพึงพอใจภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 เนื่องมาจากในชุดกิจกรรมจะมีทั้งคำถาม แบบทดสอบ และแบบฝึกซึ่งนักเรียนสามแฉกรสามารถเรียนรู้การคิดวิเคราะห์และอ่านมหานิบาตชาดกได้ด้วยตนเอง และมีเนื้อหาที่กะทัดรัดชัดเจนทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน สามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาได้ตลอดจนนำเนื้อหาในเรื่องที่อ่านไปใช้เป็นคำตอบในการทำแบบทดสอบได้ ทำให้นักเรียนมีความสุขและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับทิสนา เขมมณี (2550 : 301-302) ได้กล่าวว่า ในการเรียนรู้ต้องให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกคิด ฝึกตั้งคำถาม เพราะคำถามเป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งความรู้ควรให้ผู้เรียนฝึกการถาม-ตอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจำในเรื่องที่ศึกษารวมทั้งได้ฝึกการใช้เหตุผล การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ ฝึกค้นหาคำตอบจากเรื่องที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนิดา ญาณโกมุท (2557) การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะ เรื่อง อ่านถึถ้วนชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสายธารวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่าน คติวิเคราะห์ภาษาไทย เรื่อง อ่านถ้อยถนชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งหมด 6 เล่ม ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($= 4.46$, S.D. = 0.49) ดาวเรือง แก่นทอง (2553) ชุดกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีการสอนแบบอุปนัยร่วมกับเทคนิคผังมโนภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีการสอนแบบอุปนัยร่วมกับเทคนิคผังมโนภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($= 4.55$) จิตตรา พิภูลทอง (2557) การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจจากการเรียน เรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยแบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด ศกฉวรรณ นภาพร (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด และสุวรรณี หนองหลวง (2555) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องการเคลื่อนที่แบบต่างๆ วิชา ฟิสิกส์เพิ่มเติม 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมพัชรกิติยาภา 2 กำแพงเพชรผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การเคลื่อนที่แบบต่างๆ วิชาฟิสิกส์เพิ่มเติม 1 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (x) เท่ากับ 4.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.69

5.3 ข้อค้นพบจากงานวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกทั้ง 5 ชุด มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ คือ 80/80 เท่ากับ 81.43/96.25 แสดงให้เห็นว่า คะแนน 81.43 เป็นคะแนนที่มาจากแบบทดสอบชุดกิจกรรมทั้ง 5 ชุดนั้นมีข้อสอบบางข้อค่อนข้างยากมาก จึงทำให้นักเรียนสามเณรวิเคราะห์ไม่ได้ ซึ่งอาจต้องปรับข้อสอบบางข้อเมื่อเวลาที่จะนำไปใช้ เช่น อาจจะต้องปรับคำถาม หรือคำตอบให้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง มหานิบาตชาดกที่ผู้วิจัยนำมาเรียบเรียงใหม่นั้น ตามปกตินิบาตชาดกจะเป็นเรื่องที่มีเนื้อหายาว ละเอียดยากต่อการจดจำ ที่สำคัญเมื่อนำมาทำเป็นเรื่องการคิดวิเคราะห์

การอ่านและมีแบบทดสอบให้เลือก อาจทำให้นักเรียนสามเณรเกิดการลังเลใจหรืออาจมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคำตอบในแต่ละข้อ

2. จะเห็นได้ว่าจากแบบทดสอบความสามารถการคิดวิเคราะห์การอ่านของนักเรียนสามเณรผ่านเกณฑ์จำนวน 20 รูป ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 8 รูป แต่เนื่องจากตั้งเกณฑ์ไว้ร้อยละ 80 ที่ไม่ผ่านจำนวน 8 รูป มีคะแนนร้อยละ 70 – 75 ก็ถือว่าผ่าน ถ้าพิจารณาคะแนนทั้งหมดแล้วคิดเป็นร้อยละ จะเห็นได้ว่าแบบทดสอบชุดนี้มีความง่ายเพราะเนื่องมีเนื้อสั้นๆ คำตอบมีความชัดเจนมากกว่าแบบทดสอบชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกทั้ง 5 ชุด

3. ในเรื่องระดับความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่านักเรียนสามเณรมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกๆ ด้าน สรุปว่า ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก และแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์การอ่านสามารถนำมาใช้พัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติได้เป็นอย่างดี

5.4 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยไปใช้

1.1 ในการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ครูต้องเน้นให้นักเรียนสามเณรอ่านคำแนะนำสำหรับนักเรียนให้เข้าใจก่อน และในการเรียนการสอนครูจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำแนะนำสำหรับครู และการนำแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์มาทดสอบก่อนเรียนและเมื่อดำเนินการเรียนการสอนเสร็จแล้วให้นำแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์มาทดสอบหลังเรียนอีกครั้ง จะทำให้ทราบถึงความก้าวหน้าการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร

1.2 เมื่อเสร็จสิ้นการทดสอบการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกในแต่ละครั้ง ควรมีการอภิปรายเสนอผลงานร่วมกับเพื่อนในห้องเรียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้ให้นักเรียนสามเณรช่วยกันระดมความคิดและคิดวิเคราะห์ และออกมานำเสนอเป็นกลุ่ม หรือส่งตัวแทนของกลุ่มออกมานำเสนอในหน้าชั้นเรียน

1.3 การส่งเสริมการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสามเณร ครูจะต้องให้เวลากับนักเรียนสามเณรในการปรับตัวที่จะต้องทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งในช่วงระยะเวลาสัปดาห์แรกนักเรียนสามเณรอาจจะไม่ค่อยเข้าใจในการคิดวิเคราะห์เนื้อหาในมหานิบาตชาดก ในขณะที่นักเรียนสามเณรคิดวิเคราะห์ไม่ได้ ครูควรเข้าไปช่วยแนะนำวิธีการคิดวิเคราะห์แก่นักเรียนสามเณรเพื่อให้นักเรียนสามเณรเข้าใจและมีวิธีการคิดวิเคราะห์ที่ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องผลของการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาดชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ที่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนสามแฉกร กับตัวแปรอื่นๆ เช่น เจตคติต่อการเรียนการทำงานเป็นกลุ่ม

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาทักษะการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนในรายวิชาอื่นๆของนักเรียนสามแฉกร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. (2546). *กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : กระทรวง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *การคิดเชิงวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ : บริษัทซัคเซส มีเดีย จำกัด.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *สำนักงานสำนักนายกรัฐมนตรีทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ : ไอเดียสแควร์.
- จิตตรา พิภุตทอง. (2557). *รายงานผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ CIRC ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559, จาก <http://www.krabiedu.net/index.php?name=research&file=readresearch&id=144>*
- จรัญ คำยัง. (2549). *แนวการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการ.
- ฉวีวรรณ อุทานันท์. (2542). *การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน (Reading and Reading Promotion)*. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ.
- _____. (2542). *เทคนิคการอ่าน (Reading Techniques)*. กรุงเทพมหานคร : ศิลปาบรรณาการ.
- ชนาธิป พรกุล. (2552). *การออกแบบการสอน การบูรณาการ การอ่าน การคิดวิเคราะห์และการเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท วี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- ชวลิต ศรีคำ และชัยศักดิ์ ทีลาจรัสกุล. (2552). *การอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และประเมินค่า*. กรุงเทพฯ : โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน.
- ฐานิสร์ ชาครัดพงศ์. (2515). *ความรู้เรื่องชาดก อักษรสาร*. พิมพ์เนื่องในโอกาสงานสี่ศาสตราจารย์ 9 กันยายน 2515. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ดาวเรือง แก่นทอง. (2553). *การสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยใช้วิธีการสอนแบบอุปนัยร่วมกับเทคนิคผังโนภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. สืบค้นจาก <http://202.29.16.43/opac/BibDetail.aspx?bibno=1126227>
- ทิตินา แยมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเกื้อ ควหาเวช. (2542). *นวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินติ้ง,

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพมหานคร : 9119 เทคนิค ฟรีนดิง.
- เปลื้อง ณ นคร. (2544). *ศิลปะแห่งการอ่าน : หลักวิธีการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). (2531). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์ มหาวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี). (2513). *ปริทรรศน์เวสสันดรชาดก*. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์บรรณาการ.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ. (2558). *ศาสตร์การคิด*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
- กรินทร์ วารินกฤ. (2553). *การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำยาก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (หลักสูตรและการสอน). นุริรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- มันนา นาคบุตร. (2542). *การอ่านเพื่อชีวิต*. นครปฐม : สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- รัชนิดา ญาณโกมุท. (2557). *การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ภาษาไทย โดยใช้แบบฝึกทักษะเรื่องอ่านถ้อยสั้น ชวนคิดพินิจวิเคราะห์เรื่องราว กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. ศรีสะเกษ : โรงเรียนสาธิตวิทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นามมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์.
- _____. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจิตรา การกลาง. (2549). *รายงานการคิดวิเคราะห์แนวคิดและวิธีจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- วิชา ทรวงแสง. (2543). *การพัฒนารูปแบบเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านสำหรับนักศึกษา สถาบันราชภัฏ*. กรุงเทพฯ : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศกวรรณ นภาพร. (2554). *การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิวกานต์ ปทุมสุติ. (2553). *คู่มือการอ่านคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร : นวสาส์นการพิมพ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2544). *ทศปารมี ทศพิธราชธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- สนิท ตั้งทวี. (2527). *วรรณคดีและวรรณกรรมศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- สุจิรา แก้วจินดา. (2555). *การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุชีพ ปัญญาภาพ. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). *หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2541). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ : ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ.
- สุวรรณณี หนองหลวง. (2555). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ วิชา ฟิสิกส์เพิ่มเติม 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. สืบค้นจาก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/blog/post.php?mid=50016&cid=7&did=160>
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). *21วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- อเนก พ. อนุกุลบุตร. (2547). *การคิดวิเคราะห์*. วังการศรู, 2(8), 62-63.

ภาษาต่างประเทศ

- Blackeslee, T.R. (1980). *Right brain, a new understanding of the unconscious mind and It's creative powers*. New York : Anchor Press/ Doubleday.
- Bodi, S. (1988). "Critical Thinking and Bibliographic Instruction: The Relationship". *The Journal of Academic Librarianship*. 14(July 1988), 150-153.
- Bourne, Lyle E., Bruce R, Ekstrand and Roger L. Dominoski, (1971). *The Psychology of Thinking*. New Jersey : Prentice-Hall.
- De Bono, E. (1994). *De Bono's thinking course*. (Revised ed.) New York : Facts on File.
- De Bono, Edward. (1982). *Cateral Thinking: A Text Book of Creativity*. Haronds Wort : Penquine Book.
- Donald R. Miller. (2004). "An Assessment of Critical Thinking: Can Pharmacy Students Evaluate Clinical Studies Like Experts?". *American Journal of Pharmaceutical Education*. 120(5) (March 2004).
- Ennis, Robert H. (1985). *A Logical Basic for Measuring Critical Thinking Skills*. *Journal of Education*

Leadership. 43 (October, 1985), 45-48.

Holman, G. G. (1998). *“Correlational Study to Determine the Effects of the Accelerated Reader Program on the Reading Comprehension of Fourth and Fifth-grade Students In Farty County, Georgia,”*
Dissertation Abstracts International. 459(03) : 4589-A.

Morgan, Cliffeerd T. (1978). *“Thinking and Problem Solving”*, A Brief Introduction to Psychology. 2nd ed.
New Delhi : Tata McGraw-Hill.

Rawlinson, J.G. (1971). *Creative Thinking and Brainstorming*. New York : Management Raining Limited.

Watson, G. and Glaser, E.M. (1964). *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal Manual*.
New York : Harcourt Brace World.

ด
พ
ค

ภาคผนวก

ภาคผนวก
ก ชุดกิจกรรมการอ่าน

การพัฒนาชุดกิจกรรม
การอ่านมหานิပါတชาดกเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ

ชุดกิจกรรม
การอ่านมหานิပါတชาดก

คำนำ

การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
สามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ มีทั้งหมดจำนวน 5 ชุด ดังนี้

ชุดกิจกรรมที่ 1 การอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง พระเตมีย์ชาดก

ชุดกิจกรรมที่ 2 การอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง พระชนกชาดก

ชุดกิจกรรมที่ 3 การอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง พระสุวรรณสามชาดก

ชุดกิจกรรมที่ 4 การอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง พระมโหสถชาดก

ชุดกิจกรรมที่ 5 การอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง พระกฐินัทชาดก

การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
สามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ชุดกิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เกิด
ทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามความสามารถ
ของแต่ละคน โดยรู้จักการจำแนก แยกแยะข้อมูล โดยคิดวิเคราะห์ข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
ตลอดจนจุดเด่นจุดด้อยได้

ชุดกิจกรรมที่ใช้ศึกษานี้เป็นชุดกิจกรรม การอ่านมหานิบาตชาดก ชุดกิจกรรมนี้สามารถ
นำไปใช้ได้ทั้งเวลาเรียนและนอกเวลา เพื่อเป็นการฝึกทักษะในการเรียนรู้เรื่องการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนสามเณร ก่อนการทำชุดกิจกรรมนักเรียนอ่านคำแนะนำ และคำชี้แจงให้เข้าใจถึง
ขั้นตอนและวิธีการทำชุดกิจกรรม แล้วจึงลงมือปฏิบัติตามคำชี้แจงในแต่ละชุดกิจกรรม ชุด
กิจกรรมนี้ ได้ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเนื้อหา และความสอดคล้องว่ามีคุณภาพ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าชุดกิจกรรม การอ่านมหานิบาตชาดก นี้จะเป็นประโยชน์แก่
นักเรียน ครูผู้สอน และผู้ที่สนใจได้เป็นอย่างยิ่ง

พระครูสังฆรักษ์ ศราวุธ สุทสุตโน (มักได้)

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

คำแนะนำสำหรับครู

1. ศึกษาชุดกิจกรรมมาล่วงหน้าอย่างละเอียด
2. เตรียมสื่ออุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่จะต้องใช้ทำใบงานในแต่ละครั้งให้พร้อมและจัดกิจกรรม โดยเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ นักเรียนสามเณรเกิดการพัฒนาคำตอบต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา
3. อธิบายให้นักเรียนทราบถึงจุดประสงค์ของการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ นักเรียนได้ประโยชน์สูงสุดจากการใบงานและแบบทดสอบ
4. ขณะปฏิบัติกิจกรรมควรกระตุ้นให้นักเรียนสามเณร ได้เรียนรู้อย่างตั้งใจ ครูสังเกตและประเมินพฤติกรรมนักเรียนสามเณร เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บรรลุตามจุดประสงค์อย่างมีคุณภาพ
5. เมื่อแบบทดสอบก่อนเรียน และทำใบงานครบแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนในกระดาษคำตอบ
6. ตรวจสอบกระดาษคำตอบของแบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน เพื่อดูพัฒนาการเรียนรู้ และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน และตรวจแนวคำตอบใบงานจากใบเฉลยกิจกรรม

คำแนะนำสำหรับนักเรียน

การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน สามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ ชุดกิจกรรมที่ 1 การอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง พระเทมีย์ชาดก เป็นชุดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนพัฒนาการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้นักเรียนอ่านคำแนะนำการใช้ และปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมที่ 1 การอ่านมหานิบาตชาดก เรื่อง พระเทมีย์ชาดกนี้ใช้เวลา 3 ชั่วโมง
2. อ่านคำแนะนำการใช้ชุดกิจกรรมการอ่านมหานิบาตชาดก เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้เข้าใจ
3. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ ในเวลา 30 นาที ลงในกระดาษคำตอบ
4. ศึกษาไปความรู้เรื่องหลักการคิดวิเคราะห์ อ่านและศึกษาเนื้อหาของมหานิบาตชาดก เรื่อง พระเทมีย์ชาดกแล้วทำใบงานที่กำหนดให้จนครบทุกใบงาน ตามลำดับ
5. ทำแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 10 ข้อ ในเวลา 15 นาที ลงในกระดาษคำตอบ
6. ตรวจสอบคำตอบของแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนทุกคน เพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของตนเอง และตรวจแนวคำตอบใบงานจากใบเฉลยใบงาน

ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง หลักการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ทั้งรายละเอียดและจำแนกแยกแยะข้อมูลองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุ เรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อย และจัดหมวดหมู่ เพื่อค้นหาความจริง ความสำคัญ แก่นแท้ องค์ประกอบหรือหลักการเรื่องนั้น ๆ สามารถอธิบายตีความสิ่งที่เห็น ทั้งที่อาจแฝงซ่อนอยู่ภายในสิ่งต่างๆ หรือปรากฏได้ชัดเจน รวมทั้งหาความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ ว่าเกี่ยวพันกันอย่างไร อะไรเป็นสาเหตุ ส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร อาศัยหลักการใด จนได้ความคิดเพื่อนำไปสู่การสรุป การประยุกต์ใช้ ทำนายหรือคาดการณ์สิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง เช่น แม่ครัวที่จะปรุงอาหาร จำเป็นอย่างไรจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับอาหารทุกชนิดที่จะนำมาปรุง ทั้งผัก หมู เนื้อ ไข่ ปลาและเครื่องปรุงชนิดต่าง ๆ ตลอดจนจะต้องมีความรู้ ในเรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุง รวมทั้งวิธีการการใช้อุปกรณ์เหล่านั้น

นอกจากนั้นยังจะต้องมีความรู้เรื่องขั้นตอน วิธีการปรุงอาหารนั้น ๆ อีกด้วย อาหารที่ปรุงจึงจะเป็นอาหารที่มีรสชาติที่เป็นเลิศ ดังนั้นการที่จะคิดวิเคราะห์ได้ดี จึงต้องมีความรู้เป็นพื้นฐานสำคัญ นักเรียนจึงต้องฝึกอ่าน ฝึกการฟังและแสวงหาข้อมูลความรู้ให้มากๆ หลักการคิดวิเคราะห์

อเนก พ.อนุกุลบุตร (2547 : 62-63) ได้กล่าวถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย ทักษะ 3 ประการ ดังนี้

1. การคิดวิเคราะห์แยกองค์ประกอบ (Analysis of elements) มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะว่า สิ่งสำเร็จรูปหนึ่งมีองค์ประกอบอะไร มีแนวทาง ดังนี้

1.1 วิเคราะห์ชนิด โดยมุ่งให้นักเรียนคิดและวินิจฉัยว่า บรรดาข้อความ เรื่องราว เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ใด ๆ ที่พิจารณาอยู่นั้น จัดเป็นชนิดใด ประเภทใด ลักษณะใด ตามเกณฑ์หรือหลักการใหม่ที่กำหนด เช่น เสียชีพอาย่าเสียสัตว์ ให้นักเรียนคิด (ช่วยกันคิด) ว่าเป็นข้อความชนิดใดและเพราะอะไรตามเกณฑ์ที่กำหนดให้ใหม่เหมือนในตำรา จุดสำคัญของการสอนให้คิดแบบวิเคราะห์ชนิดก็คือ ต้องให้เกณฑ์ใหม่และบอกเหตุผลที่จัดชนิดตามเกณฑ์ใหม่ที่กำหนด

1.2 วิเคราะห์สิ่งสำคัญ มุ่งให้คิดแยกแยะและวินิจฉัยว่าองค์ประกอบใด ที่สำคัญหรือไม่สำคัญ เช่น ให้ค้นหาสาระสำคัญ แก่นสาร ผลลัพธ์ ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อย

1.3 วิเคราะห์เลขณีย์ มุ่งให้คิดค้นหาสิ่งที่ปรากฏไว้ แฝงเร้นอยู่มิได้บ่งบอกไว้ตรง ๆ แต่มีร่องรอยส่งให้ เห็นว่ามีความจริงนั้นซ่อนอยู่

2. การสอนการคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of relationships) มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะว่า มีองค์ประกอบใดสัมพันธ์กัน สัมพันธ์กันแบบใด สัมพันธ์ตามกันหรือกลับกัน สัมพันธ์กันสูงต่ำเพียงไร มีแนวทางดังนี้

2.1 วิเคราะห์ชนิดความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดแบบค้นหาชนิดของความสัมพันธ์ว่าสัมพันธ์แบบตามกันกลับกัน ไม่สัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับองค์ประกอบ องค์ประกอบกับเรื่องทั้งหมด เช่น มุ่งให้คิดแบบค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งใดสอดคล้อง กับไม่สอดคล้องกับเรื่อง

2.2 วิเคราะห์ขนาดของความสัมพันธ์ โดยมุ่งให้คิดเพื่อค้นหาขนาด ระดับของความสัมพันธ์ เช่น สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับมากที่สุด (น้อยที่สุด) กับสิ่งใด

2.3 วิเคราะห์ขั้นตอนของความสัมพันธ์ มุ่งให้คิดเพื่อค้นหาลำดับขั้นของความสัมพันธ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่เป็นเรื่องแปลกใหม่ เช่น สิ่งใดเป็นต้นเหตุ ต้นกำเนิดของปัญหา สิ่งใดเป็นผลที่ตามมา ผลสุดท้ายของเรื่องราว

2.4 วิเคราะห์วัตถุประสงค์และวิธีการ มุ่งให้คิดและค้นหาการกระทำ พฤติกรรม พฤติการณ์ มีเป้าหมายอะไร เช่น ให้คิดและค้นหาว่า การกระทำนั้นเพื่อบรรลุผลอะไร ผลคือเกิดวินัยในตนเอง ความไพเราะของคนตรีขึ้นอยู่กับอะไร ขึ้นอยู่กับจังหวะ ความตอนที่เกี่ยวข้องอย่างไรกับวัตถุประสงค์ของเรื่อง ผลคือสนับสนุนหรือขยายความ

2.5 วิเคราะห์สาเหตุและผลที่เกิดตามมา มุ่งให้คิดแบบแยกแยะให้เห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ซึ่งเป็นยอดปรารถนาประการหนึ่งของการสอนให้คิดเป็น คือ ค้นหาเหตุและผลได้ดี เช่น ให้คิดและค้นหาว่า สิ่งใดเป็นผลของ... (สาเหตุ) สิ่งใดเป็นเหตุของ... (ผล)

2.6 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ โดยให้ค้นหาแบบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สิ่ง แล้วบอกแบบความสัมพันธ์นั้น หรือเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์อื่นๆ ที่คล้ายกัน ทำนองเดียวกันในรูปอุปมาอุปไมย เช่น เซนติเมตร : เมตร อธิบายได้ว่า เซนติเมตรเป็นส่วนย่อยของเมตรเพราะฉะนั้นเซนติเมตร : เมตร คล้ายกับ ลูก : แม่

3. การสอนคิดวิเคราะห์หลักการ (Analysis of Organizational Principles) มุ่งให้นักเรียนคิดอย่างแยกแยะจนจับหลักการได้ว่า สิ่งสำเร็จรูปคุ่มองค์ประกอบต่าง ๆ อยู่ในระบบใด คือหลักการอะไร ขั้นตอนการวิเคราะห์หลักการต้องอาศัยการวิเคราะห์ขั้นต้น คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์เสียก่อน กล่าวคือ ต้องแยกแยะสิ่งสมบูรณ์หรือระบบให้เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญมีหน้าที่อย่างไร และองค์ประกอบเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับหาพิง อาศัยสัมพันธ์กันอย่างไร พิจารณาจนรู้ความสัมพันธ์ตลอดจนสามารถ

สรุป จับหัวใจ หรือหลักการได้ว่าการทำงานที่ทุกส่วนเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกัน เกาะกลุ่มกันคุ่มกันจนเป็นระบบอยู่ได้ เพราะหลักการใด ผลที่ได้เป็นการวิเคราะห์หลักการ (principle) ซึ่งเป็นแบบวิเคราะห์การสอนให้คิดแบบวิเคราะห์หลักการเน้นการสอนวิเคราะห์ดังนี้

3.1 วิเคราะห์โครงสร้าง มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะแล้วค้นหาโครงสร้างของสิ่งสำเร็จรูปนั้น ไม่ว่าจะปัญหาคือใหม่ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ข้อความ การทดลอง เช่น การค้นคว้านี้ (ทดลอง เนื้อเรื่องนี้ การพิสูจน์) ดำเนินการแบบใด คำตอบคือ นิยามแล้วพิสูจน์ - ตั้งสมมติฐานแล้วตรวจสอบ

3.2 การวิเคราะห์หลักการ มุ่งให้นักเรียนคิดแบบแยกแยะแล้วค้นหาความจริงแท้ของสิ่งนั้น เรื่องราวที่สำเร็จรูปนั้น โดยการคิดหาหลักการ เช่น หลักการสำคัญของเรื่องนี้มีว่าอย่างไร - ยึดความเสมอภาคระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์เหตุการณ์ครั้งนี้ดูกลามมากขึ้น (สงบ รุนแรง) เนื่องจากอะไรคำโฆษณา (แถลงการณ์ การกระทำ) ใช้วิธีใดจงใจให้ความหวัง

คิดวิเคราะห์

ควรคิดให้เป็น

ใบความรู้ที่ 2 พระเทมีย์ชาดก (พระเทมีย์ใบ้)

เมื่อครั้งอดีตกาลนานมาแล้วมีพระราชาทรงพระนามว่า พระเจ้ากาสิกราช ครองเมืองพาราณสี มีพระมเหสีพระนามว่า จันทาเทวี พระเจ้ากาสิกราชไม่มีพระราชโอรสที่จะครองเมืองต่อจากพระองค์ จึงโปรดให้พระนางจันทาเทวีทำพิธีขอพระโอรส พระนางทรงตั้งสัตยาธิษฐานให้พระอุโบสถศีลที่พระนางรักษาส่งผลให้ได้พระโอรส แรงอธิษฐานของพระนางทำให้ท้าวสักกเทวราช ต้องเสด็จไปอ่อนวอนให้เทพบุตรโพธิสัตว์ ซึ่งกำลังจะจุติจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาเกิดเป็นพระโอรสของพระนาง ไม่นานพระนางก็ทรงครรภ์ยังความปลาบปลื้มปิติแก่พระเจ้ากาสิ ข้าราชการบริวาร และชาวเมืองเป็นอย่างยิ่ง วันที่พระโอรสประสูตินั้นเกิดฝนตกตลอดทั้งแคว้นความแห้งแล้งหายไปหมด ไม่นานพญานาคเจริญเดิบโต พระโอรสจึงได้พระนามว่า พระเทมีย์ มีความหมายว่า เหตุแห่งความปรีดาแก่ผู้คนที่ปวง พระกุมารเทมีย์ทรงน่ารัก พระฉวีวรรณผุดผ่อง ทรงเลี้ยงง่าย

เมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์อยู่นั้น วันหนึ่งได้ทรงเห็นพระราชบิดาทรงสั่งให้ลงโทษโจร 4 คนอย่างทารุณ คือ คนหนึ่งให้เขียนด้วยเสี้ยนนามหนึ่งพันครั้ง คนหนึ่งให้ล่ามโซ่ตรวนขังไว้ในเรือนจำ คนหนึ่งให้เอาหอกทิ่มแทงให้ทั่วตัว และอีกคนหนึ่งให้เสียบด้วยหลาวแหลมจนตาย พระกุมารทรงเห็นแล้วทรงหวาดกลัว สะดุ้งกลัวในการทำบาปยิ่งนัก ทรงระลึกชาติในหนหลังได้ว่า เมื่อชาติก่อนนั้นพระองค์เคยเป็นพระราชแห่งเมืองนี้ เพราะบาปกรรมที่ทรงกระทำในครั้งนั้นทำให้พระองค์ต้องตกนรกถึงแปดหมื่นปี บัดนี้พระองค์กลับมาเกิดในเมืองนี้อีก ต่อไปก็คงจะได้เป็นผู้ครองเมืองนี้และกระทำบาปกรรมเช่นเดียวกับพระบิดา ซึ่งก็จะต้องไปสู่นรกอีกแน่นอน เมื่อทรงดำริเช่นนี้แล้ว ทรงสังเวชสลดพระทัย ไม่ทรงปรารถนาที่จะครองราชสมบัติอีกต่อไป ทรงนึกหาอุบายวิธีที่จะปลีกตัวให้พ้นจากราชสมบัติ จนหนุ่พระทัย เศร้าหมองไม่มีความสุข ครั้งนั้นเทพธิดาซึ่งเคยเป็นพระมารดาในอดีตชาติได้เนาะอุบายให้พระเทมีย์กุมาร จึงทรงอธิษฐานจิตให้มันคง ไม่หวั่นไหวที่จะปฏิบัติตามอุบายนั้น คือ แสร้งทำเป็นคนง่อย เป็นคนหูหนวกและเป็นใบ้

จนพระเทมีย์กุมารมีพระชนมายุ 16 พรรษา พระเจ้ากาสิกราชทรงพยายาม ทดลองพระโอรสด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้อวดอาหาร เผาที่ประทับ ปล่อยช้างและงู ให้มาจะทำร้าย ให้บรรทมอยู่กับอุจจาระ บรรทมบนความร้อน ให้หญิงสาวมา เล้าโลม เป็นต้น แต่พระโอรสก็ไม่มีปฏิกิริยาอะไร พวกพราหมณ์พากันทูลทำนายว่า พระเทมีย์กุมารเป็นคนกาลกิณีหากให้อยู่ในพระราชวังจะมีภัยเกิดขึ้น พระเจ้ากาสิกราชจึงตรัสสั่งให้นำพระเทมีย์กุมารไปฝังเสียที่ป่าช้า โดยมอบให้นายสารตีขับรถ ม้าบรรทุกพระกุมารไปจัดการเพียงลำพัง

ขณะที่นายสารตีกำลังขุดหลุมนั่นเอง พระเทมีย์กุมารก็เสด็จลงจากรถทรง ทดลองพระกำลัง โดยเสด็จดำเนินไปมาแล้วทรงจับท้ายรถควัดแกว่ง เมื่อทรงเห็นว่า ยังมีพระกำลังเหมือนเดิม จึงเสด็จมาหานายสารตีแล้วทรงเล่าเรื่องให้ฟัง

จากนั้นพระเทมีย์กุมารทรงตั้งพระทัยเด็ดเดี่ยวที่จะทรงผนวชในป่าคนเดียว แม้นายสารตีจะทูลอ้อนวอนหลายครั้ง เพื่อให้เสด็จกลับพระนครก็ไม่ทรงคล้อยตาม ตรัสแก่นายสารตีว่า

พระบิดาทรงสละพระองค์แล้ว พระมารดาที่ทรงอนุญาตแล้ว ประชาชนก็ไม่มีใครต้องการพระองค์แล้ว พระองค์จะไม่เสด็จกลับไปอีก จะมีประโยชน์อะไรในการบริโภคมกัม พระองค์บวชยังมีประโยชน์กว่า

จากนั้นทรงเล่าเรื่องในอดีตชาติ ซึ่งพระองค์ทรงเป็นพระราชาและเคยตกนรก ถึงแปดหมื่นปีให้นายสารตีฟัง จนนายสารตีมีความเลื่อมใสชอบบวชตามพระองค์ด้วย แต่พระกุมารไม่ทรงยินยอมตรัสสั่งให้นายสารตีนำรถและเครื่องประดับไปคืนพระราชา และแจ้งข่าวการบวชของพระองค์ให้พระราชบิดาทรงทราบ นายสารตีจึงจำใจจำยอม กลับพระราชวังตามที่พระเทมีย์กุมารตรัสสั่ง

เมื่อพระเจ้ากาสิกราชได้ทรงทราบว่า พระเทมีย์กุมารมิได้เป็นไปทรงพูดได้ เหมือนคนธรรมดา ทั้งมิได้เป็นง่อยและหูหนวกแต่ประการใด ทรงโสมนัสยินดีเป็นอย่างยิ่ง จึงตรัสสั่งเสนาข้าราชบริพารทั้งปวงให้จัดเตรียมเครื่องอุปกรณ์พิธีที่จะอภิเษกพระกุมารไว้ในราชสมบัติ แล้วพระองค์โดยผู้มีนายสารธินำทางก็เสด็จขึ้นม้าทรงตรงไปหาพระกุมารที่ป่าช้า โดยมีเสนาข้าราชบริพารเป็นจำนวนมากติดตามไป

พระเทมีย์ฤทัยทอดพระเนตรเห็นพระราชากำลังเสด็จมา ด้วยพระเดชานุภาพอันยิ่งใหญ่ จึงทรงถวายการต้อนรับด้วยอชยาศย์ไมตรี ทรงสนทนาได้ถามทุกข์สุขตามธรรมเนียม พระราชาเห็นพระโอรสผนวชเป็นฤทัย เสวยใบไม้ล้วนเป็นอาหารและประทับอยู่ลำพังในป่า จึงตรัสถามว่าเหตุใดจึงยังมีผิวพรรณผ่องใสร่างกายแข็งแรง พระเทมีย์ฤทัยตรัสตอบพระบิดาว่า

" อาตมามีร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณผ่องใสเพราะไม่ต้องเศร้าโศกถึงอดีต ไม่ต้องรอคอยอนาคต อาตมาใช้ชีวิตให้เป็นไปตามที่สมควรในปัจจุบัน คนพาลนั้นย่อมชুবชืดเพราะมัวโศกเศร้าถึงอดีต เพราะมัวรอคอยอนาคต "

พระราชาทรงอ่อนวอนให้พระเทมีย์ฤทัยเสด็จกลับไปครองราชสมบัติ จนกว่าจะมีพระราชบุตร ราชธิดาและมีพระชนมายุมากแล้วจึงค่อยทรงผนวช ตอนนี้ยังทรงเป็นหนุ่ม ประทับอยู่ในป่าคนเดียวจะมีประโยชน์อะไรเล่า

พระเทมีย์ฤทัยทูลตอบพระราชาวา

" การบวชเป็นเรื่องของคนหนุ่ม คนหนุ่มนั้นแหละควรประพฤติพรหมจรรย์ ข้อนี้นับชาติทั้งหลายสรรเสริญแล้ว อาตมาภาพจักประพฤติพรหมจรรย์ไม่ต้องการราชสมบัติ อาตมาภาพเคยเห็นพวกเด็กเป็นอันมาก เกิดมาแล้วยังไม่แก่ก็ตาย ของที่น่ารักต้องสิ้นไป บุคคลไม่ว่าจะเป็นชายหนุ่มหรือหญิงสาวก็ล้วนต้องตาย ใครจะประกันได้ว่าเรายังหนุ่มสาว ยังไม่ตาย อายุของคนเราเป็นของน้อย วันคืนล่วงไป ๆ ก็ย่อมทำให้อายุของเราแก่มากขึ้น ใกล้เคียงความตายมากขึ้นเหมือนปลาในน้ำน้อย ฉะนั้นเมื่อโลกถูกครอบงำ ห้อมล้อมด้วยสิ่งอันไม่เป็นประโยชน์ มหาบพิตรจะอภิเษกอาตมาภาพในราชสมบัติทำไมกัน "

พระเจ้ากาสิกราชทรงอ่อนวอนอีก ให้เสด็จกลับพระราชวัง แล้วพระองค์จะทรงมอบกองทัพทั้งหมดให้ ตลอดจนถึงราชสมบัติรวมทั้งพระสนม กำนัลผู้งาม สละราชย์ ล้วนแต่เป็นราชธิดา ผู้สูงศักดิ์คอยห้อมล้อมปรนนิบัติรับใช้

พระเตมีย์ฤๅษี ตรัสต่อไปว่า

" สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้ ถูกความแก่ห้อมล้อมไว้ ถึงไม่เป็นประโยชน์ คือ คืบและวันอันเป็นไปอยู่ มหาพิตรเมื่อด้ายที่เรากำลังทออยู่ ถูกช่างทอไปได้เท่าใด ส่วนที่จะต้องทอ ก็เหลือน้อยเท่านั้นฉันใด ชีวิตก็ฉันนั้นเหมือนกัน แม่น้ำไม่ไหลกลับไปสู่ที่สูงฉันใด อายุของคนเราก็ไม่ถอยกลับไปสู่ความเป็นเด็กอีกฉันนั้น แม่น้ำที่เต็มฝั่งย่อมพัดพา เอาต้นไม้ที่เกิดริมฝั่ง ให้หักโค่นลอยไปฉันใด ปวงชนก็ย่อมถูกรุขและมรณะพัดพาไปฉันนั้น เติมหาบพิตรอาตมภาพไม่ต้องการราชสมบัติ"

พระราชากาสิกราชทรงสดับคำสอนของพระเตมีย์ฤๅษีแล้ว ทรงมีศรัทธา เลื่อมใสขอผนวชในสำนักพระเตมีย์ฤๅษีด้วย แม้พวกเขาจะเข้าราชบริพารและประชาชนที่มาประชุมกันในที่นั้นต่างก็มีความเลื่อมใส ได้บวชตามพระราชเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีพระราชอีกหลายพระองค์ทรงผนวชตามพระเตมีย์ฤๅษี ไม่นานนักก็บรรลุมานสมาบัติ เมื่อมรณะแล้วไปเกิดบนพรหมโลก

พระเตมีย์ชาตกเป็นชาตกในอดีตของพระพุทธเจ้าชาติที่ 1 ในทั้งหมด 10 ชาติ ก่อนที่จะสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในพระเตมีย์ชาตกเป็นชาติที่ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมี (เนกขัมมะ หมายถึง การออกจากกาม, การออกบวช) โดยทรงสละราชสมบัติ แล้วออกผนวชเพื่อบำเพ็ญเนกขัมมบารมี ซึ่งทรงใช้ระยะเวลาจนถึง 16 ปีกว่าจะสามารถออกผนวชได้ตามความมุ่งหวัง

ข้อคิด คติธรรม

คนที่ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องอดทน อดกลั้น
พากเพียรและรู้จักรอเวลาอย่างอดทนให้คนนั้นไปสู่ความสำเร็จ
อย่างแท้จริง

ใบงานเรื่อง
การคิดวิเคราะห์เรื่องพระเทมีย์ขาดก (พระเทมีย์ใบ้)

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถาม

" สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้ ถูกความแก่ห้อมล้อมไว้ สิ่งไม่เป็นประโยชน์คือ คื่นและวันอันเป็นไปอยู่ มหาบพิตรเมื่อด้ายที่เรากำลังทออยู่ ถูกช่างทอไปได้เท่าใด ส่วนที่จะต้องทอก็เหลือน้อยเท่านั้นจันใด ชีวิตก็จันนั้นเหมือนกัน แม่น้ำไม่ไหลกลับไปสู่ที่สูงจันใด อายุของคนเราก็ไม่ถอยกลับไปสู่ความเป็นเด็กอีกจันนั้น แม่น้ำที่เต็มฝั่งย่อมพัดพา เอาดินไม้ที่เกิดริมฝั่งให้หักโค่นลอยไปจันใด ปวงชนก็ย่อมถูกรณาและมรณะพัดพาไปจันนั้น "

มหานิบาตชาดกเรื่อง พระเทมีย์ขาดก

1. สัตว์ต่าง ๆ ถูกครอบงำและห้อมล้อมไว้ด้วยสิ่งใด

.....

2. อะไรชื่อว่าสิ่งไม่เป็นประโยชน์ที่เป็นไปอยู่

.....

3. ข้อความข้างต้นเปรียบเทียบชีวิตไว้อย่างไร

.....

4. “ สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้ ถูกความชราห้อมล้อมไว้ สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์คือคื่นวันเป็นไปอยู่.” ข้อความนี้สอนในเรื่องใด

.....

5. ข้อคิดที่ได้จากการอ่านข้อความข้างต้นมีอะไรบ้าง

.....

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

**แบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมการอ่าน
มหานิบาตชาดก เรื่อง เตมีย์ชาดก**

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ลงในคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ชาดกเรื่องใดแสดงให้เห็นถึงการบำเพ็ญเนกขัมมบารมีย่างแก่กล้าของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 - ก. เตมีย์ชาดก
 - ข. เวสสันดรชาดก
 - ค. ภูริทัตชาดก
 - ง. สุวรรณสามชาดก
2. ข้อใดไม่จัดอยู่ในเนกขัมมบารมีย
 - ก. ระมัดระวังกาย วาจา
 - ข. ไม่ชอบอำนาจ ลาภสักการะ
 - ค. ชอบแสวงหาความสุขทางกาย
 - ง. ไม่ชอบคลุกคลี, ทรงเบื้อหน้าย
3. เพราะเหตุใดพระเตมีย์กุมารจึงไม่ประสงค์จะครองราชย์
 - ก. ราชสมบัติ
 - ข. ได้รับคำเตือนจากเทวดา
 - ค. มีการแย่งชิงราชสมบัติกัน
 - ง. ทรงเห็นโทษจากการครองราชย์ในอดีตชาติ
4. ข้อใดไม่ใช่ข้ออ้างที่พระเตมีย์ฤาษีปฏิเสธราชสมบัติที่พระราชามอบให้
 - ก. การบรรพชาเป็นของคนหนุ่ม
 - ข. สัตว์โลกถูกความตายครอบงำ
 - ค. อายุของคนเราเป็นของน้อยเหมือนเปลวเทียน
 - ง. สัตว์โลกถูกความชราห้อมล้อมอยู่
5. การปลีกตัวออกจากกาม เข้าสู่สุขอิสระทางใจ เป็นการสร้างบารมียในชาดกเรื่องใด
 - ก. เวสสันดรชาดก
 - ข. เตมีย์ชาดก
 - ค. ภูริทัตชาดก
 - ง. สุวรรณสามชาดก

6. เมื่อพระเดมิย์กุมารมีพระชนม์ได้ 16 ชันษา พระเจ้ากาสิได้ทดลองพระกุมารด้วยสิ่งใด
- ช่วยวนพระกุมารด้วยสนมมารีทั้งหลาย
 - ใช้ไฟเผาพระบาททั้งสองข้าง
 - ไม่ให้พระกุมารทรงสนานไม่ให้ลงบังคนหนักและเบา
 - ส่งเพศฉมาตจอมโหดมากวัดแกว่งดาบปราดไปที่दनค
7. เหตุใดผู้เฝื่อนกขัมมบารมีจึงไม่มีความปรารถนาในตำแหน่งกษัตริย์
- เพราะทำให้หลงเข้าใจผิดในเรื่องอนิสงส์ของบุญและโทษของบาป
 - เพราะทำให้ไม่รู้จักคุณของการบำเพ็ญตบะและการปรารถนาความเพียร
 - เพราะจะเป็นคนหูเบาหลงเชื่อในคำของเหล่าบริวารได้ง่าย แล้วกระทำสิ่งผิด
 - เพราะทำให้เบื่อหน่ายจากความสุขสบายและเห็นโทษในการครองเรือน
8. พระเดมิย์กุมารทำอะไรเพื่อที่จะไม่ต้องครองราชย์
- ทำเป็นคนใบ้
 - ทำเป็นคนหูหนวก
 - ทำเป็นคนงอเยปลี้ย
 - ถูกทั้งข้อ ก ข และ ค
9. ลักษณะนิสัยของบุคคลใด ไม่จัดอยู่ในการบำเพ็ญเนกขัมมบารมี
- ใจเย็นไม่เร่าร้อน
 - ละวางอามิสในโลกได้
 - ชอบความสงัดวิเวก
 - เห็นความสวยงามของสิ่งแวดล้อม
10. บุคคลใดเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติในการสร้างเนกขัมมบารมีตามพระเดมิย์ชาดก
- เอกรินทร์ พุดจริงเสมอ ไม่เคยคิดใส่ร้ายผู้อื่นเลย
 - เฉลิม เข้าวัดฟังธรรมแล้วอาราธนาศีล 5 กับพระสงฆ์เป็นประจำ
 - เอกวุฒิ ตักบาตรพระทุกวันเพราะครอบครัวปลูกฝิ่งมาตั้งแต่เด็ก
 - ปานรพี ไม่แต่งงานเพราะเห็นทุกข์และโทษของการอยู่ครองเรือน

กระดาษคำตอบ
แบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมการอ่าน
มหานิบาตชาดก เรื่อง เตมีย์ชาดก

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

แบบทดสอบหลังเรียน	
คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
10	

เกณฑ์	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
9 - 10	ดีมาก
7 - 8	ดี
5 - 6	พอใช้
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง

กระดาษคำตอบ
แบบทดสอบหลังเรียนชุดกิจกรรมการอ่าน
มหานิบาตชาดก เรื่อง เตมีย์ชาดก

เลข

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง
1	X			
2			X	
3				X
4			X	
5		X		
6	X			
7				X
8				X
9				X
10				X

แบบทดสอบหลังเรียน	
คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
10	

เกณฑ์	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
9 - 10	ดีมาก
7 - 8	ดี
5 - 6	พอใช้
ต่ำกว่า 5	ปรับปรุง

ใบงานเรื่อง

การคิดวิเคราะห์เรื่องพระเตมีย์ขาดก (พระเตมีย์ใบ้)

เฉลย

ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถาม

" สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้ ถูกความแก่ห้อมล้อมไว้ สิ่งไม่เป็นประโยชน์คือ คินและวันอันเป็นไปอยู่ มหาบพิตรเมื่อค้ายที่เรากำลังทออยู่ ถูกช่างทอไปได้เท่าใด ส่วนที่จะต้องทอก็เหลือน้อยเท่านั้นฉันใด ชีวิตก็ฉันนั้นเหมือนกัน แม่น้ำไม่ไหลกลับไปสู่ที่สูงฉันใด อายุของคนเราก็ไม่ถอยกลับไปสู่ความเป็นเด็กอีกฉันนั้น แม่น้ำที่เต็มฝั่งย่อมพัดพาเอาต้นไม้ที่เกิดริมฝั่งให้หักโค่นลอยไปฉันใด ปวงชนก็ย่อมถูกชราและมรณะพัดพาไปฉันนั้น "

1. สัตว์ต่าง ๆ ถูกครอบงำและห้อมล้อมไว้ด้วยสิ่งใด
ความตาย และความแก่
2. อะไรชื่อว่าสิ่งไม่เป็นประโยชน์ที่เป็นไปอยู่
คินและวัน
3. ข้อความข้างต้นเปรียบเทียบชีวิตไว้อย่างไร
 1. เปรียบไว้เช่นเดียวกับค้ายที่เรากำลังทออยู่ ถูกช่างทอไปได้เท่าใด ส่วนที่จะต้องทอก็เหลือน้อยเท่านั้นฉันใด ชีวิตก็ฉันนั้น
 2. เปรียบไว้เช่นเดียวกับแม่น้ำไม่ไหลกลับไปสู่ที่สูงฉันใด อายุของคนเราก็ไม่ถอยกลับไปสู่ความเป็นเด็กอีกฉันนั้น
 3. เปรียบไว้เช่นเดียวกับแม่น้ำที่เต็มฝั่งย่อมพัดพาเอาต้นไม้ที่เกิดริมฝั่งให้หักโค่นลอยไปฉันใด สัตว์ทั้งหลายก็ย่อมถูกชราและมรณะพัดพาไปฉันนั้น
4. “ สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้ ถูกความชราห้อมล้อมไว้ สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์คือคินวันเป็นไปอยู่...” ข้อความนี้สอนในเรื่องใด
สอนให้เราไม่ประมาทต่อชีวิต เพราะเราไม่รู้ว่าจะต้องตายเมื่อไร ทุกคนจะหนีความตายและความแก่ไปไม่พ้น จึงควรเร่งทำความดีด้วยการเจริญกุศลทั้งปวง
5. ข้อคิดที่ได้จากการอ่านข้อความข้างต้นมีอะไรบ้าง

คำตอบอยู่ในเฉลยพินิจของครู

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

ภาคผนวก

ข แบบทดสอบเรื่อง ความสามารถการคิดวิเคราะห์

นิมนต์ทำแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ความสามารถการคิดวิเคราะห์
จำนวน 20 ข้อ ก่อนนะ

แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง ความสามารถการคิดวิเคราะห์

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย X ลงในคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

เมื่อพระเจ้าพรหมทัตเห็นพวกวานรมาเก็บผลมะม่วงกินจึงสั่งให้ยิงฝูงวานรนั้น มหากบิลวานรจึงเสียสละตนเองทอดกายเป็นสะพานต่อกับเถาว์ลัยให้บริวารวานรได้ข้ามไปยังต้นไม้อีกด้านหนึ่ง จนพ้นภัย ฝ่ายเทวทัตซึ่งเป็นวานรอยู่ในฝูงนั้นได้แกล้งกระโดดจากที่สูงลงมาบนหลังของมหากบิลวานร จนมหากบิลวานรบาดเจ็บสาหัส ถึงกับดวงหทัยแตก พระเจ้าพรหมทัตเห็นเหตุการณ์การกระทำของมหากบิลวานรจึงให้ราชบุรุษไปรับมหากบิลวานร พร้อมทั้งปรนนิบัติพยาบาลและให้อาหารอย่างดี

บทอ่านเสริม เรื่องมหากบิลวานร

ให้นักเรียนอ่านบทความต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อที่ 1 – 5

1. การได้รับบาดเจ็บสาหัสของมหากบิลวานรเกิดจากอะไร
 - ก. วานรตัวหนึ่งได้แกล้งกระโดดจากที่สูงลงมาบนหลังของมหากบิลวานร
 - ข. มหากบิลวานรทอดกายเป็นสะพานต่อกับเถาว์ลัยให้บริวารวานรได้ข้าม
 - ค. มีวานรตัวหนึ่งได้ทำร้ายร่างกายของมหากบิลวานร
 - ง. พระเจ้าพรหมทัตได้ใช้ธนูยิงถุมมหากบิลวานร
2. เหตุผลใดที่ทำให้พระเจ้าพรหมทัต ปรนนิบัติพยาบาลและให้อาหารแก่มหากบิลวานร
 - ก. ความเสียสละและความเป็นผู้นำ
 - ข. ความกล้าหาญไม่เกรงกลัวภัยอันตราย
 - ค. ความมุ่งมั่นและความเสียสละ
 - ง. ความพยายามและกล้าหาญ
3. วิธีการใดที่มหากบิลวานรที่ขอมสละตนเองเพื่อฝูงวานร
 - ก. เอร่างกายของตนเองปกป้องฝูงวานรจากธนู
 - ข. ทอดกายเป็นสะพานต่อกับเถาว์ลัยให้บริวารวานรได้ข้าม
 - ค. ทอดกายบนพื้นแล้วให้ฝูงวานรเดินข้ามไป
 - ง. ให้ฝูงวานรกระโดดจากที่สูงลงมาบนหลัง

4. อันตรายที่เกิดกับฝูงวานรเป็นเพราะ
- ก. ผลมะม่วงสุก
 - ข. พระเจ้าพรหมทัต
 - ค. ความประมาท
 - ง. มหาภิกขวนร
5. "คุณให้คู่มือที่การกระทำ คู่มือให้คู่มือที่ความเสียดสี"..คำกล่าวนี้น่าจะหมายถึงข้อใด
- ก. ผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
 - ข. ผู้ที่ยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของตนเอง
 - ค. บุคคลที่ทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม
 - ง. บุคคลที่ทำทุกอย่างเพื่อพวกพ้อง

ถ้าเราควบคุมความคิดของเราไม่ได้ มันจะสร้างปัญหาให้กับเรา เราจะเริ่มต้นนั่งคิดว่า จะไปซื้ออะไร จะไปกินอะไรดี หรือจะไปเที่ยวไหนดี ฯลฯ ความต้องการจะครอบคลุมจิตใจของเรา ครอบคลุมอารมณ์ของเรา เราจะหวั่นไหวต่อความโลภ ความโกรธ และความอิจฉา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นถ้าเราไม่รู้จักรับควบคุมความคิดของเรา เช่นเดียวกับยักษ์ตนนั้นที่ข่มขู่ชายหนุ่มตลอดเวลา

นิทานธรรมะเรื่องตะเกียงวิเศษ

ให้นักเรียนอ่านบทความต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อที่ 6 – 10

6. ข้อความข้างต้นกล่าวถึงเรื่องอะไรเป็นสำคัญ
- ก. การรู้จักใช้ความคิด และควบคุมความคิดไม่ได้
 - ข. การรู้จักบังคับจิตใจไม่ให้หลง
 - ค. การรู้จักควบคุมอารมณ์
 - ง. การรู้จักควบคุมความคิดและอารมณ์
7. ถ้าเราต้องการจะทำอะไรให้ดีและถูกต้อง ควรทำอย่างไร
- ก. ควบคุมจิตใจให้สงบ
 - ข. ควบคุมอารมณ์
 - ค. ไม่หวั่นไหวต่อความโลภ
 - ง. ไม่หวั่นไหวต่อโกรธ

8. อะไรเป็นสาเหตุทำให้ไม่สามารถควบคุมความคิดของตนเองได้

- ก. ความต้องการ
- ข. ความหวั่นไหว
- ค. ความโลภ
- ง. ความอิจฉา

9. ข้อความข้างต้นนี้สอนเรื่องอะไร

- ก. ผู้มีปัญหาย่อมรู้จักที่จะใช้ความคิดของตนเอง
- ข. ผู้มีความต้องการย่อมไม่รู้จักที่จะใช้ความคิดของตนเอง
- ค. ผู้มีปัญหาย่อมรู้จักที่จะใช้ความต้องการของตนเอง
- ง. ผู้มีปัญหาย่อมรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง

10. ถ้าเรารู้จักใช้ความคิด และควบคุมความคิด ได้ดีจะมีผลอย่างไร

- ก. รู้จักตัวคนที่แท้จริงของตนเอง
- ข. ได้รับความสุข
- ค. ฝึกพัฒนาความคิด
- ง. ได้รับความดีจากการควบคุมความคิด

ชีวิตของมนุษย์นั้นมักแสวงหาสิ่งทีก่อให้เกิดความสุข ซึ่งบางครั้งก็ต้องอาศัยศรัทธา นำทาง เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ และผลักดันให้เกิดความพยายามในการแสวงหาสิ่งนั้น แต่ปัญหาของความศรัทธาก็คือ ความเชื่อที่ผสมไปด้วยความรู้สึก และขาดปัญญาไตร่ตรอง ทำให้ไปไม่ถึงฝั่งแห่งความสุขที่หวังเอาไว้

นิทานธรรมะ เรื่องไฟศักดิ์สิทธิ์

ให้นักเรียนอ่านบทความต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อที่ 11 - 15

11. มนุษย์มักอาศัยสิ่งใดเพื่อแสวงหาสิ่งทีก่อให้เกิดความสุข

- ก. ความศรัทธา
- ข. ความพยายาม
- ค. ความรัก
- ง. ความดีงาม

12. ความศรัทธาต้องไขควบลูกกับสิ่งใดจึงจะเกิดผลดีที่สุด
- ก. ความมีปัญญา
 - ข. ความขยัน
 - ค. ความอดทน
 - ง. ความรู้ลึก
13. ข้อใดเป็นปัญหาของความศรัทธา
- ก. ความเชื่อ ความหลงและปัญญา
 - ข. ความรู้ลึก ขาดสติและขาดปัญญา
 - ค. ความเชื่อ ความรู้ลึกและขาดปัญญา
 - ง. ความสุข แรงบันดาลใจและปัญญา
14. เมื่อนักเรียนเกิดศรัทธา แต่ขาดปัญญาและความรู้ ผลจะเป็นอย่างไร
- ก. ความเชื่อที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง
 - ข. มีศรัทธามากแต่ปัญญาน้อย
 - ค. มีความศรัทธามาก มีปัญญามาก
 - ง. มีศรัทธาที่มั่นคง ด้วยปัญญา
15. ข้อความนี้ให้ข้อคิดตรงกับข้อใด
- ก. ชีวิตของมนุษย์นั้นมักแสวงหาความศรัทธา
 - ข. เมื่อใดก็ตามที่มีการใช้ศรัทธา ก็จะเกิดความเชื่อ
 - ค. มนุษย์มักแสวงหาสิ่งที่ก่อให้เกิดความสุข
 - ง. เมื่อใดที่มีการใช้ศรัทธา ต้องใช้ปัญญาควบคู่ไปด้วย

เมื่อสมันตัวหนึ่งถูกนายพรานไล่ล่าหมายจะสังหาร จึงวิ่งหนีสุดชีวิตจนไปพบพุ่มไม้หนาที่พุ่มหนึ่ง กระโดดเข้าไปหลบซ่อนตัวในพุ่มไม้นั้น เมื่อนายพรานตามมาทันแต่มองหาไม่พบก็ผ่านเลยไปทางอื่นเสีย เมื่อสมันเห็นว่าตนเองปลอดภัยแน่แล้ว ก็เกิดความชะล่าใจ ยิ่งเห็นพุ่มไม้ที่อาศัยหลบซ่อนนั้นเต็มไปด้วยยอดและใบอ่อนที่แตกกระบัด ก็สำคัญว่าเป็นโชคลีที่มาพบอาหารอันโอชะแล้วและเล็มกินไปไม้นั้นอย่างเพลิดเพลิน จนพุ่มไม้กลับโล่งโปร่งบางไปลดตา ฝ่ายนายพรานเมื่อผิดหวังก็เดินกลับมาทางเก่า ได้มองเห็นเนื้อสมันตัวนั้นอีกครั้ง จึงได้สังหารด้วยธนูสมดังใจหมาย ก่อนจะตาย เนื้อสมันคิดถึงโทษที่ตนได้ทำลายพุ่มไม้ซึ่งเคยช่วยชีวิตไว้ จึงเกิดสำนึกว่า "นี่แหละ โทษแห่งการทำลายสิ่งที่มีคุณ"

นิทานธรรมะ เรื่องโทษของการไม่รู้คุณ

ให้นักเรียนอ่านบทความต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อที่ 16 – 20

16. ข้อความนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
 - ก. โทษของความสนุก
 - ข. โทษของความประมาท
 - ค. โทษของความหลอกลวง
 - ง. โทษของการไม่รู้คุณ
17. อะไรเป็นสาเหตุทำให้เนื้อสมันตาย
 - ก. ทำลายพุ่มไม้ที่ซ่อนของตนเอง
 - ข. วิ่งหนีนายพรานไม่ทัน
 - ค. กินใบไม้จนหมด
 - ง. ประมาทในการกินอาหาร
18. อาหารอันโอชะของเนื้อสมันหมายถึงข้อใด
 - ก. พุ่มหญ้าอ่อน
 - ข. ผลไม้และหญ้าอ่อน
 - ค. ยอดและใบอ่อนของพุ่มไม้
 - ง. ผลไม้ในป่า
19. บุคคลใดสอดคล้องกับบทความข้างต้น
 - ก. นารีเป็นคนดี เพราะไม่เห็นแก่ตัว
 - ข. ชัยชนะ ไม่ทำการบ้านส่งครู
 - ค. สมศรี ไม่ช่วยเหลือแม่ทำงานบ้าน
 - ง. วณา ชอบลอกการบ้านเพื่อน
20. บุคคลที่ทำลายสิ่งที่มีคุณ ย่อมเป็นเช่นไร
 - ก. ย่อมถึงความหายนะ
 - ข. ย่อมมีความทุกข์
 - ค. ย่อมมีความเครียด
 - ง. ย่อมถึงความลำบาก

กระดาษคำตอบ
แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง ความสามารถการคิดวิเคราะห์

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง	ข้อ	ก	ข	ค	ง
1					11				
2					12				
3					13				
4					14				
5					15				
6					16				
7					17				
8					18				
9					19				
10					20				

แบบทดสอบหลังเรียน	
คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
20	

เกณฑ์	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
15 - 17	ดี
10 - 14	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

กระดาษคำตอบ
แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่อง ความสามารถการคิดวิเคราะห์

เฉลย

ชื่อ..... นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

ข้อ	ก	ข	ค	ง	ข้อ	ก	ข	ค	ง
1	X				11	X			
2	X				12	X			
3		X			13			X	
4		X			14		X		
5	X				15				X
6	X				16				X
7	X				17	X			
8	X				18			X	
9	X				19			X	
10				X	20	X			

แบบทดสอบหลังเรียน	
คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
20	

เกณฑ์	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
18 - 20	ดีมาก
15 - 17	ดี
10 - 14	พอใช้
ต่ำกว่า 10	ปรับปรุง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – นามสกุล

พระครูสังฆรักษ์ สราวุธ สุทสุตโน (มักได้)

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2552

ศาสนศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาการสอนภาษาไทย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

หัวหน้าฝ่ายบริหารงบประมาณและบริหารงานทั่วไป

ครูสอนนักเรียนธรรมและบาลี

โรงเรียนวัดนิเวศธรรมประวัติ 60 หมู่ 12 ตำบลบ้านเลน

อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13160